

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή

Εκπαιδευτικό Υλικό για μαθητές Β΄ Λυκείου

Ελληνική Πλατφόρμα για την Ανάπτυξη

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή

Αυτό το εγχειρίδιο παράχθηκε από την Ελληνική Πλατφόρμα για την Ανάπτυξη στα πλαίσια του Προγράμματος "Development & Democracy" (2014 -2015).

Hellenic Platform
for Development

Development
&
Democracy

Συγγραφείς:

Ευγενία Βαθάκου: Θεωρητικό πλαίσιο (μέρος I - II)

Ειρήνη Καρέτα, Μαρίνα Σαβράμη, Μιράντα Λεωνίδου, Marina Sarli: Πρακτικό μέρος (μέρος III)

Η Ελληνική Πλατφόρμα για την Ανάπτυξη αποτελεί το συντονιστικό όργανο των ελληνικών Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών, οι οποίες δραστηριοποιούνται στους τομείς της Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας, Ανθρωπιστικής Βοήθειας και Αναπτυξιακής Εκπαίδευσης (www.hellenic-platform-dev.gr).

Είναι μέλος της CONCORD, της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας των Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών για την Αρωγή και την Ανάπτυξη (www.concordeuropa.org), που αντιπροσωπεύει πάνω από 1.800 ευρωπαϊκές οργανώσεις και συνιστά σήμερα, εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών, το βασικό συνομιλητή των οργάνων της Ε.Ε. για τον σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ανάπτυξη.

Το Πρόγραμμα "Development & Democracy" υλοποιείται από την Ελληνική Πλατφόρμα για την Ανάπτυξη στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Προεδρίας της Ελλάδας με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γενική Διεύθυνση "Ανάπτυξη και Συνεργασία – EuropeAid"). Στόχος του Προγράμματος είναι η ενίσχυση του ρόλου και της αποτελεσματικότητας της δράσης των φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς και η κινητοποίηση και αύξηση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στο πλαίσιο της υπό διαμόρφωση πολιτικής αναπτυξιακής ατζέντας.

Το Πρόγραμμα "Development & Democracy" χρηματοδοτείται από την ΕΕ.

Το περιεχόμενο της δημοσίευσης αυτής είναι αποκλειστική ευθύνη της Ελληνικής Πλατφόρμας για την Ανάπτυξη και δεν αντανακλά απαραίτητα τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περιεχόμενα

ΜΕΡΟΣ I

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ & ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

5

Εισαγωγή

7

Κατανοώντας την έννοια της Δημοκρατικής Συμμετοχής

11

Η Δημοκρατία σήμερα στον κόσμο

11

Ο Σύγχρονος Πολίτης - Δημοκρατική Συμμετοχή στην πράξη

12

Η έννοια της Αλληλεγγύης - Ιστορία & περιεχόμενο

15

Η Ιστορία της γένεσης & εξέλιξης της έννοιας της Αλληλεγγύης

15

Εννοιολογικό περιεχόμενο της Αλληλεγγύης

19

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή

23

Παγκόσμια Αλληλεγγύη ως Δημοκρατική Συμμετοχή

27

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή στην Πράξη

29

Παραδείγματα Αλληλεγγύης & Δημοκρατικής Συμμετοχής στον κόσμο χθες και σήμερα

29

Παραδείγματα Αλληλεγγύης & Δημοκρατικής Συμμετοχής στην Ελλάδα της κρίσης

33

Βιβλιογραφία

35

Άσκηση: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

37

Άσκηση: ΚΑΝΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΕΡΕΥΝΑ

41

ΜΕΡΟΣ II

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

43

ΜΕΡΟΣ III

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

49

Διαμορφώνοντας το κατάλληλο κλίμα στην τάξη

50

Άσκηση: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

51

Άσκηση: ΚΙΝΕΖΙΚΑ ΞΥΛΑΚΙΑ

52

Ταυτότητα

53

Άσκηση: ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

55

Άσκηση: ΑΝΑΚΑΛΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

56

Άσκηση: ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΦΕΡΩ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ

57

Άσκηση: ΚΑΝΕ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣΤΑ

58

Υπευθυνότητα

60

Άσκηση: ΗΘΙΚΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

62

Άσκηση: ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

65

Άσκηση: ΑΛΗΘΕΙΑ Ή ΨΕΜΑ / ΣΩΣΤΟ Ή ΛΑΘΟΣ

66

Άσκηση: Η ΣΩΣΙΒΙΑ ΛΕΜΒΟΣ

67

Άσκηση: ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΞΙΩΝ

68

Άσκηση: ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

69

Άσκηση: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ

70

Διαφορετικότητα και πλουραλισμός

71

Άσκηση: ΑΝ ΗΜΟΥΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

74

Άσκηση: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

75

Άσκηση: ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

75

Άσκηση: ΤΑ 6 ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

76

Άσκηση: ΠΡΕΠΕΙ ΠΑΝΤΑ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ;

78

Συμμετοχή στη Δημοκρατία

79

Άσκηση: ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ

80

Άσκηση: ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

81

Άσκηση: ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

82

Άσκηση: ΠΙΑΣΕ ΜΕ ΑΝ ΜΠΟΡΕΙΣ

83

Βοηθητικό υλικό

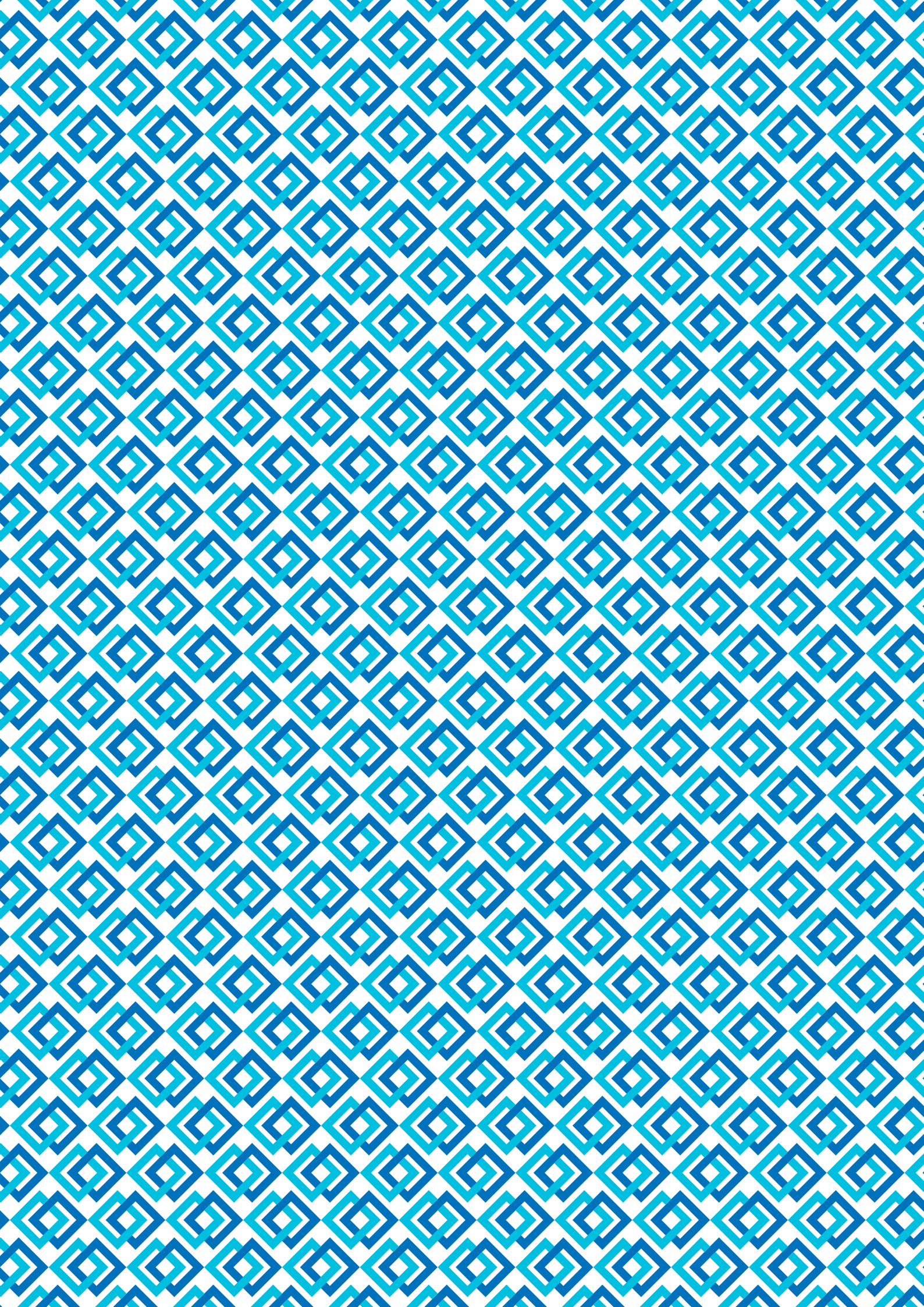
85

—

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ & ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

«Μην αμφιβάλλεις ότι μια μικρή ομάδα σκεπτόμενων και αφοσιωμένων πολιτών μπορούν ν' αλλάξουν τον κόσμο. Πίστεψέ το, είναι ο μόνος τρόπος μέχρι σήμερα που είχε αποτέλεσμα!»

Margaret Mead

Εισαγωγή

Ο στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι ν' αποσαφηνίσει τις έννοιες της αλληλεγγύης και της δημοκρατικής συμμετοχής, αλλά και τις πρακτικές προεκτάσεις τους για τη ζωή μας τη σημερινή εποχή. Φιλοδοξεί να προσφέρει την απαραίτητη γνώση και τα κατάλληλα εργαλεία στον εκπαιδευτικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τους μαθητές του για έναν παραγωγικό διάλογο στην τάξη, που όχι μόνο θα ενημερώσει, αλλά θα ευαισθητοποιήσει και κυρίως θα ενεργοποιήσει τους μαθητές και όλους τους νέους, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά, στις αποφάσεις που αφορούν τη ζωή τους, με κριτική σκέψη και γνώμονα την αλληλεγγύη και τις αξίες της δικαιοσύνης, της ισότητας και της αμοιβαίας βοήθειας, που περιλαμβάνει η έννοια αυτή.

Η ομάδα στόχος είναι οι νέοι, οι αυριανοί πολίτες της Ελλάδας, που είναι ταυτόχρονα πολίτες του κόσμου. Οι νέοι τα τελευταία 6-7 χρόνια βιώνουν ένα περιβάλλον κρίσης και αναζητούν απαντήσεις σε περίπλοκα ζητήματα, καθώς η κρίση αυτή, όπως συμφωνούν οι περισσότεροι, δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά είναι και πολιτική, κοινωνική και κρίση αξιών. Επίσης δεν είναι ελληνική, αλλά παγκόσμια. Η παγκοσμιοποίηση πλέον είναι σαφές, έχει θετικές και αρνητικές όψεις και δημιουργεί πρωτόγνωρες προκλήσεις για τον άνθρωπο.

Έτσι, από την μια πλευρά, οι εξελίξεις στους τομείς της τεχνολογίας, επικοινωνιών και μεταφορών, συμβάλλουν στην ταχύτερη διακίνηση ιδεών, αγαθών και προσώπων και στην πρόοδο της οικονομίας, των τεχνών και του πολιτισμού. Από την άλλη πλευρά, σημαντικά ζητήματα προκύπτουν με οικονομικές ανισότητες, οι οποίες βαθιάίνουν, φτώχεια, πείνα, συγκρούσεις, ρύπανση του περιβάλλοντος, κλιματική αλλαγή και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που ξεπερνούν τα κρατικά σύνορα και έχουν επιπτώσεις σ' όλο τον πλανήτη. Γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στην Ιαπωνία, την Ουκρανία ή το Μεξικό επηρεάζουν με διάφορους τρόπους και την καθημερινότητά μας στην Ελλάδα.

Είναι εύκολο να παγιδευτούμε στις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο, το παρόν εγχειρίδιο επιχειρεί να μεταθέσει το κέντρο βάρους από τις αρνητικές επιπτώσεις στο πώς άτομα και κοινότητες μπορούν να δράσουν μαζί για να φέρουν τη θετική αλλαγή που επιθυμούν στον τόπο τους και στον κόσμο. Η κοινωνική, οικονομική και πολιτική παγκοσμιοποίηση μαζί με τις εκπληκτικές εξελίξεις των τελευταίων χρόνων στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών, έχουν ως αποτέλεσμα να ασκούμε μεγαλύτερη από ποτέ επιρροή ο ένας πάνω στον άλλο.

Η παγκοσμιοποίηση ανοίγει νέες θετικές προοπτικές για την αλληλεγγύη και τη δημοκρατία, καθώς νέοι τρόποι συμμετοχής διαμορφώνονται για τους πολίτες, ξεπερνώντας σύνορα και άλλους περιορισμούς (π.χ. γλώσσας). Άνθρωποι από διαφορετικά κράτη και ηπείρους ενώνουν τη δράση τους για αυτά τα ζητήματα και συνδημιουργούν τον κόσμο που οραματίζονται.

Τέλος, αυτός είναι ένας ακόμα στόχος του εγχειριδίου: να μεταδώσει αισιοδοξία για το μέλλον, διότι η αλληλεγγύη και η δημοκρατική συμμετοχή είναι ο δρόμος μέσα από τον οποίο μπορούμε να πορευτούμε με ασφάλεια στις τρικυμιώδεις εποχές που ζούμε.

Το παρόν εγχειρίδιο αναπτύσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος “Development & Democracy” που υλοποιεί η Ελληνική Πλατφόρμα για την Ανάπτυξη.

Η Πλατφόρμα αποτελεί το συντονιστικό όργανο των ελληνικών ΜΚΟ οι οποίες δραστηριοποιούνται στους τομείς της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας, ανθρωπιστικής βοήθειας και αναπτυξιακής εκπαίδευσης. Μέσα από τη δράση της και τη δράση των μελών της εκφράζει πολλές και διαφορετικές φωνές της ελληνικής κοινωνίας για το πρόβλημα της παγκόσμιας φτώχειας και της κοινωνικής αδικίας και αποτελεί τον κύριο κοινωνικό φορέα έμπρακτης αλληλεγγύης, προσφοράς και συμπαράστασης προς τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Το εγχειρίδιο αποτελεί μια ακόμα προσπάθεια της Πλατφόρμας και των μελών της, να συμβάλει σ’ έναν ειλικρινή και με γνώση διάλογο με την εκπαιδευτική κοινότητα και τους νέους.

Πώς να χρησιμοποιήσετε το εγχειρίδιο

Το παρόν εγχειρίδιο χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη, το εισαγωγικό-θεωρητικό και το πρακτικό. Στο πρώτο μέρος, ο αναγνώστης θα βρει χρήσιμα ιστορικά στοιχεία για την εξέλιξη της έννοιας της Δημοκρατίας και της Αλληλεγγύης μέσα στον χρόνο. Επίσης στο τμήμα αυτό, αναλύεται το εννοιολογικό περιεχόμενο της Αλληλεγγύης και διερευνάται η σχέση μεταξύ Αλληλεγγύης και Δημοκρατικής Συμμετοχής. Η θεωρητική αυτή θεώρηση συμπληρώνεται από συγκεκριμένα παραδείγματα που αφορούν στις έννοιες αυτές, από τον κόσμο και την Ελλάδα.

Στο δεύτερο μέρος έχουμε αναπτύξει/προσαρμόσει βιωματικές ομαδικές ασκήσεις και εργαλεία (κουίζ, παιχνίδια) που θα βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς και τους νέους να συμμετέχουν σε μια διαδικασία μάθησης, διαδραστική και συμμετοχική.

Πιο συγκεκριμένα, όλο το εγχειρίδιο ακολουθεί βασικές μεθοδολογικές αρχές της Εκπαίδευσης για τον Κόσμο, όπως τη σύνδεση του τοπικού με το παγκόσμιο γίνεσθαι, όπου γίνεται αντιληπτή η αλληλεπίδραση και η αλληλεξάρτηση της ζωής ανθρώπων και λαών, στη βάση του συνθήματος «σκέφτομαι παγκόσμια, δρω τοπικά». Επίσης, προωθείται η βιωματική μάθηση (μέσω μίμησης ρόλων, παιχνιδιών), η συμμετοχικότητα και η ενεργή εμπλοκή όλων, η εμπύχωση – καθοδήγηση και όχι ο διδακτισμός και η διερεύνηση – ανακάλυψη. Στόχος είναι να καλλιεργηθούν δεξιότητες όπως η κριτική σκέψη και η ανάλυση, ο διάλογος, η διαπολιτισμική επικοινωνία, η ομαδικότητα και η συνεργασία.

Ο σχεδιασμός του εγχειριδίου έγινε με βάση την αρχή της ευελιξίας, ώστε επιμέρους ενότητες να μπορούν να χρησιμοποιηθούν κατά τη διδασκαλία διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων. Για παράδειγμα, το ιστορικό μέρος από την εισαγωγή μπορεί να προσαρμοστεί και ν' αξιοποιηθεί τόσο στο μάθημα της Ιστορίας και της Κοινωνιολογίας, όσο και στο μάθημα της Φιλοσοφίας και των Αρχαίων Ελληνικών, καθώς ως προπομπός της έννοιας της Αλληλεγγύης χαρακτηριστικά αναφέρεται η έννοια της Πολιτικής Φιλίας του Αριστοτέλη. Η ανάλυση των εννοιών που συνθέτουν την έννοια της Αλληλεγγύης μπορούν ν' αξιοποιηθούν στο μάθημα της Πολιτικής Παιδείας, καθώς και στο μάθημα επιλογής Ελληνικός και Ευρωπαϊκός Πολιτισμός, κ.ο.κ.

Όσον αφορά τις βιωματικές ασκήσεις ειδικότερα, δίνονται σαφείς οδηγίες για την κάθε άσκηση σχετικά με τον χρόνο που απαιτείται, τον χώρο και τα μέσα. Σε κάθε περίπτωση, θα θέλαμε το παρόν εγχειρίδιο ν' αποτελέσει το ερέθισμα για τη δημιουργία των δικών σας ευφάνταστων και δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Μα περισσότερο και από αυτό, ελπίζουμε ότι το παρόν εγχειρίδιο θα σας βοηθήσει να κάνετε πράξη, με όποιο τρόπο ταιριάζει καλύτερα σ' εσάς, την Αλληλεγγύη και τη Δημοκρατική Συμμετοχή! Στις σελίδες που ακολουθούν έχουμε προσπαθήσει να τονίσουμε ιδιαίτερα το στοιχείο αυτό. Υπάρχουν διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις και αποτελεσματικές μέθοδοι που μας οδηγούν να μετασχηματίσουμε τις ιδέες μας σε πράξεις, από μικρά και ουσιαστικά βήματα μέχρι και πιο φιλόδοξα σχέδια. Ανεξάρτητα από την κλίμακα της δράσης μας, αυτό που έχει σημασία είναι το **πέρασμα από την σκέψη στη δράση**, με άλλα λόγια το σύνθημα μας είναι: **«Εμπρός να βάλουμε τις ιδέες μας σε πράξη!».**

1

Κατανοώντας την έννοια της Δημοκρατικής Συμμετοχής

Η Δημοκρατία είναι ένα ιδανικό και ένας τρόπος διακυβέρνησης που βασίζεται στις αρχές της ελευθερίας, της ισότητας, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η Συμμετοχή είναι αναπόσπαστο στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος, όπου η εξουσία (Κράτος) ανήκει πραγματικά στον λαό (Δήμο), και βέβαια αυτός με τη σειρά του οφείλει να τη διαχειριστεί με σοφία και αίσθημα ευθύνης. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε δεδομένο ότι η Δημοκρατία πρέπει να είναι αφενός μεν πλήρως συμμετοχική, δηλαδή να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες και αφετέρου ν' αποβλέπει στο κοινό καλό. Επίσης υπογράμμισε ότι για να το επιτύχει αυτό, οφείλει να εξασφαλίζει σχετική ισότητα, ηλελογισμένη, επαρκή ιδιοκτησία και διαρκή ευημερία για τον καθένα. Ο Αριστοτέλης επεσήμανε ότι αν έχουμε ακραίες καταστάσεις φτώχειας και πλούτου δεν μπορούμε να ισχυριζόμαστε ότι έχουμε δημοκρατία.

Στην συνέχεια θα κάνουμε μια μικρή επισκόπηση της δημοκρατίας στον κόσμο σήμερα και θα εμβαθύνουμε στην έννοια της Δημοκρατικής Συμμετοχής.

1.1.

Η Δημοκρατία σήμερα στον κόσμο

Από την άμεση δημοκρατία της Αθήνας του 5^{ου} αιώνα π.Χ, όπου συμμετείχαν οι ελεύθεροι πολίτες, σήμερα, 2500 χρόνια μετά και κατόπιν πολλών αγώνων, η δημοκρατία έχει αναγνωριστεί ως το καλύτερο πολίτευμα που γνωρίζουμε.

Αν συγκρίνουμε την κατάσταση στον κόσμο σε σχέση με τον προηγούμενο αιώνα, μπορούμε να δούμε ότι σήμερα από τα 192 κράτη που υπάρχουν στον κόσμο, 119 κράτη, που αντιστοιχούν στο 58,2% του παγκόσμιου πληθυσμού, έχουν κάποιο είδος δημοκρατίας (π.χ. προεδρευόμενη, κοινοβουλευτική). Το έτος 1900 δεν υπήρχαν δημοκρατικά κράτη και το 1950 μόνο 22 από τις τότε υπάρχουσες 154 χώρες, με το 31% του παγκόσμιου πληθυσμού, ήταν δημοκρατικές¹.

Από την άλλη πλευρά και χωρίς να υποτιμούμε την σημασία αυτού του επιτεύγματος, δεν θα πρέπει να βιαστούμε να χαρούμε, καθώς η προσεκτική παρατήρηση αποκαλύπτει κάποια «δημοκρατικά παράδοξα».

¹. Mark E. Warren, What can democratic participation mean today? Political Theory 2002 30: 677, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <http://ptx.sagepub.com>

Αν η βάση της Δημοκρατίας είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η επιδίωξη του κατά τον Αριστοτέλη «κοινού καλού», έχουμε πολύ δρόμο ακόμα να διανύσουμε. Σε πολλές χώρες του κόσμου βασικά ανθρώπινα δικαιώματα καταπατώνται². Εκατομμύρια ανθρώπων εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους λόγω συγκρούσεων όπως στην Συρία, τα Παλαιστινιακά εδάφη και το νότιο Σουδάν. Χώρες που κατ' όνομα είναι δημοκρατίες στην πραγματικότητα δεν σέβονται τις αρχές της Δημοκρατίας (το κράτος Δικαίου, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κτλ) και με αυταρχισμό εξυπηρετούν τα συμφέροντα κάποιων μικρών ελίτ. Επίσης, ενώ η δουλεία καταργήθηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, σήμερα υπολογίζεται ότι υπάρχουν 21-36 εκατομμύρια σύγχρονοι δούλοι στον κόσμο κάμποι εκ των οποίων βρίσκονται στις χώρες της ΕΕ και στην Ελλάδα³.

Επιπλέον, είδαμε ότι ο Αριστοτέλης επεσήμανε ότι αν έχουμε ακραίες καταστάσεις φτώχειας και πλούτου δεν μπορούμε να ισχυριζόμαστε ότι έχουμε δημοκρατία. Σήμερα διαπιστώνουμε ότι ενώ ο αριθμός των δημοκρατικών χωρών έχει αυξηθεί, οι ανισότητες στον κόσμο βαθύνουν. Αρκεί εδώ ν' αναφέρουμε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα ότι μόλις 300 άνθρωποι στον κόσμο έχουν προσωπική περιουσία, ισodύναμη με τον πλούτο των κατοίκων της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας και των ΗΠΑ μαζί, που είναι περισσότεροι από 3 δις ανθρώπων. Σύμφωνα με έκθεση, η οποία δημοσιεύτηκε τον Οκτώβρη του 2014, το 1% των πιο πλούσιων ανθρώπων του κόσμου κατέχει το 48% του παγκόσμιου πλούτου και το 50% των πιο φτωχών του κόσμου, κατέχει το 1% του παγκόσμιου πλούτου⁴.

Εν κατακλείδι, αναμφισβήτητα τα τελευταία 100 χρόνια έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά την διάδοση της δημοκρατίας στον κόσμο. Ωστόσο, οι σύγχρονες δημοκρατίες καλούνται να υπερκεράσουν προκλήσεις όπως οι παραπάνω. Στη συνέχεια, ακολουθούν σκέψεις που αφορούν την έννοια της Δημοκρατικής Συμμετοχής.

1.2. Ο Σύγχρονος Πολίτης - Δημοκρατική Συμμετοχή στην πράξη

Η συμμετοχή όλων των πολιτών είναι συστατικό στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος. Εδώ θα δούμε τι σημαίνει Δημοκρατική Συμμετοχή στην πράξη. Το πρώτο που έρχεται στον νου μας είναι οι εκλογές, ευρωπαϊκές, εθνικές και τοπικές. Όντως, οι πολίτες πραγματώνουν τη Δημοκρατία μέσω των εκλογών. Αλλά πόσο συμμετέχουν οι σημερινοί πολίτες στις εκλογές;

Από τις σχετικές επιστημονικές έρευνες που πραγματοποιούνται διαπιστώνουμε ότι στις 119 χώρες που έχουν δημοκρατικό πολίτευμα, οι πολίτες δεν συμμετέχουν πάντα ενεργά στη διαμόρφωση και στην λήψη αποφάσεων που καθορίζουν την ζωή τους. Πιο πάνω αναφερθήκαμε στην καταστροφή του βασικού δικαιώματος του πολίτη να εκλέγει τους αντιπροσώπους του από αυταρχικά καθεστώτα που κατά τ' άλλα ενδέχεται κατ' όνομα ν' αποκαλούνται Δημοκρατίες. Εδώ θα μιλήσουμε για τους ίδιους τους πολίτες που ενώ έχουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι δεν το εξασκούν. Για παράδειγμα τα στοιχεία των τελευταίων δεκαετιών καταδεικνύουν ότι η συμμετοχή στις εκλογές, σε πολλές χώρες, τις τελευταίες δεκαετίες μειώνεται⁵. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν και οι τελευταίες ευρωπαϊκές εκλογές το 2014, όπου σε πολλές χώρες-μέλη της ΕΕ, η συμμετοχή ήταν κάτω του 40%.⁶ Για ν' αναφέρουμε δύο ακόμα παραδείγματα, στις τελευταίες εθνικές εκλογές στη Σερβία συμμετείχε το 53% των πολιτών που είχαν δικαίωμα ψήφου, ενώ στην Ελβετία το 49%. Αυτό σημαίνει ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι μισοί και περισσότεροι πολίτες απέχουν από τα κοινά. Εξετάζοντας και την περίπτωση της Ελλάδας, διαπιστώνουμε ότι ενώ το 2009 συμμετείχε το 70,92% στις εκλογές, το 2015 συμμετείχε το 63,87%.

2. World Report 2014, Human Rights Watch, http://www.hrw.org/sites/default/files/wr2014_web_0.pdf

3. Free the Slaves, <https://www.freetheslaves.net/page.aspx?pid=375>

4. Jill Treanor, Richest 1% of people own nearly half of global wealth says report, The Guardian, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <http://www.theguardian.com>

5. EACEA 2010/03, Youth Participation in Democratic Life, Final Report, February 2013, <http://www.lse.ac.uk>

6. The European Elections: EU Legislation, National Provisions and Civic Participation, <http://www.europarl.europa.eu>

Από την άλλη πλευρά, είναι σημαντικό να συνειδητοποιήσουμε ότι το δικαίωμα και ταυτόχρονα το καθήκον της Συμμετοχής του πολίτη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν εξαντλείται στις εκλογές. Η Συμμετοχή σε μια δημοκρατική χώρα αφορά επίσης τη γειτονιά, το σχολείο και τον χώρο εργασίας, όπου κινούμαστε καθημερινά και όπου υπάρχει ανάγκη για συλλογική και πολιτική δράση. Εδώ με τον όρο πολιτική δεν αναφερόμαστε στην κυβέρνηση και τη Βουλή. Στην έννοια της Πολιτικής εντάσσεται ότι έχει να κάνει με σημαντικά ζητήματα και δικαιώματα στη ζωή του πολίτη, όπως τα ζητήματα της εκπαίδευσης, των όρων εργασίας μας, της παροχής υπηρεσιών υγείας. Η Δημοκρατική Συμμετοχή αφορά στον τρόπο με τον οποίο πραγματώνουμε τους διαφορετικούς ρόλους που έχουμε μέσα στην κοινωνία ως καταναλωτές, εργαζόμενοι, ψηφοφόροι, πολίτες της χώρας μας και ταυτόχρονα πολίτες του κόσμου κτλ. Οι μικρές καθημερινές μας ενέργειες, η δράση ή η αδράνεια μας, μπορεί να ερμηνευτεί ως ένα είδος ψήφου, δηλαδή επιλογή που έχει επίδραση στην ζωή μας και στις ζωές των άλλων.

Οι λόγοι της αποχής του σύγχρονου πολίτη από τα κοινά εν γένει είναι κοινωνικοί, οικονομικοί, θεσμικοί αλλά και προσωπικοί. Για παράδειγμα, η δυσχερής οικονομική κατάσταση των πολιτών, που συχνά συνοδεύεται και από χαμηλή μόρφωση, αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο στην ισότιμη συμμετοχή τους στη διαμόρφωση της κουλτούρας και της δημόσιας σφαίρας. Από την άλλη πλευρά, σ' ένα κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον όπου τα πρότυπα ζωής καθορίζονται από τις πολυεθνικές εταιρείες και τις διαφημίσεις των προϊόντων τους που προβάλλονται στα ΜΜΕ και δημιουργούν πλαστές ανάγκες, η «Αγορά» της Πόλης της κλασικής αρχαιότητας, έχει αντικατασταθεί με την «Αγορά του Mall» και ο ενεργός πολίτης έχει μετατραπεί σε παθητικό καταναλωτή, ο οποίος καθημερινά εξαντλείται στην προσπάθειά του ν' αποκτήσει όλο και περισσότερα υλικά αγαθά.

Ωστόσο, η παραπάνω διευρυμένη ερμηνεία της Δημοκρατικής Συμμετοχής και νοηματοδότηση της έννοιας του ενεργού πολίτη μας ανοίγει έναν ορίζοντα δράσης και παρέμβασης καθημερινής. Στα καλά νέα θα πρέπει να προσθέσουμε ότι τα τελευταία χρόνια εμφανίζονται νέες μορφές δημοκρατικής συμμετοχής, όπως ηλεκτρονικά ψηφίσματα και ενεργή δράση μέσα από μη κυβερνητικές οργανώσεις πολιτών και συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται για διάφορα κοινωνικά θέματα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο –θα επανέλθουμε σ' αυτό στην συνέχεια.

Συμπέρασμα

Ο Αριστοτέλης θεωρούσε τον ενεργό πολίτη ως το ζητούμενο στη Δημοκρατία, καθώς πίστευε ότι οι πολίτες που συμμετέχουν στα ζητήματα που τους αφορούν, μπορούν να βελτιώσουν τη δική τους ζωή αλλά και των άλλων και να γίνουν τελικά «αγαθοί, σπουδαίοι και φρόνιμοι».

Στην επόμενη ενότητα θα εξετάσουμε την έννοια της Αλληλεγγύης και το πως μπορεί να συμπληρώσει το «πρόγραμμα δράσης» του σύγχρονου ενεργού πολίτη.

2

Η έννοια της Αλληλεγγύης - Ιστορία & περιεχόμενο

Η έννοια της Αλληλεγγύης μαζί με την έννοια της Δημοκρατίας αποτελούν σημαντικές αξίες που συχνά αναφέρονται στον σύγχρονο πολιτικό και κοινωνικό λόγο στην Ελλάδα, την Ευρώπη και τον κόσμο. Όπως η Δημοκρατία ως έννοια και πράξη εξελίχθηκε μέσα στον χρόνο, έτσι και η έννοια και η έμπρακτη εφαρμογή της Αλληλεγγύης έχει εξελιχθεί ανάλογα με τον χώρο και το ιστορικό περιβάλλον στο οποίο αναπτύχθηκε. Έτσι λοιπόν διαφορετική είναι η έννοια της Αλληλεγγύης στη Ρωμαϊκή Εποχή, όλη τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται εν συντομία κάποιοι σημαντικοί σταθμοί στην ανάπτυξη και εξέλιξη της έννοιας της Αλληλεγγύης στην Ευρώπη. Επίσης εξετάζεται το εννοιολογικό της περιεχόμενο σήμερα.

2.1.

Η Ιστορία της γένεσης & εξέλιξης της έννοιας της Αλληλεγγύης

Κλασσική αρχαιότητα

Θα ξεκινήσουμε την ιστορική αναδρομή αναζητώντας τον προπομπό της σημερινής έννοιας της Αλληλεγγύης στην κλασσική αρχαιότητα και στην έννοια της *Πολιτικής Φιλίας* στην πολιτική φιλοσοφία του Αριστοτέλη. Η έννοια της *Πολιτικής Φιλίας* περιλαμβάνει σημαντικές αξίες, στάσεις και ένα πρόγραμμα δράσης, συναφή με το περιεχόμενο της σημερινής έννοιας της Αλληλεγγύης. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε τη λειτουργία της *Πολιτικής Φιλίας* σημαντική για τη διατήρηση του νόμου και της δικαιοσύνης σ' ένα κράτος⁷. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η Πολιτική Φιλία συνέχει τις πόλεις-κράτη, δημιουργεί ομόνοια και εξασφαλίζει δικαιοσύνη. Η Ομόνοια η οποία αποτελούσε σημαντικό ιδεώδες εκείνης της εποχής, είναι η ενότητα φρονήματος, σκέψης και δράσης και κυριολεκτικά σημαίνει ταύτιση γνώμων. Όμως, στην έννοια της ομόνοιας ενέχεται το στοιχείο της κοινής απόφασης και πολιτικής δράσης για θέματα αμοιβαίου συμφέροντος σε μια πόλη, το οποίο και τη διαφοροποιεί για παράδειγμα από την έννοια της ομογνωμοσύνης, που αναφέρεται σε ανθρώπους οι οποίοι έχουν απλώς τις ίδιες απόψεις για κάποιο θέμα. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η έννοια της Πολιτικής Φιλίας γεφυρώνει αρμονικά τις έννοιες της Αλληλεγγύης και της Δημοκρατικής Συμμετοχής.

4^ο π.Χ.

7. Ελένη Λεοντσίνη, Αριστοτελική Πολιτική Φιλία και Φιλελεύθερη Κοινότητα, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <https://www.academia.edu>

Ρωμαϊκή Εποχή

Η λέξη Αλληλεγγύη στα ελληνικά, αντιστοιχεί στην λέξη *solidarity* στα αγγλικά, (*solidarite* στα γαλλικά), η οποία προέρχεται από τον λατινικό όρο *Solidis* που βρίσκουμε στο Ρωμαϊκό και φεουδαρχικό δίκαιο, να περιγράφει τα μέλη ενός κτήματος (*estate*) που είναι αμοιβαία υπεύθυνα για την πληρωμή οποιουδήποτε χρέους αναλαμβάνει ένα μέλος της ομάδας. Όπως ο William Sewell έχει καταδείξει, φεουδαρχικές έννοιες όπως η υποχρέωση της από κοινού πληρωμής, συνέβαλλαν στο ήθος της «αδελφότητας» των πρώτων συντεχνιών εργατών και τεχνιτών στην επαναστατική Γαλλία και στην μετέπειτα ανάπτυξη της έννοιας της Αλληλεγγύης. Η έννοια λοιπόν της Αλληλεγγύης τη Ρωμαϊκή εποχή είχε κυρίως νομικό περιεχόμενο.

Χριστιανισμός

Τα χριστιανικά κείμενα συνέβαλλαν στην ανάπτυξη της έννοιας από μια διαφορετική σκοπιά. Η αλληλεβοήθεια μεταξύ αδερφών καθολικών ταγμάτων, στα οποία η μοίρα του ενός ήταν συνδεδεμένη με αυτήν του άλλου, με άμεσο τρόπο, αποτέλεσε ένα ιδανικό για το πως οι άνθρωποι που αντιμετωπίζουν μια δύσκολη κατάσταση θα έπρεπε να αισθάνονται συνδεδεμένοι και να βοηθά ο ένας τον άλλο. Αυτή η σκέψη απέκτησε σημασία ιδιαίτερα κατά την άνοδο του καπιταλισμού, όταν δραματικές αλλαγές στην οργάνωση της παραγωγής και διαβίωσης διέκοψε κάποιους δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων και έγινε εμφανής η ανάγκη για νέες μορφές αμοιβαίας σύμπραξης και βοήθειας. Η αλληλεγγύη στα χριστιανικά γραπτά έδινε έμφαση στην ιδέα της ισότητας μεταξύ συνανθρώπων/αδερφών. Ακόμα και αν η ισότητα δεν εφαρμόζεται στην πράξη στην κοινωνία ή σε σχέση με την πρόσβαση στους πόρους, η ιδέα της ισότητας αφορούσε στο ότι κάθε ανθρώπινο πλάσμα έχει την ίδια αξία ενώπιον του Θεού. Ιδιαίτερα σε κείμενα προτεσταντικά, η αλληλεγγύη απέκτησε τον ρόλο κάποιας θρησκευτικής-ηθικής επιταγής να δοθεί βοήθεια στους χριστιανούς συνανθρώπους, στην αναζήτησή τους για κοινωνική δικαιοσύνη ή γενικότερα για μια καλύτερη ζωή. Επίσης, η προσέγγιση αυτή εφαρμόζεται σε διάφορες κοινότητες στις αναπτυσσόμενες φτωχές χώρες, μέσα από αποστολές και προγράμματα χριστιανικών οργανώσεων.

Γαλλία αρχές Βιομηχανικής επανάστασης

Από νομική έννοια η Αλληλεγγύη μετασχηματίστηκε στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, αποκτώντας πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Κατά την διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης, ο όρος αλληλεγγύη χρησιμοποιούνταν αντί για τον όρο αδελφότητα (*Fraternite*). Ο πρώτος όμως που ανέπτυξε συστηματικά την έννοια της Αλληλεγγύης ήταν ο Pierre Leroux το 1840, στο έργο του *De L' Humanite* όπου πρότεινε την αντικατάσταση της έννοιας της χριστιανικής αγαθοεργίας, με την έννοια της Αλληλεγγύης, ως πιο κατάλληλη για τον αγώνα για μια κοινωνία οργανωμένη στην βάση της δικαιοσύνης⁸. Βασικά επιχειρήματα του Leroux ήταν ότι η ισότητα δεν είχε κάποια θέση στην χριστιανική αγαθοεργία και η αγάπη για τον άλλο θεωρούνταν υποχρέωση.

Το 1842 ο Γάλλος φιλόσοφος και ιδρυτής της κοινωνιολογίας, Αύγουστος Κοντ, φέρνει στο προσκήνιο την έννοια της Αλληλεγγύης πέρα από πολιτικούς ή θρησκευτικούς όρους. Το επιχειρήμα του Κοντ είναι ότι η Αλληλεγγύη μπορεί να αποτελέσει την θεραπεία για τον αυξανόμενο ατομικισμό και την εξατομίκευση της κοινωνίας, η οποία θα έπρεπε να υπόκειται στο καλό της συλλογικότητας.

Στην συνέχεια, το 1893, ο Emile Durkheim με το έργο του *Η κατανομή της εργασίας στην κοινωνία* ανέπτυξε την διάκριση μεταξύ *μηχανικής* και *οργανικής* αλληλεγγύης (*mechanical and organic solidarity*). Η πρώτη έννοια αναφέρεται στις παραδοσιακές κοινωνίες ενώ η δεύτερη στην βιομηχανική εποχή. Κατά τον Durkheim, στις παραδοσιακές κοινωνίες υπήρχε ομοιογένεια, η οποία σφειλόταν στους ισχυρούς κοινωνικούς κανόνες, τις κοινές τελετές και συνήθειες, οι οποίες ρύθμιζαν την κοινωνική συμπεριφορά. Σ' αυτές τις κοινωνίες, το συλλογικό πνεύμα υπερίσχυε του ατομικού. Στην πιο σύγχρονη κοινωνία υπάρχει «οργανική» αλληλεγγύη όπου οι άνθρωποι συνδέονται με σχέσεις αλληλεξάρτησης, μέσω ενός

1^{ος} π.Χ.1^{ος}18^{ος}

8. Steinar Stjerno, The idea of Solidarity in Europe, *European Journal of Social Law*, No 3, Sep 2011, διαθέσιμο στον σύνδεσμο <http://soc.kuleuven.be>

διευρυμένου καταμερισμού εργασίας⁹. Ο Durkheim επισημαίνει ότι όσο η εξειδίκευση μεγαλώνει, τόσο οι άνθρωποι διαχωρίζονται, οι αξίες και τα ενδιαφέροντα διαφοροποιούνται, οι κανόνες αρχίζουν να ποικίλλουν και οι υποκοιλιούρες (τόσο αυτές που αφορούν την εργασία, όσο και εκείνες που αφορούν την κοινωνία) σχηματοποιούνται. Η μεγάλη συμβολή του συγγραφέα, ωστόσο, είναι ο προσδιορισμός της έννοιας της κοινωνικής Αλληλεγγύης ως κοινωνικού γεγονότος, το οποίο, όπως όλα τα κοινωνικά γεγονότα συμπεριλαμβάνει τη **δράση** και το **συναίσθημα**¹⁰. Όταν μια κοινωνική ομάδα διακρίνεται από αλληλεγγύη τότε η δράση και το συναίσθημα των ατόμων καταδεικνύουν ένα είδος ενότητας.

Μαρξισμός - Λενινισμός 19^{ος} αιώνας

Στις Μαρξιστικές και Λενινιστικές θεωρίες, η αλληλεγγύη αντλείται από την αντίληψη ότι όσοι καταλαμβάνουν την ίδια θέση στον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής – αυτοί που ανήκουν στην ίδια τάξη – συνδέονται μεταξύ τους, μοιράζονται κοινά συμφέροντα και θα πρέπει να παρέχουν αμοιβαία υποστήριξη ο ένας στον άλλο. Η αλληλεγγύη της εργατικής τάξης, η ανάγκη της παροχής αμοιβαίας βοήθειας στους συναδέλφους εργάτες, αναπτύχθηκε κατά την διάρκεια και μετά τη βιομηχανική επανάσταση και το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, αποτέλεσε τη βάση του σχηματισμού των εργατικών συνδικάτων στην Ευρώπη.

Ο ίδιος ο Μαρξ δεν είχε χρησιμοποιήσει τον όρο αλληλεγγύη στα γραπτά του. Στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, ο Μαρξ και ο Ένγκελς μιλούσαν για την «ένωση των εργατών»¹¹. Ωστόσο, οι υποστηρικτές του Μαρξισμού υιοθέτησαν τον όρο Αλληλεγγύη μετά το 1860.

Σοσιαλισμός 20^{ος} αιώνας

Ο αναθεωρητής του Μαρξισμού Berstein το 1910 στο βιβλίο του το Εργατικό Κίνημα υποστήριζε ότι η σοσιαλιστική ηθική θα πρέπει να στηριχθεί σε τρία κύρια στοιχεία: την αλληλεγγύη, την ισότητα και την ελευθερία. Έτσι γεννήθηκε μια πιο περίπλοκη έννοια αυτή της σοσιαλδημοκρατικής αλληλεγγύης.

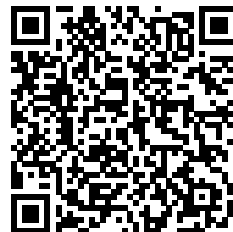
Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η έννοια της Αλληλεγγύης αποτέλεσε μια σημαντική αξία η οποία εμφανίζεται και στα προγράμματα των σοσιαλιστικών κομμάτων της Ευρώπης και συνδέεται με τις αρχές της δικαιοσύνης, ελευθερίας και ευθύνης (Σοσιαλιστική Διεθνής 1976) μεταθέτοντας τη βάση αυτής από την κοινωνική τάξη, στην ηθική και τον αλτρουισμό.

Ωστόσο, το εργατικό κίνημα και η σοσιαλδημοκρατία δεν μονοπωλούν την έννοια της Αλληλεγγύης. Και τα ευρωπαϊκά χριστιανικά κόμματα υιοθετούν μετά το 1970 τις αρχές της αλληλεγγύης, δικαιοσύνης, ειρήνης και ελευθερίας, συνδέοντας αυτές επίσης με την ιδέα της επικουρικότητας της Καθολικής Εκκλησίας¹², η οποία βασίζεται στην έννοια της προσωπικής ευθύνης.

9. Aron, ό.π. σ. 456-458- Αντωνοπούλου (1991), ό.π. σελ.12-Αντωνοπούλου (2008), ό.π.σελ.203-204

10. Art Evans, An examination of the concept «Social Solidarity», Mid-American Review of Sociology, 1977, Vol. 2, No. 1:29-46

11. Καρλ Μαρξ, Φρήντριχ Ένγκελς, Το Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <http://www.antitetradia.gr>

12. Σύνοψη της Κοινωνικής Διδασκαλίας της Εκκλησίας, Ποντιφικό Συμβούλιο για τη Δικαιοσύνη και την Ειρήνη, Καθολική Επισκοπή Σύρου, 2010

19^{ος}

20^{ος}

Μια έννοια της Αλληλεγγύης στην Ελλάδα του 1930

Στην πιο σύγχρονη Ελλάδα, της κρίσης του 1930, συναντούμε ένα κείμενο του Δημήτρη Γληνού, επίκληση στην αλληλεγγύη του φτωχού εργαζόμενου λαού για να ξεπεραστεί η κρίση. Ο Γληνός ήταν κομμουνιστής και ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες στοχαστές που η «Ουνέσκο» συγκαταλέγει μεταξύ των 100 πιο σημαντικών διανοουμένων, πολιτικών και δημοσιολόγων όλου του κόσμου. Ο Γληνός έγραφε:

Και του πιο αδύνατου η δύναμη διπλασιάζεται, όταν ενώσει τη λιγοστή του μπόρεση με την προσπάθεια των συντρόφων του. Όταν ο εργάτης, ο αγρότης, ο φτωχός εργαζόμενος λαός νιώσει μίαν ολοκληρωτική αλληλεγγύη να τον ενώνει με όλους τους συντρόφους του στη δυστυχία και μέσα στα σύνορα της χώρας κι όξω απ' αυτή σ' όλες τις χώρες της γης, και όταν κινηθεί ομόψυχα και ολόψυχα να βοηθήσει τον εαυτό του και τους άλλους, τότε θα βρει το δρόμο της ανακούφισης και της σωτηρίας... Αλληλεγγύη οργανωμένη, ενεργητική ζωντανή, θετική και έμπρακτη, είναι ο πρώτος όρος της σωτηρίας.¹³

13. Έμπρακτη Αλληλεγγύη. Του Δημήτρη Γληνού <http://tvxs.gr>

Η Αλληλεγγύη στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι ιδρυτές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Robert Schuman, Konrad Adenauer και Alcide De Gasperi, έθεσαν ως βάση του οικονομικού και πολιτικού αυτού εγχειρήματος την αλληλεγγύη όπως αυτή εκφραζόταν από τη Χριστιανική δημοκρατική παράδοση. Η δε Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2009, αποτελεί έναν συμβιβασμό διαφορετικών παραδόσεων, ο οποίος εκφράζεται μέσα από τη γλώσσα που χρησιμοποιείται. Από την μια πλευρά είναι σαφής η επιρροή της Χριστιανικής Δημοκρατικής Παράδοσης με έννοιες κλειδιά όπως η κοινωνική αγορά, η αξιοπρέπεια του ανθρώπου, δικαιοσύνη και κοινωνική ένταξη (συνοχή), αλληλεγγύη και επικουρικότητα που είδαμε πιο πάνω. Από την άλλη, σημαντικές έννοιες του Φιλελευθερισμού και της Σοσιαλδημοκρατίας έχουν επίσης συμπεριληφθεί όπως για παράδειγμα, η πλήρης απασχόληση, ο πλουραλισμός και η ισότητα των δύο φύλων.

Επιπλέον η κυρίαρχη χρήση της έννοιας της Αλληλεγγύης στη Ευρώπη είναι αυτή της αλληλεγγύης του Κοινωνικού Κράτους. Αυτή η έννοια προσδιορίζει την ευθύνη των συμπολιτών να βοηθήσουν όσους έχουν ανάγκη ανάμεσά τους, όχι λόγω ευσηλαχνίας αλλά χάρη στους δεσμούς που συνδέουν συμπολίτες (fellow citizens) τον έναν με τον άλλο, και σε αναγνώριση του ρόλου του παράγοντα τύχη και άλλων εξωτερικών παραγόντων που δύνανται να συμβάλλουν στη δημιουργία αυτής της ανάγκης.

2.1.

Εννοιολογικό περιεχόμενο της Αλληλεγγύης

Οι αποχρώσεις στο εννοιολογικό περιεχόμενο της Αλληλεγγύης μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον μελετητή και το ιστορικό πλαίσιο της αναφοράς. Ωστόσο, υπάρχουν κάποια συστατικά χαρακτηριστικά της έννοιας που αποτελούν σήμερα μια αποδεκτή βάση εργασίας.

Συστατικά στοιχεία

Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για έναν **συνδυασμό** κάποιων συστατικών στοιχείων τα οποία αφορούν δύο σημαντικές διαστάσεις το **συναίσθημα** και τη **δράση**, τα οποία θα αναλύσουμε στην παρούσα ενότητα. Στην αλληλεγγύη υπάρχει η αίσθηση του **«Εμείς»** και η ομοιότητα των αξιών, συμφερόντων και στάσεων ζωής, η **αλληλεξάρτηση**, **αλλά και η αμοιβαία βοήθεια** –με έμφαση στο στοιχείο της **Αμοιβαιότητας**– **καθώς και οι έννοιες της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, της Ισότητας και της Συνεργασίας**. Κάθε ένα από αυτά τα στοιχεία έχουν το δικό τους αυτοτελές περιεχόμενο ωστόσο όταν είναι όλα μαζί συναποτελούν την έννοια της Αλληλεγγύης.

Η αμοιβαία βοήθεια, η ισότητα, ο σεβασμός και η συνεργασία

Το στοιχείο της δράσης μέσω της αμοιβαίας βοήθειας είναι καθοριστικό στην έννοια της Αλληλεγγύης, καθώς πηγάζει πέρα από την απλή κατανόηση και την ενσυναίσθηση του συνανθρώπου που υποφέρει. Τόσο η έννοια της αμοιβαιότητας όσο και αυτή της βοήθειας, χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης. Οι άνθρωποι που εμπλέκονται σε μια σχέση αλληλεγγύης δεν ενδιαφέρονται μόνο ο ένας για τον άλλο, σε μια σχέση αμοιβαιότητας, αλλά είναι επίσης διαθέσιμοι να βοηθήσουν έμπρακτα, ο ένας τον άλλο, όταν χρειάζεται. Ακόμα και αν ο ένας από αυτούς είναι σε καλύτερη θέση από τον άλλο, υπάρχει προσδοκία αμοιβαίας ετοιμότητας να βοηθήσει ο ένας τον άλλο όταν υπάρχει ανάγκη. Σημαντικό προαπαιτούμενο σε μια σχέση αλληλεγγύης είναι ακόμα το να καθορίσει το είδος της βοήθειας/υποστήριξης όχι αυτός που την παρέχει, αλλά αυτός που έχει ανάγκη. Αυτό απαιτεί μια σχέση **ισότητας, σεβασμού και συνεργασίας**.

Επιπλέον, χρειάζεται να διευκρινίσουμε ότι η έννοια της αμοιβαίας βοήθειας είναι ευρύτερη της αλληλεγγύης, καθώς η πρώτη συμπεριλαμβάνει διάφορα σχήματα μέσα από τα οποία προσφέρεται η βοήθεια. Για παράδειγμα, υπάρχει η παροχή βοήθειας στο πλαίσιο μιας ανταλλαγής/ανταποδοτικής σχέσης μεταξύ ανθρώπων, «μου δίνεις, σου δίνω». Το στοιχείο που διαφοροποιεί αυτό το είδος βοήθειας από την αμοιβαία βοήθεια στο πλαίσιο μιας σχέσης Αλληλεγγύης, είναι η ύπαρξη της αίσθησης **συναδελφικότητας** και της θετικής ηθικής υποχρέωσης να δράσει κάποιος, μαζί με ένα αλληρουιστικό κίνητρο να παραχωρήσει τέτοια βοήθεια.

Η έννοια της δικαιοσύνης

Αυτός που προσφέρει βοήθεια/υποστήριξη, επιθυμεί όχι μόνο να βοηθήσει τον λήπτη, αλλά και να συμβάλει στην επανόρθωση μιας ενέργειας/κατάστασης από την οποία υποφέρει ο λήπτης και εκλαμβάνεται ως **αδικία**. Με άλλα λόγια η αλληλεγγύη πηγάζει πέρα από τον σεβασμό των δικαιωμάτων, καθώς αφορά δράση για να πραγματοποιηθούν δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ο Habermas¹⁴ αντιμετωπίζει την αλληλεγγύη ως την άλλη πλευρά της **δικαιοσύνης**.

14. Lawrence Wilde, Solidarity, Justice and the Postnational Constellation: Habermas and Beyond, in Global Justice and the Politics of Recognition, Tony Burns & Simon Thompson (eds.), Palgrave Macmillan 2013

Μερικοί θεωρητικοί, όπως ο Andreas Wildt, επισημαίνει ότι η αλληλεγγύη απαιτεί ότι «ο δρών δεν πιστεύει ότι ο λήπτης έχει κάποιο νομικό ή ηθικό δικαίωμα στην βοήθειά του». Υπό αυτή την έννοια η πράξη/δράση αλληλεγγύης δεν μπορεί ν' απαιτηθεί, παρά μόνο να γίνει έκκληση σ' αυτή. Επομένως δεν μπορούμε να διαχωρίσουμε την αλληλεγγύη από τη δικαιοσύνη και αυτό το χαρακτηριστικό μας οδηγεί στο να δούμε τα συναισθήματα ανθρωπίνης αλληλεγγύης ως το γόνιμο έδαφος για τον παγκόσμιο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ή/και άλλων σημαντικών ζητημάτων, ένα ενοποιητικό πλαίσιο στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία.

Ωστόσο, από την άλλη πλευρά, η έννοια της αλληλεγγύης δεν περιορίζεται σε καταστάσεις όπου γίνεται αντιληπτή μια εκμετάλλευση και γίνεται επίκληση σ' αυτή για να επανορθώσει την αδικία. Η έννοια της αλληλεγγύης, εκτός από τις κοινωνικές καταστάσεις όπου υπάρχει αδικία, βρίσκει εφαρμογή ευρέως και σε περιπτώσεις όπου άνθρωποι έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές.

Δεσμοί αλληλεγγύης: εγγενείς ή επίκτητοι;

Το επόμενο κρίσιμο ερώτημα είναι πώς προκύπτουν οι δεσμοί αλληλεγγύης; Είναι αναγκαία κάποια κοινά χαρακτηριστικά; Και τι χαρακτηριστικά θα είναι αυτά; Εθνικά, γλώσσας, εκπαίδευσης; Μπορούμε να είμαστε αλληλέγγυοι με ανθρώπους που ζουν στην άλλη άκρη του πλανήτη;

Ο Featherstone στο εξαιρετικό βιβλίο του *Solidarity: Hidden Histories and Geographies of Internationalism* εξηγεί με ποιον τρόπο η αλληλεγγύη σφυρηλατείται από κάτω προς τα πάνω, από τους ίδιους τους πολίτες. Τονίζει ότι οι δεσμοί αλληλεγγύης δεν είναι εγγενείς αλλά γεννώνται και σφυρηλατούνται μέσα από την **κοινή πολιτική δράση** και κινητοποίηση, όταν δουλεύουμε μαζί για έναν κοινό σκοπό που μας ενώνει. Επομένως οι δεσμοί αυτοί προκύπτουν από τις κοινές ηθικές αξίες και αρχές που είδαμε πιο πάνω και την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Η ενίσχυση της αλληλεγγύης σημαίνει δημιουργία δεσμών εμπιστοσύνης και συναισθηματική σχέση, κοινωνική ενότητα και δέσμευση. Σε αυτή την περίπτωση η απόσταση και άλλα επιφανειακά χαρακτηριστικά δεν έχουν σημασία. Ακόμα και αν υπάρχει γεωγραφική απόσταση και οι άνθρωποι δεν γνωρίζονται προσωπικά μεταξύ τους, η λειτουργία της αλληλεγγύης υφίσταται.

Διακρίνοντας την Αλληλεγγύη από τη Φιλανθρωπία

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει ν' αποσαφηνιστεί η έννοια της Αλληλεγγύης σε σχέση και με κάποιες έννοιες οι οποίες μπορεί να φαίνονται συναφείς ωστόσο είναι ουσιωδώς διαφορετικές, όπως η Φιλανθρωπία και η Αγαθοεργία. Όταν κάποιος παρέχει οικονομική βοήθεια σε κάποιον άλλον που βρίσκεται σε δύσκολη θέση, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είναι αλληλέγγυος σε αυτόν. Μπορεί απλά να κάνει μια αγαθή πράξη (=Αγαθοεργία), επειδή έχει χρήματα, ορμώμενος από κίνητρα όπως λύπη για τον άνθρωπο που θα βοηθήσει ή ακόμα και ενσυναίσθηση (= Φιλανθρωπία). Ωστόσο σ' αυτή την περίπτωση, δεν μιλάμε γι' Αλληλεγγύη. Στην έννοια της Αλληλεγγύης όπως είδαμε πιο πάνω ενυπάρχει η αίσθηση του «Εμείς» και της ισότητας μεταξύ αυτού που δίνει και λαμβάνει βοήθεια, καθώς και η αίσθηση ότι αυτός που υποστηρίζεται είναι αντιμετώπος με μια κοινωνική αδικία και η παροχή υποστήριξης θα συμβάλει στην επανόρθωση της αδικίας αυτής.

Στην περίπτωση της Αλληλεγγύης, η σχέση του προσφέροντος και λαμβάνοντος χαρακτηρίζεται από ισότητα, ενώ στην αγαθοεργία/φιλανθρωπία υπάρχει μια από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση, για παράδειγμα αυτός που έχει χρήματα/αγαθά δίνει στον φτωχό, σ' αυτόν που δεν έχει. Επιπλέον, στην περίπτωση της Αλληλεγγύης, ενυπάρχει ανάληψη και κατανόηση των αιτιών του προβλήματος και η αίσθηση ότι υφίσταται κάποια κοινωνική αδικία (η διάσταση της δικαιοσύνης) και γίνεται προσπάθεια διόρθωσης αυτής (η δράση για την αποκατάστασή της), όχι απλή αντιμετώπιση κάποιων συνεπειών του προβλήματος.

Τέλος, η σχετική βιβλιογραφία επισημαίνει τις δυνητικές επιπτώσεις της μίας και της άλλης προσέγγισης. Στην περίπτωση της Φιλανθρωπίας υπάρχει ο κίνδυνος να δημιουργηθεί εξάρτηση και να καλλιεργηθεί αίσθηση αυτοεγκατάλειψης, ενώ αντίθετα στην περίπτωση της Αλληλεγγύης, υπάρχει ενδυνάμωση του έχοντος ανάγκη μέσα από την αίσθηση της υποστήριξης, σύμπραξης, συμπαράταξης για μια κοινή δίκαιη υπόθεση¹⁵.

15. Vathakou Eugenia, Citizens' Solidarity Initiatives in Greece during the financial crisis, in Huliaras A. & Clark J. (eds), 'Austerity and the Third Sector in Greece: Civil Society at the European Front Line, Ashgate Pub, (to be published in 2015)

Συμπέρασμα

Στην παραπάνω ιστορική αναδρομή είδαμε την έννοια της Αλληλεγγύης να μεταλλάσσεται μέσα στον χρόνο. Στην Κλασική Αρχαιότητα, παρ' ότι δεν υπήρχε η ίδια η έννοια της Αλληλεγγύης, βρίσκουμε ότι η Πολιτική Φιλία του Αριστοτέλη συνδύαζε τόσο την έννοια της Αλληλεγγύης όσο και της Δημοκρατικής Συμμετοχής, προσδίδοντας στην πολιτική δράση φιλοσοφικό βάθος. Κατά την Ρωμαϊκή εποχή διαμορφώνεται η έννοια της Αλληλεγγύης με νομικό περιεχόμενο, ενώ στα μέσα του 19^{ου} αιώνα με τις ραγδαίες αλλαγές που φέρνει η Βιομηχανική επανάσταση στην ζωή των ανθρώπων, προσδίδεται σε αυτή σαφές πολιτικό και κοινωνικό περιεχόμενο. Διαφορετικές πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις τον 20^ο αιώνα υιοθετούν την έννοια της Αλληλεγγύης, ερμηνεύοντάς την όμως ανάλογα με το δικό τους ιδεολογικό υπόβαθρο.

Σήμερα τον 21^ο αιώνα, όπου η ανθρωπότητα καλείται να αντιμετωπίσει σημαντικές προκλήσεις, η έννοια της Αλληλεγγύης, αποκτά νέα δυναμική και δύναμη η οποία οφείλεται στα στοιχεία που τη συνθέτουν: αμοιβαία βοήθεια, κοινωνική δικαιοσύνη, ισότητα και συνεργασία. Πρόκειται για αξίες και στάσεις ζωής, οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της Δημοκρατίας στις σημερινές συνθήκες της Παγκόσμιας Κοινωνίας.

3

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή

**«Η αδικία σε οποιοδήποτε
μέρος αποτελεί απειλή για
την δικαιοσύνη παντού»**

Μάρτιν Λούθερ Κινγκ

Το βασικό επιχείρημα στην παρούσα ενότητα είναι ότι στην Κοινωνία στην οποία ζούμε σήμερα, μια Παγκόσμια Κοινωνία, η έκφραση Αλληλεγγύης, έμπρακτης συμπαράστασης στην πιο πάνω βάση, όχι μόνο σε ανθρώπους που είναι κοντά μας, στην χώρα μας, αλλά και σε ανθρώπους που βρίσκονται στην άλλη άκρη του πλανήτη, αποτελεί έκφραση αυθεντικής Δημοκρατικής Συμμετοχής και ταυτόχρονα υποχρέωση κάθε πολίτη.

Η Κοινωνία μας σήμερα μια Παγκόσμια Κοινωνία

Θα μπορούσε κάποιος εδώ στην Ελλάδα να αναρωτηθεί και «γιατί με αφορούν τα προβλήματα που μπορεί ν' αντιμετωπίζουν πολίτες στη Γουατεμάλα, τη Νότια Αφρική, την Παλαιστίνη»; ή ακόμα πιο λακωνικά «εγώ τι φταίω»; Πρόκειται για δύο διαφορετικά, αλλά πολύ σημαντικά ερωτήματα, τα οποία απαντώνται στη συνέχεια. Είναι πλέον τέτοιες οι συνθήκες αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης στον πλανήτη μας, που ακόμα και οι μικρές καθημερινές μας ενέργειες στη γειτονιά μας, έχουν μεγάλες επιπτώσεις στον κόσμο. Η δική μας δράση ή αδράνεια σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης, συν-δημιουργεί τον κόσμο, τις οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές δομές αυτού.

Η αλληλεξάρτηση: Ας ξεκινήσουμε με μια μικρή άσκηση φαντασίας

Κλείστε τα μάτια και σκεφτείτε από πόσα χέρια εργατών (παραγωγού, συσκευαστές, μεταφορείς, υπεύθυνους υγείας, υπαλλήλους σούπερ μάρκετ, μηχανικούς μηχανημάτων σε συσκευαστήρια κτλ.) και από πόσες χώρες έχει περάσει για να φτάσει σ' εμάς, ένα προϊόν, ας πούμε η μπανάνα που τρώμε στο διάλειμμα στο σχολείο. Και μην βιαστείτε να υπολογίστε, γιατί σ' αυτούς θα πρέπει να προσθέσετε όσους εργάζονται, όχι μόνο χειρωνακτικά, αλλά και μέσω υπολογιστών, σε γραφεία για την προώθηση και εμπορία των προϊόντων. Αν αναζητήσουμε τον αριθμό των κρίκων μιας τέτοιας αλυσίδας, η οποία ξεκινά στην Αφρική για παράδειγμα

όπου παράγεται ένα προϊόν όπως η μπανάνα ή το κακάο και καταλήγει στο ράφι του σούπερ μάρκετ στην Αθήνα, τη Σπάρτη και την Κομοτηνή, όπου το βρίσκουμε εμείς, μπορεί να ανακαλύψουμε ότι η απλή κίνηση που κάνουμε για να πάρουμε από το ράφι το συγκεκριμένο προϊόν μας συνδέει άμεσα με εκατοντάδες αν όχι χιλιάδες ανθρώπους που βρίσκονται σε διάφορα μέρη του κόσμου και ζουν σε πολύ διαφορετικές συνθήκες.

Για να δείτε με πόσες χώρες αλληλεπιδράτε καθημερινά και με πόσους εκατοντάδες ανθρώπους, σκεφτείτε και καταγράψτε σε μια λίστα πόσα προϊόντα χρησιμοποιείτε που προέρχονται από τρίτες χώρες, μη ευρωπαϊκές. Τα αθλητικά παπούτσια που φοράτε και η μπάλα ποδοσφαίρου που χρησιμοποιείτε καθημερινά είναι πιθανόν να κατασκευάζονται στο Πακιστάν από την Nike και την Adidas. Η σοκολάτα που καταναλώνετε σε διάφορες μορφές μπορεί να παράγεται στην Γκάνα, στην Ουγκάντα στη Νικαράγουα. Το ρύζι με το οποίο η μητέρα σας φτιάχνει υπέροχες σούπες παράγεται στην Ταϊλάνδη και άλλες ασιατικές χώρες. (Για περισσότερες πληροφορίες δείτε τις σχετικές ασκήσεις στο Μέρος II).

Το παράδειγμα αυτό τεκμηριώνει επαρκώς την ύπαρξη της αλληλεξάρτησης. Ας δούμε και το ζήτημα της αλληλεπίδρασης και της επιρροής, της δύναμης που έχουμε στις χώρες και τους ανθρώπους με τους οποίους αλληλεπιδρούμε.

Η επιρροή: δύο παραδείγματα

Πρώτο παράδειγμα

Κάθε φορά που πληρώνουμε τα προϊόντα που επιλέγουμε στο ταμείο του σούπερ μάρκετ, δεν ψωνίζουμε απλά, αλλά **ΨΗΦΙΖΟΥΜΕ**. Τα χρήματά μας είναι η ψήφος που δίνουμε σχεδόν καθημερινά υπέρ κάποιων συγκεκριμένων δομών οικονομίας, πολιτικής, κοινωνικών και εργασιακών σχέσεων και όχι υπέρ κάποιων άλλων. Αν αγοράζουμε σοκολάτες, κακάο, καφέ, ρύζι, προϊόντα δηλαδή καθημερινά, τα οποία παράγονται στις αναπτυσσόμενες χώρες από μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες σε συνθήκες κατάφωρης παραβίασης των βασικών εργασιακών δικαιωμάτων, τότε με το ένα, δύο ή περισσότερα ευρώ που κάθε φορά δίνουμε, επιβραβεύουμε τις εταιρείες αυτές και τους ενισχύουμε να συνεχίσουν να εκμεταλλεύονται τους εργαζόμενους. Ταυτόχρονα, επιλέγουμε να μην υποστηρίξουμε τους συνεταιρισμούς παραγωγών οι οποίοι εμπορεύονται μόνοι τους τα προϊόντα τους. Μπορεί μεν το κόστος των προϊόντων που αναφέραμε πιο πάνω να έχει σχετικά μικρή αξία, αλλά αν συνυπολογίσουμε όλους τους καταναλωτές, αντίστοιχους μ' εμάς, πάνω στον πλανήτη, που ψωνίζουν καθημερινά, γίνεται κατανοητή η δυναμική επιρροή που μπορεί ν' ασκεί η μικρή αυτή πράξη ρουτίνας, στον τρόπο παραγωγής και εμπορίας προϊόντων που αγοράζουμε και κατά συνέπεια σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους.

Επίσης έχει μεγάλη σημασία να γνωρίζουμε καλύτερα τις εταιρείες που υποστηρίζουμε καθημερινά με το 1, 2 ή περισσότερα ευρώ μας, καθώς όπως είπαμε **κάθε ευρώ** που δίνουμε είναι και **μια ψήφος** της οποίας τη δύναμη θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε. Καταγράψτε τις εταιρείες που «ψηφίζετε» κάθε μέρα και μάθετε περισσότερα γι' αυτές (Coca-Cola, Unilever, Starbucks). Οφείλουμε να ψηφίζουμε συνειδητά, γνωρίζοντας ποιον και γιατί τον ψηφίζουμε.

Δεύτερο παράδειγμα

Αν η κυβέρνησή μας ως μέλος της ΕΕ ενισχύει οικονομικά ευρωπαϊκές εταιρείες για να παράγουν αγροκαύσιμα στην Αφρική, εξαγοράζοντας για ένα κομμάτι ψωμί ή ακόμα χειρότερα, υφαρπάζοντας τη γη φτωχών και ανυπεράσπιστων αγροτών μπροστά σε οικονομικούς κολοσσούς, όπως οι πολυεθνικές εταιρίες, στερώντας τους το μόνο μέσο που έχουν για να θρέψουν την οικογένειά τους, εμείς οι Έλληνες πολίτες φέρουμε ευθύνη γιατί ψηφίσαμε αυτή την κυβέρνηση η οποία μας εκπροσωπεί στο ευρωπαϊκό επίπεδο και είναι συνένοχη σ' ένα έγκλημα.¹⁶ Επομένως καθίσταται σαφές ότι είμαστε και εμείς συνένοχοι που την έχουμε ψηφίσει.

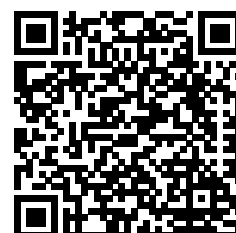

Η άλλη όψη της Αλληλεξάρτησης και της Αλληλεπίδρασης

Μέχρι εδώ καταλάβαμε πως συνδεόμαστε και επηρεάζουμε με τις καθημερινές μας μικρές επιλογές τη ζωή εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων. Κάποιος θα μπορούσε να πει «εμένα δεν μ' ενδιαφέρουν οι συνέπειες που μπορεί να έχουν οι καθημερινές μου αυτές ενέργειες στους άλλους, εφόσον εγώ είμαι καλά» ή «δεν μ' ενδιαφέρει, δεν έχω χρόνο ν' ασχοληθώ». Τότε ίσως θα πρέπει να σκεφτεί τις συνέπειες που αυτές του οι επιλογές έχουν στον ίδιο γιατί η αλληλεξάρτηση λειτουργεί ταυτόχρονα και προς τις δύο κατευθύνσεις. Δεν είναι μόνο ο πλούσιος Βορράς που επηρεάζει τον πιο φτωχό Νότο. Στην Παγκόσμια Κοινωνία στην οποία ζούμε δεν υπάρχουν αυτές οι διαχωριστικές γραμμές.

Η αδιαφορία και ο εγωισμός, δεν μας απομακρύνει ούτε κατά ένα εκατοστό από τις συνέπειες τις οποίες επίσης θα υποστούμε, και μάλιστα ίσως λόγω αυτών των στοιχείων, πιο γρήγορα. Οι πλημμύρες, οι τυφώνες, η ξηρασία ως αποτέλεσμα της απληστίας και της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, είναι φαινόμενα που όσο και να θέλουμε να τους κλείσουμε την πόρτα, είναι εδώ και βιώνουμε τις οδυνηρές συνέπειές τους. Η προσέλευση των μεταναστών και των προσφύγων

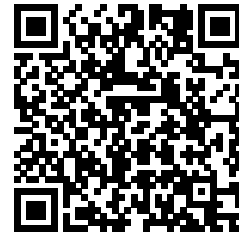
¹⁶ Aidwatch Report 2013, 2014 και Spotlight on EU Policy Coherence for Development, <http://www.concordeurope.org>

στις χώρες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της χώρας μας, από περιοχές όπου υπάρχει ακραία φτώχεια και μαίνονται συγκρούσεις, έχει δραματικά αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Η κατάσταση αυτή μας προ(σ)καλεί να «δούμε» στην γειτονιά μας και στο σχολείο μας, αυτό για το οποίο αδιαφορούμε και ηθελημένα κλείνουμε τα μάτια μας.

Οι εταιρείες οι οποίες εμπορεύονται τα περισσότερα προϊόντα που καταναλώνετε είναι πολυεθνικές εταιρείες, οι οποίες ανήκουν σε πολίτες του αναπτυγμένου Βορρά. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, 1 τρις Ευρώ τον χρόνο χάνεται στον κόσμο, λόγω της φοροαποφυγής –όχι φοροδιαφυγής– κατά κύριο λόγο, των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, οι οποίες συσσωρεύουν πλούτο σε φορολογικούς παραδείσους. Ας μην ξεχνάμε ότι οι φόροι είναι τα χρήματα τα οποία η συντεταγμένη Πολιτεία οφείλει να συλλέξει και να χρησιμοποιήσει για να παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες (υγεία, εκπαίδευση, υποδομές) στους πολίτες της και στις ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες πληθυσμού¹⁷. Για να συνειδητοποιήσουμε τη σημασία των αριθμών αρκεί ν' αναφέρουμε ότι ο αναγνωρισμένος Αμερικανός οικονομολόγος Jeffrey Sachs υποστηρίζει ότι αρκούν 120 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο, επί 20 χρόνια, για να αντιμετωπίσουμε οριστικά το πρόβλημα της πείνας, της ακραίας φτώχειας και της υπανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες¹⁸.

17. Αρκεί ν' αναφέρουμε ότι ενώ το ύψος της φοροαποφυγής στον κόσμο υπολογίζεται σε 1 τρις ευρώ τον χρόνο, το χρέος των 27 χωρών της Ευρώπης το 2012 ήταν 517 δις ευρώ, <http://ec.europa.eu>

18. Jeffrey Sachs, *The End of Poverty*, Penguin Press, 2005

Συμπέρασμα: Παγκόσμια Αλληλεγγύη ως Δημοκρατική Συμμετοχή

Η πραγμάτωση της Δημοκρατίας και η επιδίωξη του Κοινού Καλού περνά μέσα από την έμπρακτη Αλληλεγγύη η οποία την εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν μπορεί να περιοριστεί στα σύνορα μιας χώρας. Καλούμαστε να σταθούμε αλληλεγγυοί σε ανθρώπους που υποφέρουν από ανισότητες, φτώχεια, αδικία, παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καταστροφές που οφείλονται στον άνθρωπο και στη φύση. Ακόμα και αν τα παραπάνω δεινά δεν αφορούν άμεσα τη χώρα μας ή εμάς τους ίδιους, δεδομένης της αναμφισβήτητης συνθήκης της αλληλεξάρτησης στο πλαίσιο της παγκόσμιας κοινωνίας στην οποία ζούμε, η δική μας στάση (δράση ή αδράνεια) επηρεάζει τον αγώνα για την αντιμετώπισή τους και η έκβαση του αγώνα αυτού με τη σειρά της θα επηρεάσει και εμάς. Επομένως σε κάθε περίπτωση (είτε δρούμε είτε είμαστε αδρανείς και αδιάφοροι) δεν είμαστε αμέτοχοι. Η όποια δική μας στάση είναι «πολιτική» στάση, γιατί αφορά ζητήματα ζωής και επιβίωσης εκατομμυρίων ανθρώπων.

Η συνειδητοποίηση της αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης στη σύγχρονη Παγκόσμια Κοινωνία είναι το πρώτο βήμα. Η έννοια της Παγκόσμιας Αλληλεγγύης, είναι πιο επίκαιρη από ποτέ και βασίζεται στην συνειδητοποίηση της αλληλεξάρτησης/αλληλεπίδρασης η οποία δημιουργεί μια ισχυρή αίσθηση του «Εμείς». Όλοι εμείς, οι πολίτες της Ελλάδας και παράλληλα πολίτες του κόσμου, έχουμε κοινό συμφέρον, όντες κρίκοι μιας νωπής μεν, πλην όμως πολύ πραγματικής αλυσίδας, να εξασφαλίσουμε ότι όλα τα μέρη/μέλη της αλυσίδας, ζουν και εργάζονται σε συνθήκες δικαιοσύνης και ευημερίας. Αν ασκούνται μεγάλες πιέσεις στο ένα άκρο της αλυσίδας τότε πολύ σύντομα θα επηρεαστεί και το άλλο άκρο της.

Επιπλέον, η διασύνδεση του κόσμου σήμερα μέσα από την εκμηδένιση των αποστάσεων και τις νέες τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνίας, με την πολύ γρήγορη διακίνηση της πληροφορίας και της γνώσης ανοίγει νέες δυνατότητες διασύνδεσης των ανθρώπων πέρα από όρια γεωγραφικά, γλώσσας κτλ. Σήμερα δηλαδή οι άνθρωποι μπορεί να συμμετέχουν ενεργά σε μια υπόθεση που δεν εκτυλίσσεται στη χώρα τους, επιδιώκοντας κοινούς στόχους με ανθρώπους από μακρινές χώρες, σε συνεργασία με ομάδες πολιτών ή/και μέσω διεθνών ΜΚΟ, απευθυνόμενοι σε ένα παγκόσμιο κοινό.

4

Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή στην Πράξη

Στην συνέχεια παρουσιάζουμε παραδείγματα Παγκόσμιας Αλληλεγγύης και Δημοκρατικής Συμμετοχής στον κόσμο χθες και σήμερα.

4.1.

Παραδείγματα Αλληλεγγύης & Δημοκρατικής Συμμετοχής στον κόσμο χθες και σήμερα

Σε κάθε περίπτωση, η αλληλεγγύη αποτέλεσε την βάση σημαντικών παγκόσμιων πολιτικών και κοινωνικών κινήματων του 20^{ου} αιώνα όπως το κίνημα αλληλεγγύης κατά του Απαρτχάιντ στην Νότια Αφρική, το κίνημα αλληλεγγύης των Σαντινίστας στην Νικαράγουα και των Παλαιστινίων και το κίνημα Αλληλεγγύης στην Πολωνία μεταξύ 1980-1989, το οποίο οδήγησε και στην πτώση του εκεί κομμουνιστικού καθεστώτος.

Σ' αυτή την ενότητα θα σταθούμε στους τρόπους έκφρασης της αλληλεγγύης τη σημερινή εποχή στην Παγκόσμια Κοινωνία. Κάποιες μορφές έμπρακτης έκφρασης της αλληλεγγύης στο παρελθόν ήταν η μετάβαση στις χώρες όπου υπήρχε ανάγκη ή η συλλογή και αποστολή βοήθειας σε ομάδες ανθρώπων και λαούς, οι διαδηλώσεις, πορείες διαμαρτυρίας και ψηφίσματα. Σήμερα δίπλα στα μέσα αυτά βλέπουμε να χρησιμοποιούνται σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για τον συντονισμό δράσεων ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης, αλλά και συλλογής βοήθειας. Επίσης, συχνή πρακτική είναι το μπουϊκοτάζ και εκστρατείες και πάλι με την ευρύτατη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Για παράδειγμα το 2012 ακτιβιστές καλούσαν τον κόσμο να μπούκοτάρουν το Amazon και τα καφέ Starbucks στη Μεγάλη Βρετανία, λόγω του ότι τα ΜΜΕ κάλυπταν την αποδεδειγμένη φοροσκοφυγή των εταιρειών. Επιπλέον σύγχρονες μορφές δράσης αλληλεγγύης περιλαμβάνουν παγκόσμιες εκστρατείες κατά πολυεθνικών. Οι εταιρείες αυτές συνήθως έχουν μεταφέρει τις μονάδες παραγωγής τους στις αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω του φτηνού εργατικού δυναμικού εκεί και καταπατούν τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα ή/και τους περιβαλλοντικούς όρους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι καμπάνιες κατά της Coca Cola αλλά και κατά των Monsanto, Adidas και Nike.¹⁹

Οι δράσεις αυτές έχουν στόχο την άσκηση πίεσης στις πολυεθνικές εταιρείες προκειμένου να σεβαστούν τα δικαιώματα των εργαζομένων, αλλά και των κατοίκων των περιοχών στις οποίες λειτουργούν και να φροντίσουν ούτως ώστε η λειτουργία τους να μην επιβαρύνει το περιβάλλον.

Τη ψηφιακή εποχή ο τρόπος συλλογικής διαμαρτυρίας και έκφρασης αλληλεγγύης αλλάζει όπως εξηγεί ο Mason μιλώντας για την «38 Degrees», την μεγαλύτερη κοινότητα για εκστρατείες στην Μεγάλη Βρετανία με 2,5 εκ μέλη²⁰.

Υπάρχουν και άλλες παρόμοιες ιστοσελίδες που δείχνουν μια προτίμηση για δράσεις στις οποίες αξιοποιούνται σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook και το Twitter. Χαρακτηριστικά των δράσεων αυτών είναι ότι έχουν μικρό χρονικό ορίζοντα, μπορούν να κερδηθούν, είναι παροδικές, και μπορεί κανείς να κάνει «like» για να τις υποστηρίξει στο Facebook.

Ωστόσο με την άνοδο παράλληλα των σύγχρονων αυτών τεχνολογικών μέσων εκφράζεται και η ανησυχία μήπως η αλληλεγγύη σε συμπολίτες μας, ομάδες ανθρώπων ή και λαούς που είναι σε ανάγκη εξαντλείται σε ένα «like» στο facebook ή μια υπογραφή σε κάποιο ψήφισμα.

Στην συνέχεια ακολουθούν κάποια παραδείγματα κινήματων αλληλεγγύης

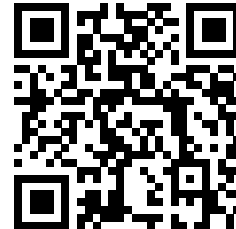
Πρώτο παράδειγμα: Αλληλεγγύη στον λαό της Νότιας Αφρικής για την πτώση του Απαρτχάιντ

«Η φτώχεια δεν είναι ένα ατύχημα που συνέβη. Όπως τη σκλαβιά και το Απαρτχάιντ τα έφτιαξε ο άνθρωπος, επομένως οι άνθρωποι μπορούμε να τα απομακρύνουμε με τις πράξεις μας»
Nέλσον Μαντέλα

Το κίνημα διεθνούς αλληλεγγύης για τον αγώνα για ελευθερία στη Νότια Αφρική κάποιοι λένε ότι ήταν το μεγαλύτερο κοινωνικό κίνημα στον κόσμο.

Σύντομο ιστορικό: Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι Αφρικανοί οι οποίοι είχαν πολεμήσει στο πλευρό των συμμάχων κατά των δυνάμεων του Άξονα διεκδίκησαν την ανεξαρτησία τους από τις αποικιοκρατικές δυνάμεις. Στη Νότια Αφρική, ωστόσο υπήρχαν μεγάλες κοινότητες λευκών, οι οποίοι θεωρούσαν ότι οι κοινότητές τους αποτελούν προπύργια του δυτικού πολιτισμού σε μια περιοχή φτώχειας και «βαρβαρότητας» από την οποία αισθάνονταν να απειλούνται. Η πολιτική παράταξη των Αφρικάνερ (λευκοί Ολλανδικής καταγωγής), το Εθνικό Κόμμα, κερδίζει τις εκλογές το 1948 με οριακή πλειοψηφία και θέτει σε εφαρμογή τη σταδιακή κατασκευή του «απαρτχάιντ», του πιο σύνθετου συστήματος φυλετικού διαχωρισμού και διακρίσεων που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα. Ο όρος Απαρτχάιντ στην τοπική διάλεκτο σημαίνει «διαχωρισμός» και η κυβέρνηση επέβαλλε τον διαχωρισμό σ' όλα τα επίπεδα της ζωής, από την παιδεία ως την υγεία. Οι κάτοικοι της χώρας διαίρεθηκαν σε τέσσερις κατηγορίες: μαύροι, μιγάδες (coloureds), Ινδοί/Ασιάτες και λευκοί. Το Απαρτχάιντ διήρκεσε από το 1948 μέχρι και το 1994 οπότε και έγιναν πολυφυλετικές δημοκρατικές εκλογές και εξελέγη Πρόεδρος της χώρας ο Νέλσον Μαντέλα, ηγέτης του αγώνα κατά του Απαρτχάιντ. Στο διάστημα αυτό εκατοντάδες χιλιάδες ακτιβιστές φυλακίζονται γιατί αρνούσαν να υπακούσουν

19. Για την παγκόσμια εκστρατεία ενάντια στην Coca-Cola επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <http://www.killercoke.org>
Για μια βιωματική άσκηση όσον αφορά παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικών όρων από την Coca-Cola μπορείτε να δείτε.

20. <http://www.38degrees.org.uk/>

στις σχετικές ρυθμίσεις, εκατοντάδες δολοφονήθηκαν από τις δυνάμεις ασφαλείας του καθεστώτος σε συνεργασία με παρακρατικούς, ενώ τρία εκατομμύρια άνθρωποι απομακρύνθηκαν με κυβερνητικές αποφάσεις και συχνά διά της βίας από τις κατοικίες τους.

Οι επιτυχείς δράσεις αλληλεγγύης κατά του Απαρτχάιντ

Σχεδόν σε κάθε χώρα στον κόσμο και με διάφορες μορφές οργανώθηκαν δράσεις αλληλεγγύης. Σε πολλές χώρες οι αντι-απαρτχάιντ δράσεις συνδέονταν και με άλλες δράσεις τοπικές για θέματα καταπίεσης και δικαιωμάτων. Στην Αγγλία για παράδειγμα συστήθηκε το Κίνημα του Μπούκοτάζ κατά των προϊόντων της Νότιας Αφρικής, το οποίο μετονομάστηκε, μετά τη σφαγή του Sharpeville το 1960, σε Κίνημα Αντι-Απαρτχάιντ. Το κίνημα αυτό έκανε εκστρατείες ενημέρωσης και συντόνισε άλλες κινήσεις και δράσεις στο πλαίσιο του αγώνα κατά του Απαρτχάιντ. Για παράδειγμα το 1965 υποκίνησε το ακαδημαϊκό μπούκοτάζ το οποίο υπέγραψαν 496 ακαδημαϊκοί της Βρετανίας διαμαρτυρούμενοι για το Απαρτχάιντ.

Στην Ελλάδα φοιτητικές παρατάξεις, πολιτικές δυνάμεις και οργανώσεις όπως η Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Δημοκρατικής Αλληλεγγύης²¹ συμμετείχαν με διαδηλώσεις, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης αλλά και έμπρακτη αποστολή οικονομικής βοήθειας.

Δεύτερο παράδειγμα: Αλληλέγγυα δράση κατά της εξάπλωσης των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών και υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων των αγροτών και των καταναλωτών

Μεταλλαγμένα ή αλλιώς γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) είναι οι οργανισμοί εκείνοι οι οποίοι δημιουργήθηκαν τεχνητά από τους επιστήμονες με την αφαίρεση ή την προσθήκη γονιδίων που προέρχονται από οργανισμούς που μπορεί να ανήκουν ακόμα και σε εντελώς διαφορετικά είδη²².

Παράδειγμα: Οι επιστήμονες μπορούν να πάρουν γονίδια από τα ζώα και να τα μεταφέρουν στα φυτά ή ακόμη γονίδια από μικρόβια και να τα προσθέσουν στο καλαμπόκι. Έτσι ο νέος οργανισμός που θα προέλθει με αυτόν τον τρόπο θα είναι ένας τροποποιημένος οργανισμός που δε θα γινόταν ποτέ με φυσικό τρόπο. Πολλές είναι οι αρνητικές επιπτώσεις από την απελευθέρωση μεταλλαγμένων οργανισμών στην υγεία του ανθρώπου και στο περιβάλλον.

21. Η Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Δημοκρατικής Αλληλεγγύης (ΕΕΔΔΑ) είναι μια ελληνική μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική, κοινωφελής οργάνωση που ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1981 με στόχο την αλληλεγγύη με τα κινήματα των λαών της Ασίας, Αφρικής και Λατινικής Αμερικής και όλων των άλλων λαών που αγωνίζονται ενάντια στον ιμπεριαλισμό, για την εθνική τους ανεξαρτησία και κυριαρχία, για την ειρήνη και την κοινωνική δικαιοσύνη. <http://www.eedda.gr>

22. <http://www.env-edu.gr>

Ωστόσο, ένας μικρός αριθμός πολυεθνικών βιοτεχνολογίας, με επικεφαλής τη Monsanto, επιχειρούν μέσω των Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών να ελέγξουν την «τροφική αλυσίδα» θέτοντας υπό ιδιόμορφη «διατροφική ομηρεία» χώρες, λαούς, παραγωγούς και καταναλωτές.

Στην Ινδία μόνο 200.000 αγρότες έχουν αυτοκτονήσει πίνοντας φυτοφάρμακα, καθώς δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στα χρέη, τα οποία επωμίστηκαν για την εξαγορά των γενετικά τροποποιημένων σπόρων της Μονσάντο, που όμως δεν έφεραν τα αποτελέσματα που τους είχαν υποσχεθεί όσον αφορά την ποσότητα και την ποιότητα της παραγωγής²³.

Δράσεις Αλληλεγγύης

Το κίνημα κατά των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) σ' όλο τον κόσμο συνεχώς μεγαλώνει. Πρώτος στόχος είναι η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση του κόσμου και δεύτερον η ανάληψη δράσης για την προστασία παραγωγών και καταναλωτών από τους ΓΤΟ.

Οι δράσεις αλληλεγγύης περιλαμβάνουν διαμαρτυρίες και μαζικές πορείες στο πλαίσιο εκστρατειών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Επίσης και η τέχνη τίθεται στην υπηρεσία του κινήματος κατά των ΓΤΟ καθώς έχουν δημιουργηθεί εξαιρετικά ντοκιμαντέρ. Χαρακτηριστικά παραδείγματα το **«Πεθαίνοντας στην Αφθονία»** από τον Εξάντα και την ομάδα του Γιώργου Αυγερόπουλου²⁴ και το **«Εν Αρχή Ην ο Σπόρος»** του Christophe Guyon, για τον κίνδυνο εξαφάνισης των παραδοσιακών σπόρων και τις δραματικές επιπτώσεις στην ανθρωπότητα από την παγκόσμια κυριαρχία των γενετικά τροποποιημένων σπόρων που κατασκευάζουν πολυεθνικοί αγροβιομηχανικοί κολοσσοί.²⁵ Ένα ακόμα εξαιρετικό ντοκιμαντέρ, **«Η Ελευθερία των Σπόρων»**, αφορά το πώς η ιστορία του σπόρου από ιστορία ζωής και θρέψης, μετατρέπεται σε εμπόρευμα, από πολυεθνικές που θέλουν να μονοπωλήσουν παγκοσμίως την τροφή, με μόνο στόχο το κέρδος και χωρίς να νοιάζονται για το κόστος²⁶.

Οργανώσεις συστήνονται σ' όλο τον κόσμο με στόχο την προώθηση της γνώσης και της πληροφόρησης σχετικά με τα θέματα των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών και τις επιπτώσεις τους στην υγεία και στο περιβάλλον. Ένα παράδειγμα από την Ελλάδα είναι και η οργάνωση Πελάτι, ενώ ένα παράδειγμα από τον κόσμο είναι η οργάνωση Save the Seeds²⁷.

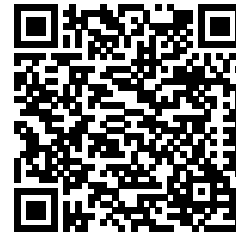
Τρίτο παράδειγμα: Κάντε την Φτώχεια Παρελθόν - Make Poverty History

Το μεγαλύτερο κίνημα ενάντια στην φτώχεια συστρατεύεται κάτω από το σύνθημα «Κάντε την Φτώχεια Παρελθόν»²⁸. Η εκστρατεία ξεκίνησε το 2005 από μια μεγάλη συμμαχία ευρωπαϊκών ΜΚΟ με στόχο να ευαισθητοποιήσουν και να κινητοποιήσουν τους λαούς της Ευρώπης και του κόσμου για το πρόβλημα της ακραίας φτώχειας. Επιπλέον η εκστρατεία αυτή περιλάμβανε δράσεις συνηγορίας (advocacy), σε επίπεδο διαμόρφωσης πολιτικής για στρατηγικές αλλαγές που θα συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της φτώχειας.

Κάποιες δράσεις, οι οποίες οργανώθηκαν, ήταν και οι εξής: εκατομμύρια ανθρώπων φόρεσαν λευκά βραχιόλια με το σύνθημα «Κάντε την Φτώχεια Παρελθόν», το 2005, 445.000 πολίτες έστειλαν ηλεκτρονικά μηνύματα στον Πρωθυπουργό της Βρετανίας και εκατοντάδες χιλιάδες κατέβηκαν στους δρόμους σε μεγάλες και μικρές πόλεις σ' όλη την Ευρώπη διαδηλώνοντας την τοποθέτησή τους απέναντι στην ακραία φτώχεια στον κόσμο.

Η εκστρατεία αυτή θεωρείται ότι κατόρθωσε να βάλει το θέμα της φτώχειας ψηλότερα στην εθνική και παγκόσμια ατζέντα.

23. Vandana Shiva, The seeds of suicide, How Monsanto Destroys Farming, διαθέσιμο στο <http://www.globalresearch.ca>

24. <http://www.exandasdocumentaries.com>

25. <https://www.youtube.com/watch?v=i-PuPEtqKAY>

26. <http://www.universalsubtitles.org/el/videos/vhH5bDky9Ffr/info/seeds-of-freedom/>

27. <http://seedfreedom.in/>

28. <http://www.makepovertyhistory.org/since2005/>

4.2.

Παραδείγματα Αλληλεγγύης & Δημοκρατικής Συμμετοχής στην Ελλάδα της κρίσης

Η Ελλάδα τα τελευταία 6 χρόνια βιώνει μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο έντονης οικονομικής κρίσης, η οποία έχει οδηγήσει χιλιάδες συμπολίτες μας στα όρια της φτώχειας και της εξαθλίωσης. Αυτή η πρωτόγνωρη κατάσταση έχει κινητοποιήσει την κοινωνία.

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί εκατοντάδες δομές αλληλεγγύης για την υποστήριξη των συμπολιτών μας. Κοινωνικά παντοπωλεία, ιατρεία, φαρμακεία, σχολεία αλληλεγγύης, Δίκτυα Παραγωγών – Καταναλωτών «Χωρίς Μεσάζοντες», Ανταλλακτικά-Χαριστικά Παζάρια, Τράπεζες Χρόνου και Κοινωνικά Νομίσματα, Στέκια και Χώροι Εναλλακτικής Ψυχαγωγίας, Δομές Νομικής Υποστήριξης και Αλληλεγγύας Κοινωνικής Οικονομίας, έχουν στόχο να υποστηρίξουν τους πιο αδύναμους την στιγμή που το κοινωνικό κράτος υποχωρεί αφήνοντας ένα μεγάλο κενό.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι περισσότεροι από 20.000 πολίτες που είχαν ανάγκη και δεν μπορούσαν να στραφούν στις δημόσιες δομές υγείας (γιατί για παράδειγμα ήταν ανασφάλιστοι ή αλλοδαποί) έλαβαν υπηρεσίες υγείας μέσα από τα κοινωνικά ιατρεία αλληλεγγύης.

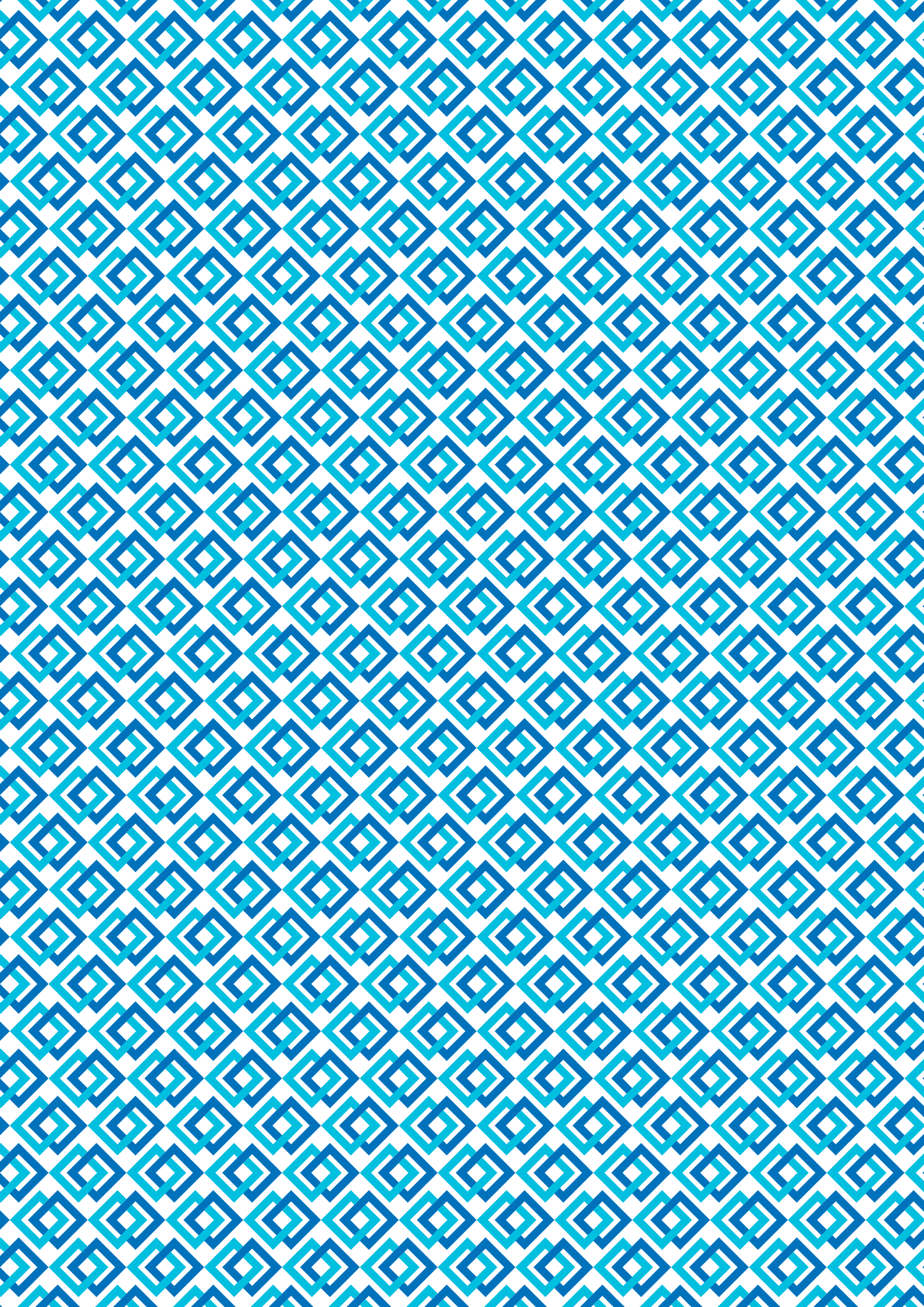
Οι δράσεις αυτές των πολιτών είναι δράσεις αλληλεγγύης και ταυτόχρονα πρόκειται για δράσεις δημοκρατικής συμμετοχής, καθώς τα ζητήματα της τροφής, της εκπαίδευσης και της υγείας, είναι κατεξοχήν πολιτικά ζητήματα. Επιπλέον οι συλλογικότητες οι οποίες αναλαμβάνουν τις πρωτοβουλίες αυτές, διαπιστώνουμε ότι παίρνουν πολιτική θέση και αρθρώνουν λόγο πολιτικό, μέσα από τις παρουσιάσεις τους, ιστοσελίδες και blogs (συν)δημιουργώντας ένα όραμα για τον κόσμο στον οποίο θέλουν να ζήσουν.

Αντί Επιλόγου

Η παραπάνω συζήτηση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δράσεις Παγκόσμιας Αλληλεγγύης αποτελούν μια μορφή Δημοκρατικής Συμμετοχής για τον ενεργό πολίτη του 21^{ου} αιώνα, που αξιοποιεί τις θετικές εκφάνσεις της παγκοσμιοποίησης, για να διεκδικήσει με γνώση και ευθύνη, το παρόν και το μέλλον που οραματίζεται.

Στο πρώτο μέρος του εγχειριδίου συζητήσαμε τις έννοιες Δημοκρατική Συμμετοχή και Αλληλεγγύη, εστιάζοντας στη δυναμική τους φύση, στην εξέλιξή τους μέσα στον χρόνο και στην σημασία τους για την εποχή μας. Επίσης είδαμε παραδείγματα αλληλεγγύης από τον κόσμο και την Ελλάδα. Στο δεύτερο μέρος, περιλαμβάνονται ασκήσεις βιωματικές, οι οποίες θα μας επιτρέψουν να εμβαθύνουμε ακόμα περισσότερο στην κατανόηση αυτών των εννοιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Hauke Brunkhorst, Globalizing Solidarity: The Destiny of Democratic Solidarity in the Times of Global Capitalism, Global Religion, and the Global Public, JOURNAL of SOCIAL PHILOSOPHY, Vol. 38 No. 1, Spring 2007, 93–111.

David Featherstone, Solidarity: Hidden Histories and Geographies of Internationalism, London: Zed Books, 2012

Jürgen Habermas, Democracy, Solidarity And The European Crisis

Pharr, Susan J. and Robert D. Putnam (2000), Disaffected Democracies: What's Troubling the Trilateral Countries? (Princeton: Princeton University Press).

Eugenia Vathakou, Citizens' Solidarity Initiatives in Greece during the financial crisis, in Huliaras A. & Clark J, 'Austerity and the Third Sector in Greece: Civil Society at the European Front Line, Ashgate Pub, (to be published in 2015)

Lawrence Wilde, Solidarity, Justice and the Postnational Constellation: Habermas and Beyond, in Global Justice and the Politics of Recognition, Tony Burns & Simon Thompson (eds.), Palgrave Macmillan 2013
Thomas Zittel, Dieter Fuchs, Participatory Democracy and Political Participation, London New York, 2007

ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ

Έμπρακτη Αλληλεγγύη. Του Δημήτρη Γληνού, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <http://tvxs.gr>²⁹

Σύνοψη της Κοινωνικής Διδασκαλίας της Εκκλησίας, Ποντιφικό Συμβούλιο για τη Δικαιοσύνη και την Ειρήνη, Καθολική Επισκοπή Σύρου, 2010
<http://www.cen.gr/index.php/2011-04-07-17-38-09/116-2011-04-07-18-59-55>

Jill Treanor, Richest 1% of people own nearly half of global wealth says report, The Guardian, διαθέσιμο στον σύνδεσμο, <http://www.theguardian.com/business/2014/oct/14/richest-1percent-half-global-wealth-credit-suisse-report>

Vandana Shiva, The seeds of suicide, How Monsanto Destroys Farming, διαθέσιμο στο <http://www.globalresearch.ca/the-seeds-of-suicide-how-monsanto-destroys-farming/5329947>

Aidwatch Report 2013, 2014 και Spotlight on EU Policy Coherence for Development, <http://www.concordeurope.org/publications/item/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>

EACEA 2010/03, Youth Participation in Democratic Life, Final Report, February 2013
<http://www.lse.ac.uk/businessAndConsultancy/LSEEnterprise/pdf/YouthParticipationDemocraticLife.pdf>

The European Elections: EU Legislation, National Provisions and Civic Participation, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493047/IPOL-AFCO_ET\(2014\)493047_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/493047/IPOL-AFCO_ET(2014)493047_EN.pdf)

http://www.env-edu.gr/packs/peinastonkosmo/1_genika%20stoixeia.html

<http://www.env-edu.gr/>

http://www.moec.gov.cy/dkpe/chrisimo_yliko.html

http://e-didaskalia.blogspot.gr/2013/07/blog-post_7009.html

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_fraud_evasion/missing-part_en.htm

<http://www.exandasdocumentaries.com/documentaries/chronologically/2008-2009/91-dying-in-abundance>

<https://www.youtube.com/watch?v=i-PuPEtqKAY>

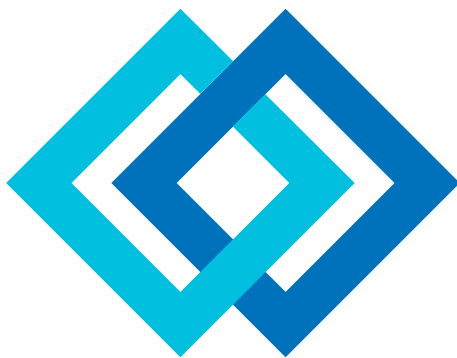
<http://www.universalsubtitles.org/el/videos/vhH5bDky9Ffr/info/seeds-of-freedom/>

<http://seedfreedom.in/>

<http://www.makepovertyhistory.org/since2005/>

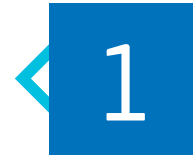
29.

Πρώτη άσκηση

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να συμβάλει στην αποσαφήνιση της ίδιας της έννοιας της Αλληλεγγύης, στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου των μαθητών και στη συνειδητοποίηση των βασικών στοιχείων της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας. Συγκεκριμένα, στόχος της άσκησης αυτής είναι οι μαθητές να:

- Διερευνήσουν τα συστατικά της λέξης **ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ**, συνειδητοποιώντας τον τρόπο λειτουργίας της γλώσσας σε μια ολική προσέγγιση,
- Κατανοήσουν το περιεχόμενο της ιδέας και της πράξης της Αλληλεγγύης, καθώς θα κληθούν να το περιγράψουν, χρησιμοποιώντας δικές τους λέξεις και εμπειρίες,
- Αναπτύξουν δεξιότητες οργάνωσης και ανάλυσης των συστατικών εννοιών της Αλληλεγγύης,
- Συνθέσουν νέα γνώση αναπτύσσοντας μεταγνωστικές δεξιότητες,
- Αναπτύξουν συνεργατικές δεξιότητες οι οποίες προωθούν το πνεύμα της Αλληλεγγύης,
- Εξοικειωθούν με τεχνολογικά περιβάλλοντα παιδαγωγικής αξιοποίησης των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) δουλεύοντας συνεργατικά σε ομάδες των 2 ή 3 μαθητών ανά υπολογιστή.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Συζητούμε την έννοια «**ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ**». Αρχικά, ο εκπαιδευτικός ρωτά τους μαθητές αν μπορούν να σκεφτούν τα συνθετικά της λέξης. Τα δύο συνθετικά της λέξης είναι τα εξής: «Αλληλ(ο) + έγγυος». Άρα, σημαίνει κοντά στον άλλο, αυτός που συμπαρίσταται, που προσφέρει την υποστήριξή του στον άλλο. Στην συνέχεια προτρέπουμε τους μαθητές να σκεφτούν κι άλλες σύνθετες λέξεις με τα δύο συνθετικά, όπως για παράδειγμα αλληλεξάρτηση, αλληλοκατανόηση, εγγύτητα, εγγύηση, αλληλεπίδραση. Επίσης, συνώνυμα της λέξης ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, όπως συμπαράσταση και αρωγή.

Ο εκπαιδευτικός προτρέπει τους μαθητές να χωριστούν σε ομάδες των 5-6 μαθητών, φροντίζοντας την ισόρροπη παρουσία μελών σε σχέση με το γνωστικό και συναισθηματικό τους επίπεδο, και τα καθοδηγεί στο πλαίσιο μια «φθίνουσας καθοδήγησης» (αρκετά ισχυρή στην αρχή που φθίνει στη διάρκεια της δραστηριότητας για να προσδώσει αυτονομία προς το τέλος) να δημιουργήσουν τον δικό τους εννοιολογικό χάρτη (βλ. παρακάτω σχήματα 1, 2), αναπτύσσοντας την έννοια Αλληλεγγύης.

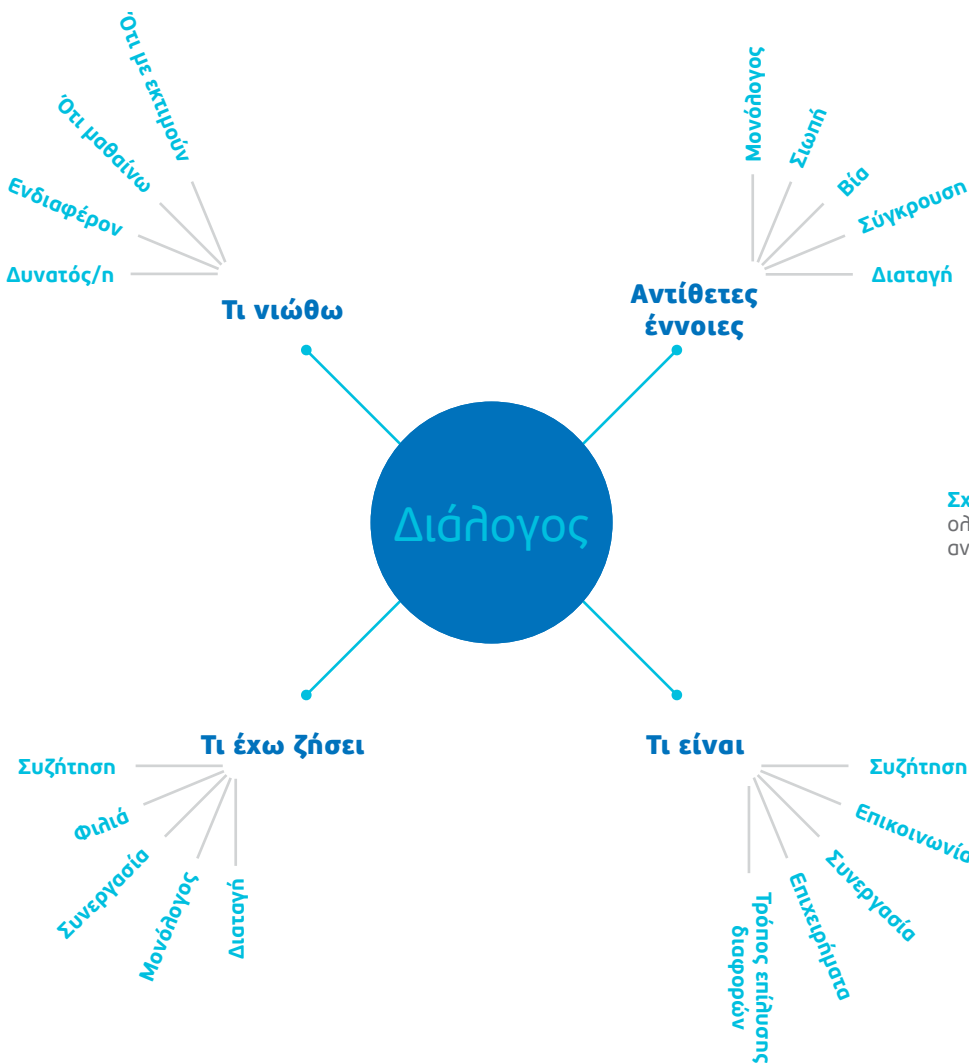
Στην συνέχεια η κάθε ομάδα παρουσιάζει στις άλλες τον δικό της εννοιολογικό χάρτη. Ακολουθεί συζήτηση επάνω στον κάθε εννοιολογικό χάρτη που έχει προκύψει.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα και 30 λεπτά

ΥΛΙΚΑ: Μεγάλες κόλλες χαρτί ή εκπαιδευτικό λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης

Σχήμα 1. Παράδειγμα εννοιολογικού χάρτη ομάδας, σε πρώτο επίπεδο ανάλυσης

Σχήμα 2. Παράδειγμα εννοιολογικού χάρτη ομάδας, σε ανώτερο επίπεδο ανάλυσης

Στο τέλος, όλες οι ομάδες μαζί, με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού δημιουργούν τον κοινό εννοιολογικό χάρτη των εννοιών αυτών συνθέτοντας τον εννοιολογικό χάρτη της Αλληλεγγύης. Στη συγκεκριμένη δραστηριότητα, λόγω της αλληλεπιδραστικότητας της δυναμικής εννοιολογικής χαρτογράφησης, η αναστοχαστική δραστηριότητα διενεργείται καθ' όλη τη διάρκεια της άσκησης.

Ο ολοκληρωμένος εννοιολογικός χάρτης της έννοιας της «Αλληλεγγύης», μπορεί να εκτυπωθεί και να παραμείνει στον χώρο της τάξης, συντελώντας στην οπτικοποίηση των εννοιών μέσω της εικονικής δυναμικής αναπαράστασης, η οποία προήλθε από τα ίδια τα παιδιά. Ο χάρτης είναι πλέον ένα σημείο αναφοράς για τους μαθητές, αλλά και εργαλείο αξιολόγησης μέσω της αναστοχαστικής διαδικασίας. Εκπαιδευτικός και μαθητές, μαζί, διερευνούν πρότερες ιδέες και στερεοτυπικές απόψεις, τις μετασχηματίζουν μέσα από την επικοινωνιακή διδακτική διαδικασία και προβαίνουν σε αντίστοιχες αλλαγές και δράσεις.

Ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές σε κάθε ευκαιρία μπορούν να έχουν ως πιξίδα το χάρτη και να κάνουν συσχετίσεις σχετικά με αντίστοιχες συμπεριφορές που εκδηλώνονται στο χώρο του σχολείου, προσπαθώντας να διαχειρίζονται προβλήματα οι ίδιοι, μετά την εμπειρία οργάνωσης-ανάληψης-σύνθεσης που απέκτησαν μέσα από την εννοιολογική χαρτογράφηση.

Επιπλέον, με βάση τον εννοιολογικό αυτό χάρτη, εκπαιδευτικός και μαθητές μαζί μπορούν να σχεδιάσουν δραστηριότητες, οι οποίες θα επεκτείνουν την έννοια της «Αλληλεγγύης». Για παράδειγμα μπορούν να διερευνήσουν καταστάσεις που προκύπτουν μεταξύ των μαθητών, ή στη γειτονιά τους, στην πόλη τους αλλά και στον κόσμο και η αλληλεγγύη και η δημοκρατική συμμετοχή θα μπορούσε να είναι τρόπος αντιμετώπισης αυτών.

Σημιώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Ο εκπαιδευτικός μπορεί ν' αντλήσει επιπλέον υποστηρικτικό υλικό για την άσκηση αυτή από την εισαγωγή, όπου αναλύεται η έννοια της Αλληλεγγύης.
2. Η δραστηριότητα αυτή θα μπορούσε να γίνει στο Εργαστήριο Πληροφορικής (το οποίο υπάρχει σε κάθε σχολείο με Ενιαίο Αναμορφωμένο Πρόγραμμα Σπουδών ΕΑΕΠ), όπου υπάρχουν υπολογιστές και δυνατότητα ύπαρξης ακόμα και διαδραστικού πίνακα.
3. Ο χάρτης μπορεί να δημιουργηθεί με ένα εκπαιδευτικό λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης (πχ. INSPIRATION, KIDINSPIRATION, Bubl.us, κ.τλ.).

Δεύτερη άσκηση

ΚΑΝΕ ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΟΥ ΕΡΕΥΝΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Οι μαθητές θα εμπεδώσουν το πλαίσιο της παγκόσμιας δημοκρατικής συμμετοχής χτες και σήμερα δημιουργώντας μία πανεπιστημιακή ερευνητική αφίσα. Με τον τρόπο αυτό θα εξοικειωθούν με ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που θα τους είναι χρήσιμο στη μελλοντική εκπαιδευτική τους πορεία, καθώς θα γνωρίζουν πώς να παρουσιάζουν μια ακαδημαϊκή έρευνα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Μετά από συζήτηση στην τάξη σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό («Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή» και «Παγκόσμια Αλληλεγγύη & Δημοκρατική Συμμετοχή στην Πράξη», σελίδες 23 και 29), ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες των 4 ατόμων και επιλέγει μια σχετική θεματική για έρευνα. Η κάθε ομάδα θα πρέπει να βρει τις πληροφορίες και να τις παρουσιάσει σε ένα μελλοντικό μάθημα σε 20 λεπτά, μέσω μιας πανεπιστημιακής ερευνητικής αφίσας που έχει συγκεκριμένες προδιαγραφές (για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφτείτε τον παρακάτω σύνδεσμο: <http://guides.nyu.edu/posters>)

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 ώρες παρουσίαση στην τάξη / 8 ώρες προετοιμασίας στο σπίτι

ΥΛΙΚΑ: Είτε υπολογιστές για προβολή είτε εκτυπώσεις σε χαρτί 100 x 80 εκ.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Στο πλαίσιο της εισαγωγικής συζήτησης, προτείνουμε να αφήσετε τους μαθητές να επιλέξουν οι ίδιοι τη θεματική που θα παρουσιάσουν.
2. Προτείνουμε να γίνει εισαγωγικό μάθημα σχετικά με τον τρόπο δημιουργίας μίας πανεπιστημιακής ερευνητικής αφίσας.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ¹

1. http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Resources/Resources_for_teachers_en.asp

Τι είναι η εκπαίδευση για την ενεργό δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη;

Βασικός στόχος της εκπαίδευσης αυτής είναι η ενίσχυση της δημοκρατίας με στόχο τη δημιουργία ενεργών πολιτών. Για να λειτουργήσει η δημοκρατία, είναι απαραίτητο ένα θεσμικό πλαίσιο, το οποίο θα προστατεύεται από το Σύνταγμα. Ωστόσο, αυτό δεν αρκεί. Η δημοκρατία χρειάζεται να είναι βαθιά ριζωμένη στην κοινωνία, καθώς εξαρτάται άμεσα από τους ενεργούς πολίτες.

Το πώς να συμμετέχει κανείς στη δημοκρατία είναι κάτι το οποίο μπορεί και πρέπει να διδάσκεται. Η πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου και των θεμάτων υπό συζήτηση απαιτούν ένα βασικό επίπεδο γνώσεων και κατανόησης. Για να συμμετέχουν οι μαθητές σε μια δημοκρατική κοινωνία, θα πρέπει να έχουν αναπτύξει αρκετές ικανότητες, όπως γνώση και κατανόηση, δεξιότητες, αξίες και στάσεις, όπως η ανοχή και η ευθύνη. Για παράδειγμα, η συμμετοχή σε μια δημόσια συζήτηση απαιτεί συγκεκριμένες δεξιότητες, όπως η ικανότητα να μιλάει κανείς δημόσια και να διαπραγματεύεται. Η κατανόηση και η εκτίμηση του άγραφου κοινωνικού συμβολαίου, το οποίο υπογραμμίζει την πολιτική κουλτούρα των δημοκρατικών κοινωνιών, εξαρτάται από τις αξίες και τη στάση που ένας νέος άνθρωπος έχει υιοθετήσει.

Η Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα ακολουθεί μια ολιστική προσέγγιση, ενσωματώνοντας τη διαδικασία μάθησης σε τρεις διαστάσεις:

- Γνώση και κατανόηση (γνωστική διάσταση)
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων
- Υιοθέτηση αξιών και στάσεων.

Ποιες είναι οι βασικές αρχές της Εκπαίδευσης στη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και στα Ανθρώπινα Δικαιώματα;

Η Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα τα εισάγει τρεις εκπαιδευτικές διαστάσεις δημιουργώντας ένα πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνει τόσο την εκπαίδευση στην τάξη όσο και την εκμάθηση από την πραγματική εμπειρία ζωής. Η Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα βασίζεται σε τρεις διδακτικές προσεγγίσεις:

- Εκπαίδευση για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- Εκπαίδευση μέσα από τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα,
- Εκπαίδευση στη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αυτές οι τρεις διδακτικές προσεγγίσεις αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Σε ό,τι κάνουν οι εκπαιδευτικοί, πρέπει και να περιλαμβάνονται και οι τρεις διαστάσεις και να ικανοποιούνται και οι τρεις διαστάσεις. Μόνο ο βαθμός έμφασης που δίνεται σε κάθε μία από αυτές μπορεί να μεταβάλλεται.

Οι στόχοι και οι αρχές της εκπαίδευσης για την ενεργό δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα συνδέονται με τις τρεις διαστάσεις της διδασκαλίας και της εκμάθησης.

Οι μαθητές της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι νέοι πολίτες, οι οποίοι θα πρέπει:

- να γνωρίζουν ποια είναι τα δικαιώματά τους και να έχουν κατανοήσει τις συνθήκες από τις οποίες αυτά εξαρτώνται (εκπαίδευση **για** τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα),
- να έχουν βιώσει το σχολείο σαν μια μικρή κοινότητα, η οποία σέβεται την ελευθερία και την ισότητα των μαθητών της και στην οποία εξασκούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα (εκπαίδευση **μέσα** από τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα),
- να είναι ικανοί να εξασκούν τα ανθρώπινα δικαιώματα με ώριμη αίσθηση της ευθύνης απέναντι στους άλλους και στην κοινότητά τους (εκπαίδευση **στη** δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα).

Εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η εκπαίδευση «για» τα ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρεται στη γνωστική διάσταση της μάθησης και περιλαμβάνει την αγωγή του πολίτη σαν ένα κανονικό σχολικό μάθημα.

Στο πλαίσιο του μαθήματος αυτού, οι μαθητές καθίστανται ικανοί να εξηγήσουν πώς λειτουργεί η δημοκρατία σε αντίθεση με άλλες μορφές διακυβέρνησης (δικτατορία, ολιγαρχία), να περιγράψουν την παράδοση και την ιστορία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να δείξουν πώς κάποια από αυτά τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό τους Συντάγματα και, ως εκ τούτου, είναι πιο ισχυρά προστατευμένα. Το σχολικό πρόγραμμα πρέπει να περιλαμβάνει μαθήματα σχετικά με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα οποία συνδέονται στενά και με μαθήματα όπως η ιστορία, οι κοινωνικές επιστήμες και τα οικονομικά.

Η γνωστική διάσταση: Εκπαίδευση για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Στο μάθημα για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές θα πρέπει οπωσδήποτε να έχουν μελετήσει βασικά κείμενα, όπως την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Οι μαθητές θα πρέπει να κατα-

νοήσουν πόσο σημαντικός και απαραίτητος είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για την ύπαρξη της δημοκρατίας. Επίσης, οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν ότι η ελευθερία προϋποθέτει ένα πλαίσιο νόμων, αλλά και ότι οι ίδιοι φέρουν ευθύνη ως πολίτες. Στο Σύνταγμα, οι κανόνες και οι νόμοι οφείλουν να παρέχουν το πλαίσιο, το οποίο θα περιορίζει τις ελευθερίες των ισχυρών και θα προστατεύει τους αδύναμους. Ωστόσο, οι κανόνες δεν μπορούν διευθετούν κάθε πρόβλημα, γι' αυτό τα μέλη μιας κοινότητας θα πρέπει να έχουν αναπτύξει το αίσθημα της ευθύνης που έχει ο ένας απέναντι στον άλλον.

Εκπαίδευση μέσα από τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Οι μαθητές δεν θα πρέπει μόνο να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή τους, αλλά να είναι επίσης ικανοί να τα εξασκούν. Οι μαθητές, επομένως, χρειάζονται να αποκτήσουν και πρακτική εμπειρία κατά το σχολικό τους βίο, μέσα από τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όπου αυτό είναι δυνατόν. Για παράδειγμα, οι καθηγητές θα πρέπει να δίνουν στους μαθητές την ευκαιρία να εκφράζουν τις απόψεις τους, τόσο σε θέματα στην τάξη όσο και σε θέματα σχετικά με τη διδασκαλία και τη λειτουργία του σχολείου. Με τον τρόπο αυτό, η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν αποτελεί απλά μια διδακτέα ύλη, αλλά μια ουσιαστική παιδαγωγική καθοδήγηση.

Αξίες, όπως η ανοχή και η ευθύνη, διδάσκονται με την εμπειρία, και πολλά μπορεί να εξαρτώνται από τους δασκάλους – όλους τους δασκάλους, όλων των μαθημάτων – οι οποίοι πρέπει να αποτελούν πρότυπο. Ωστόσο, δεν αρκεί μόνο η διδασκαλία των δημοκρατικών αξιών. Κατά τη σχολική ζωή, οι μαθητές πρέπει να αποκτούν και πρακτική εμπειρία μέσω του συστηματικού τρόπου κατανόησης (μαθαίνω «σχετικά»). Η Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα εξαρτάται, επομένως, και από τις δύο διαστάσεις.

Η πολιτισμική διάσταση της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: μαθαίνοντας μέσα από τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η συμμετοχή στη δημοκρατία είναι μια υπόθεση απαιτητική και γι' αυτό οι δεξιότητες που χρειάζονται μπορούν και πρέπει να αποκτούνται στο σχολείο. Επομένως, η εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα αποκτά και μια πολιτισμική διάσταση.

Ένας τρόπος για να αποκτήσει κανείς γνώση είναι μέσα από διδασκαλία (να ακούει μια διάλεξη, να διαβάζει). Ωστόσο, οι δεξιότητες αναπτύσσονται μέσα από την εξάσκηση. Η αυτό-εκτίμηση και οι αξίες του αμοιβαίου σεβασμού αποκτώνται μέσα από τη διαδικασία κοινωνικοποίησης που συμβαίνει στο σχολείο. Η εμπειρία στην τάξη και τα πρότυπα των γονέων, των δασκάλων και των συμμαθητών επηρεάζουν την ανάπτυξη της στάσης και των αξιών ενός νέου ανθρώπου.

Εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα

Αυτή η διδακτική προοπτική αναφέρεται στη σχέση μεταξύ σχολικής εμπειρίας και στη μετέπειτα ζωή. Η Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα βασίζεται στην άποψη ότι η εμπειρία από τη σχολική ζωή συμβάλλει σημαντικά στη γενική και πολιτική κοινωνικοποίηση του ατόμου. Είναι αλήθεια ότι η ζωή στο σχολείο αποτελεί μια μικρογραφία και ένα μέρος της πραγματικής ζωής. Πολλά θέματα, με τα οποία οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι στο σχολείο, θα τα συναντήσουν και στην ενήλικη ζωή, όπως για παράδειγμα θέματα σχετικά με την ισότητα των φύλων, την ένταξη των μελών της κοινότητας με διαφορετική εθνική ή κοινωνική προέλευση, την αντιμετώπιση της βίας, την

ανάληψη ευθυνών, την εμπειρία της άνιση κατανομής της εξουσίας, την υπακοή σε κανόνες και νόμους, καθώς και την αποδοχή του συμβιβασμού. Η Εκπαίδευση «στα» ανθρώπινα δικαιώματα αναφέρεται στη σημασία της εκπαίδευσης για την μετέπειτα ζωή των μαθητών. Είναι καθήκον των εκπαιδευτικών όλων των μαθημάτων να εκπαιδεύσουν τους μαθητές στην απόκτηση της δεξιότητας της ενεργούς συμμετοχής, για παράδειγμα, της δυνατότητας να εκφράζει κάποιος την άποψη του δημόσια με συντομία και σαφήνεια. Η εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη αντιλαμβάνεται το σχολείο ως ένα μέρος, όπου οι μαθητές μπορούν να μάθουν από την πραγματική εμπειρία, καθώς αυτό αποτελεί μια μικρή κοινότητα που λειτουργεί σαν μοντέλο της κοινωνίας στο σύνολό της. Σε κάποιο βαθμό, το σχολείο μπορεί ακόμη και να γίνει ένα πρότυπο για μια καλύτερη ή πιο δημοκρατική κοινωνία, καθώς τα μέλη της σχολικής κοινότητας μπορούν να συμμετέχουν σε μεγαλύτερο βαθμό στη λήψη αποφάσεων μέσα στο σχολικό περιβάλλον, παρά έξω από αυτό. Εκπαίδευση στη δημοκρατία και στα ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει μαθαίνω πώς να συμμετέχω σε μια κοινότητα, ενώ η εκμάθηση μέσα από τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα σημαίνει ότι η κοινότητα διέπεται ήδη από δημοκρατικές αρχές, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των παιδιών αποτελούν παιδαγωγική καθοδήγηση.

Η συμμετοχική διάσταση της Εκπαίδευσης για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα: εκπαίδευση στη δημοκρατία και στα ανθρώπινα δικαιώματα

Η εκπαίδευση στη δημοκρατία μας υπενθυμίζει ότι οι μαθητές θα πρέπει να μάθουν πώς να εξασκούν τα δικαιώματά τους. Οι μαθητές θα πρέπει να αποκτήσουν την εμπειρία αυτή μέσα από την αλληλεπίδραση με τους άλλους, όπως για παράδειγμα, να υποστηρίζουν την άποψή τους, να διαπραγματεύονται για συμβιβασμό ή να συμφωνούν στο πώς να ορίζουν «το κοινό καλό». Θα πρέπει να είναι ικανοί να δρουν σε ένα πλαίσιο κανόνων και να δέχονται τους κανόνες, οι οποίοι μπορεί να τους υποβάλλονται. Θα πρέπει να έχουν ανεπτυγμένη την αίσθηση της ευθύνης για την ευημερία των άλλων και της κοινότητας στο σύνολό της.

Οι μαθητές που έχουν εκπαιδευτεί με τον τρόπο αυτό, γνωρίζουν πώς να συμμετέχουν στη δημοκρατία. Αυτή είναι η διάσταση της Εκπαίδευσης στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία βασίζεται στην ενεργό δράση.

Πώς το περιεχόμενο συνδέεται με τη μέθοδο;

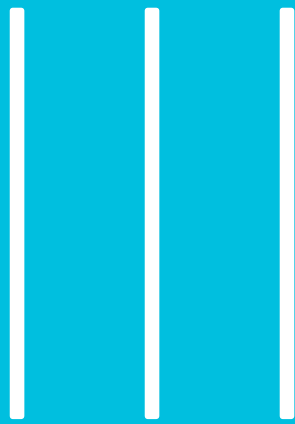
Σε γενικές γραμμές, η μάθηση είναι μια δραστηριότητα που πραγματοποιείται από τον εκπαιδευόμενο. Η μάθηση είναι μια ενεργός διαδικασία, η οποία διαφέρει από άτομο σε άτομο. Οι εκπαιδευτικοί –όχι μόνο σε ό,τι αφορά στην εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά και στα άλλα θέματα– έχουν το καθήκον να παρέχουν στους μαθητές ευκαιρίες μάθησης και εργασίες, οι οποίες υποστηρίζουν τη διαδικασία της μάθησης, όπως για παράδειγμα η συμμετοχή των μαθητών σε παρουσιάσεις, διαβουλεύσεις και συζητήσεις, η συγγραφή δοκιμίων και η δημιουργία καλλιτεχνικών έργων, όπως αφίσες, κ.λπ.

Η Εκπαίδευση στη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και στα ανθρώπινα δικαιώματα δίνει έμφαση σε μεθόδους που βασίζονται στη διαδραστική και συνεργατική εκμάθηση μέσα από την υλοποίηση εργασιών. Ανακαλύπτοντας τα προβλήματα που συνδέονται με την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης εργασίας και αναζητώντας λύσεις, οι μαθητές μαθαίνουν περισσότερο απ' όσα θα μάθαιναν με την απλή διδασκαλία, ενώ, παράλληλα, υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία στο να ληφθούν υπόψη οι ατομικές μαθησιακές τους ανάγκες.

Η διδασκαλία που βασίζεται σε εργασίες έχει, ωστόσο, επιπτώσεις στο χρόνο διδασκαλίας. Σε γενικές γραμμές, αν οι εκπαιδευτικοί επιθυμούν οι μαθητές να κάνουν περισσότερα, θα πρέπει να καταλαμβάνουν λιγότερο χρόνο οι ίδιοι στην τάξη.

Ταυτόχρονα, θα πρέπει να είναι πιο ευέλικτοι στην αντιμετώπιση των μαθησιακών αναγκών των μαθητών τους. Η διαδραστική και βασισμένη στις εργασίες διδασκαλία απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και προετοιμασία και είναι γενικά πιο χρονοβόρα από την απλή διδασκαλία. Αυτός είναι πιθανώς ο λόγος για τον οποίο η τελευταία επικρατεί, αν και αναγνωρίζεται πλέον ευρέως ότι η στροφή προς μια πιο διαδραστική διδασκαλία είναι απαραίτητη. Ωστόσο, ακριβώς επειδή η διαδραστική διδασκαλία και η μάθηση που βασίζεται στις εργασίες δημιουργούν περισσότερα καθήκοντα για τους καθηγητές, απαιτώντας από αυτούς να εκτελέσουν ένα ευρύτερο φάσμα ρόλων και να ανταποκριθούν με ευελιξία στις μαθησιακές ανάγκες των μαθητών, το εργαλείο αυτό έχει ως στόχο να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς προς αυτήν την κατεύθυνση.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή

Το παράρτημα αυτού εγχειριδίου περιέχει προτάσεις δραστηριοτήτων για την τάξη. Στην αρχή της κάθε δραστηριότητας αναφέρεται ο σκοπός, ο χρόνος που χρειάζεται για την ολοκλήρωσή της και τα απαραίτητα υλικά. Στη συνέχεια, περιγράφεται αναλυτικά η δραστηριότητα, ενώ στο τέλος υπάρχουν κάποιες σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς.

Εάν στις προηγούμενες σελίδες έχετε συναντήσει δύο ασκήσεις που σχετίζονται με το ιστορικό και εννοιολογικό περιεχόμενο του εγχειριδίου, στη συνέχεια οι δραστηριότητες ακολουθούν μια μεθοδολογική πορεία που στοχεύει στο να αναλύσουν οι μαθητές διάφορα στάδια του βιωματικού κύκλου «από την ιδιωτική μου ταυτότητα στην κοινωνική μου ταυτότητα».

Οι ασκήσεις σε αυτό το παράρτημα είτε σχεδιάστηκαν εκ νέου για αυτό το εγχειρίδιο είτε διαμορφώθηκαν με βάση τα εκπαιδευτικά υλικά που έχουν παραχθεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης με τους ακόλουθους τίτλους:

- Living in democracy,
- Taking part in democracy,
- Teaching democracy

Ακολουθούν δύο ασκήσεις για τη διαμόρφωση της ατμόσφαιρας στην τάξη, ενώ οι υπόλοιπες ασκήσεις εντάσσονται στις ακόλουθες ενότητες:

- Ταυτότητα
- Υπευθυνότητα / αξίες
- Διαφορετικότητα και πλουραλισμός / επίλυση συγκρούσεων
- Συμμετοχή στη δημοκρατία

Το παρόν σήμα, όπου εμφανίζεται, παραπέμπει στο βοηθητικό υλικό που βρίσκεται στην αντίστοιχη σελίδα στο τέλος του βιβλίου.

Διαμορφώνοντας το κατάλληλο κλίμα στην τάξη

Το σχολείο αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας – ένα μέρος όπου οι μαθητές αντιμετωπίζουν προβλήματα και αποκτούν εμπειρίες που έχουν πολλά κοινά με την ενήλικη ζωή. Οι μαθητές θα πρέπει, επομένως, να μάθουν πώς να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα και εμπειρίες στο σχολείο.

Οι ασκήσεις στην ενότητα αυτή θα βοηθήσουν τους μαθητές να έρθουν σε επαφή μεταξύ τους, να μάθουν να υπακούουν σε κανόνες που βοηθούν την εσωτερική λειτουργία μιας ομάδας, να μοιράζονται τις προσωπικές τους εμπειρίες με τους άλλους, να συνεργάζονται με τους άλλους και να οικοδομούν της αυτοεκτίμηση, που ορίζει τη δική τους ταυτότητα μέσα σε μια ομάδα. Οι ασκήσεις αυτές, παράλληλα, φέρουν το μήνυμα της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κάθε μαθητής είναι ένα άτομο που συνεισφέρει κάτι προσωπικά και ειδικά στην κοινότητα των μαθητών και των εκπαιδευτικών στην τάξη. Κάθε μαθητής θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με σεβασμό. Κάθε κανόνας πρέπει να εφαρμόζεται εξίσου για όλους. Αυτό σημαίνει ότι: «Αυτό που περιμένω από τους άλλους, θα πρέπει και οι άλλοι να περιμένουν από μένα.»

Το κλίμα που υπάρχει στην τάξη είναι άμεσα συνυφασμένο με την αποτελεσματική μάθηση. Ο δάσκαλος πρέπει να διαμορφώσει ένα κλίμα που να βοηθάει τους μαθητές να νιώθουν άνετα και ασφαλείς. Αυτό είναι ένα βασικό κριτήριο για να πετύχουμε την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας διδασκαλίας και μάθησης. Ακόμα και αν απαιτεί χρόνο και ενέργεια, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο δάσκαλος να δίνει προτεραιότητα στη διαδικασία αυτή, ειδικά όταν ζητείται από τους μαθητές να ασχοληθούν με θέματα εκτός από την υποχρεωτική διδακτέα ύλη.

Πρώτη άσκηση

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τις σχέσεις ανάμεσα στα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τους κανόνες, που σε μια τάξη παίζουν το ρόλο των νόμων. Οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι με την ενεργό συμμετοχή τους επηρεάζουν τη διαμόρφωση της μικρο-κοινωνίας που συνιστά η τάξη. Είναι η πρώτη ευκαιρία για την τάξη να επιλέξει τους δικούς της κανόνες και να τους επιβάλλει.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Μεγάλες κόλλες χαρτί, χωρισμένες σε τρία ίσα μέρη.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η τάξη χωρίζεται σε τρεις, έξι ή εννέα ομάδες, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών. Κάθε ομάδα αποτελείται το πολύ από πέντε άτομα, ονομάζεται Α, Β ή Γ ομάδα, ορίζει έναν εκπρόσωπο και παίρνει μια κόλλα χαρτί χωρισμένη σε τρία τμήματα. Στο επάνω τμήμα, οι μαθητές γράφουν ποια δικαιώματα θεωρούν ότι έχουν όλοι στην τάξη (συμπεριλαμβανομένου του εκπαιδευτικού) και τα αριθμούν. Στη συνέχεια δίνουν το χαρτί τους στην επόμενη ομάδα – η Α στη Β, η Β στη Γ, η Γ στην Α. Κάθε ομάδα εξετάζει τη λίστα των δικαιωμάτων που έχει στα χέρια της. Χρησιμοποιώντας την αρίθμηση της λίστας δικαιωμάτων, οι μαθητές καταγράφουν μια λίστα με αντίστοιχες υποχρεώσεις στο μεσαίο τμήμα του χαρτιού. Για παράδειγμα: «Ο καθένας έχει δικαίωμα να ακουστεί» – «Έχουμε υποχρέωση να τον ακούσουμε».

Σ' αυτό το σημείο παρεμβαίνει ο εκπαιδευτικός λέγοντας στους μαθητές ότι πρέπει να επιλέξουν ορισμένους κανόνες, που θα αναρτηθούν σε εμφανή θέση στην τάξη. Οι κανόνες δεν πρέπει να έχουν αρνητική διατύπωση, αλλά θετική – ΠΡΕΠΕΙ να κάνουμε κάτι, όχι ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ να κάνουμε κάτι. Πρέπει να είναι συγκεκριμένοι και να περιγράφουν την απαιτούμενη συμπεριφορά, π.χ. όλοι έχουν δικαίωμα να ακουστούν –έχουμε υποχρέωση να τους ακούσουμε– κανόνας: όταν οι άλλοι μιλούν, πρέπει να παραμένουμε σιωπηλοί. Για άλλη μια φορά, κάθε ομάδα δίνει το χαρτί της στην επόμενη. Οι μαθητές εξετάζουν τις πληροφορίες που έχουν μπροστά τους και συμφωνούν σε πέντε κανόνες το πολύ, τους οποίους γράφουν με έντονα γράμματα στο τρίτο τμήμα του χαρτιού. Οι λίστες με τους κανόνες αναρτώνται στον τοίχο και οι εκπρόσωποι των ομάδων τους εξηγούν σε όλη την τάξη. Αν κάποιοι κανόνες εμφανίζονται δύο φορές, οι μαθητές συναποφασίζουν ποιοι πρέπει να διαγραφούν.

Ακολουθεί ψηφοφορία για την επιλογή των κανόνων της τάξης. Κάθε μαθητής έχει δικαίωμα να ψηφίσει τέσσερις κανόνες που πιστεύει ότι πρέπει να είναι οι κανόνες της τάξης. Μπορεί να δώσει όλες τις ψήφους του σε έναν κανόνα ή να τις μοιράσει σε περισσότερους. Οι τέσσερις κανόνες με τις περισσότερες ψήφους είναι οι κανόνες της τάξης, οι οποίοι θα γραφτούν, θα υπογραφούν από κάθε μαθητή και θα αναρτηθούν σε εμφανές σημείο στην τάξη.

Στο τέλος οι μαθητές σχολιάζουν την όλη διαδικασία με οδηγό τις ακόλουθες ερωτήσεις: Πόσο καλά νομίζετε ότι ολοκληρώσατε την εργασία που σας ανατέθηκε; Τι σας βοήθησε/δυσκόλεψε; Ποια εμπόδια συναντήσατε; Πώς συνέβαλε ο καθένας στις δραστηριότητες; Προσέξατε κάποιους στην τάξη που με τις πράξεις τους βοήθησαν ιδιαίτερα; Τι έκαναν ακριβώς;

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να επαινεί τους μαθητές που σέβονται τους κανόνες, χωρίς όμως να τιμωρεί αυτούς που δεν τους σέβονται.

Δεύτερη άσκηση ΚΙΝΕΖΙΚΑ ΞΥΛΑΚΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να μάθουν οι μαθητές να λειτουργούν ως μέλη μιας ομάδας. Συνειδητοποιούν τι σημαίνει να εξαρτάσαι από άλλους, καθώς και να εξαρτώνται άλλοι από σένα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των οκτώ περίπου μαθητών, οι οποίες πρέπει να καλύψουν μια συγκεκριμένη απόσταση (καλό είναι η άσκηση να πραγματοποιηθεί σε εξωτερικό χώρο). Οι ομάδες παρατάσσονται σε σειρές, με απόσταση μεταξύ τους γύρω στο 1-1,5 μέτρο. Σε κάθε ομάδα, οι μαθητές συγκρατούν με τον δείκτη του ενός χεριού τους την άκρη από ένα ξυλάκι, και με τον δείκτη του άλλου χεριού την άκρη από το ξυλάκι που κρατά ο διπλανός τους. Τα ξυλάκια συνδέουν τους μαθητές μεταξύ τους. Στη συνέχεια οι μαθητές πρέπει να τρέξουν ως έναν προκαθορισμένο στόχο, για παράδειγμα ως την τάξη τους ή ως την άλλη άκρη του προαυλίου. Αν δύο μαθητές ρίξουν το ξυλάκι τους, όλη η ομάδα πρέπει να επιστρέψει στην αφετηρία και να ξεκινήσει από την αρχή. Οι ομάδες μπορούν να ακολουθήσουν όποια τεχνική και στρατηγική επιθυμούν για να φτάσουν γρήγορα στο στόχο τους χωρίς να τους πέσουν τα ξυλάκια.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 20 λεπτά

ΥΛΙΚΑ: Κινέζικα ξυλάκια ή μολύβια, στυλό, κ.λπ. (με μήκος περίπου 15 εκ.)

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Ανάλογα με το πόσο εύκολη ή δύσκολη αποδειχθεί η άσκηση για τους μαθητές, οι κανόνες μπορούν να εφαρμοστούν με περισσότερη ή λιγότερη αυστηρότητα.
2. Κάποιοι μαθητές μπορούν να παίξουν το ρόλο των παρατηρητών, σχολιάζοντας τον τρόπο με τον οποίον συνεργάστηκαν οι μαθητές και οι ομάδες.
3. Η δραστηριότητα μπορεί να κινηματογραφηθεί, ώστε να αποκαλυφθούν οι διαφορετικοί τρόποι συμπεριφοράς.
4. Από την ανάλυση της καλής συνεργασίας σε ομάδες, καθοδηγείστε τη συζήτηση σε θέματα παγκόσμιας συνεργασίας και αλληλεγγύης.

Ταυτότητα

Με τις επιλογές μας διαμορφώνουμε τη ζωή, τη δική μας και των άλλων.

«Ποιος θα είναι ο σύντροφός μου;» «Θα κάνουμε παιδιά;» «Ποιο επάγγελμα θα ακολουθήσω;». Αυτές οι επιλογές είναι πολύ σημαντικές γιατί διαμορφώνουν την ταυτότητά μας. Κάποιες από τις επιλογές μας ίσως να μην μπορούν να αλλάξουν, μπορεί δε να επηρεάζουν και τη ζωή των άλλων εκτός από τη δική μας. «Ποιος είμαι πραγματικά;» Καθημερινά ερχόμαστε σε επαφή με πολλές διαφορετικές αξίες και τρόπους συνύπαρξης. Για να βρούμε τη δική μας θέση στην κοινωνία πρέπει να μάθουμε να κάνουμε επιλογές. «Τι μπορώ να κάνω, τι δεν πρέπει να κάνω;» «Τι είναι σωστό και τι λάθος;» Οι απαντήσεις δεν είναι εύκολες. Αυτό που εδώ είναι σωστό, εκεί είναι λάθος. «Πώς να αποφασίσω; Υπάρχουν οδηγίες;». Δύο εργαλεία που μπορούν να μας καθοδηγήσουν είναι το Σύνταγμα της χώρας και η θεώρησή του για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η πιο βασική αρχή του είναι η προσωπική ελευθερία, η ελευθερία να αναπτύσσουμε τη δική μας προσωπικότητα σ' ένα πλαίσιο αμοιβαίας ανοχής και ευθύνης. Μπορούμε να έχουμε διαφορετικές απόψεις μεταξύ μας, αρκεί να έχουμε συναποφασίσει κάποιους κανόνες βάσει των οποίων θα συζητάμε ειρηνικά.

Σ' αυτή την ενότητα θα δούμε πώς οι επιλογές διαμορφώνουν την ταυτότητα και επηρεάζουν τις πράξεις μας, πώς αντιλαμβανόμαστε ο ένας τον άλλον. Θα ανακαλύψουμε ότι η ταυτότητά μας καθορίζεται τόσο από μας τους ίδιους όσο και από την αλληλεπίδρασή μας με τους άλλους, από τις διαφορές μας και από την ανάγκη μας να ανήκουμε κάπου, σε μια ομάδα που μας προστατεύει. Για να κατανοήσουμε τον εαυτό μας πρέπει να διερευνήσουμε τα συναισθήματα, τις επιθυμίες και τις ανάγκες μας, να πειραματιστούμε με διάφορες μορφές συμπεριφοράς, ώστε να μάθουμε να αλληλεπιδρούμε καλύτερα. Η κοινωνικοπολιτική ιστορία της χώρας επηρεάζει επίσης τη ζωή μας. Πρέπει να ενημερωνόμαστε για τα τρέχοντα θέματα, να τα συζητάμε, να διαμορφώνουμε απόψεις ακούγοντας και τις απόψεις των άλλων. Να γνωρίζουμε τις αντιλήψεις, τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που συνιστούν την κοινή γνώμη, ώστε να μπορούμε να εναντιωνόμαστε, να κρίνουμε τις επιλογές μας, να τις αλλάζουμε. Οι κοινές αντιλήψεις, προκαταλήψεις και τρόποι αλληλεπίδρασης που διέπουν μια κοινωνία είναι η βάση πάνω στην οποία θεμελιώνεται η δημοκρατία.

Στις ασκήσεις που ακολουθούν, οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν τις αντιλήψεις τους, θα μάθουν να τις κρίνουν και, αν χρειάζεται, να τις αλλάξουν. Θα μάθουν ότι τα στερεότυπα απλοποιούν τον σύνθετο κόσμο στον οποίον ζούμε, είναι όμως και επικίνδυνα, γιατί δημιουργούν προκαταλήψεις που οδηγούν σε διακρίσεις και σπέρνουν την εχθρότητα. Επίσης, οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι οι αντιλήψεις και οι προκαταλήψεις μας διαμορφώνουν έναν πολιτισμό που είτε στηρίζει είτε υπονομεύει τη δημοκρατία. Με λίγα λόγια: η δημοκρατία ξεκινά από μας, από μένα και από σένα.

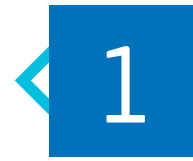

Σημείωση:

Ο δάσκαλος συνοψίζει τα βασικά σημεία σημειώνοντας στον πίνακα λέξεις-κλειδιά:

1. Όταν μιλάμε για επιλογές, οι μαθητές κάνουν επιλογές.
2. Οι μαθητές κάνουν διαφορετικές επιλογές για διαφορετικούς λόγους ο καθένας.
3. Οι επιλογές τους δείχνουν ότι είναι διαφορετικές προσωπικότητες.
Αποκαλύπτουν την ταυτότητά τους.

Πρώτη άσκηση ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι μέσα από τις επιλογές μας φανερώνουμε στους άλλους ποιοι είμαστε, την ταυτότητά μας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός εισάγει τους μαθητές στο θέμα, εξηγώντας ότι κάθε μέρα, σε όλη τη ζωή μας, κάνουμε επιλογές ή παίρνουμε αποφάσεις, οι οποίες διαμορφώνουν την ταυτότητά μας, και ζητά από τους μαθητές να δώσουν παραδείγματα από την προσωπική τους εμπειρία.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι θα τους διαβάσει γνωμικά και αποφθέγματα από αρχαίους και σύγχρονους συγγραφείς και ότι εκείνοι θα πρέπει να διαλέξουν ένα με το οποίο συμφωνούν απόλυτα. Οι μαθητές που έχουν διαλέξει το ίδιο γνωμικό/απόφθεγμα σχηματίζουν μικρές ομάδες και συζητούν την επιλογή τους. Στη συνέχεια, ορίζουν έναν εκπρόσωπό τους, ο οποίος θα παρουσιάσει στην υπόλοιπη τάξη τους λόγους της επιλογής τους. Ακολουθεί συζήτηση στην τάξη σχετικά με τις επιλογές που έκαναν οι μαθητές.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Καρτέλες με γνωμικά/αποφθέγματα

Το παρόν σήμα, όπου εμφανίζεται, παραπέμπει στο βοηθητικό υλικό που βρίσκεται στην αντίστοιχη σελίδα στο τέλος του βιβλίου.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Η επικοινωνία μεταξύ των μαθητών πρέπει να κυριαρχεί στην άσκηση αυτή. Για το λόγο αυτό, προτείνουμε ο εκπαιδευτικός να τοποθετήσει τις καρτέλες στην τάξη σε κυκλική διάταξη.
2. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να φροντίσει ώστε αν υπάρχει ισορροπία στον αριθμό των μαθητών σε κάθε ομάδα.

Δεύτερη άσκηση ΑΝΑΚΑΛΩΝΤΑΣ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτή είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι οι επιλογές μας –και αυτές των άλλων– έχουν καθοριστική επίδραση στη ζωή μας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός ζωγραφίζει στον πίνακα το σχέδιο στο παράρτημα 2. Το ίδιο σχέδιο θα λάβουν οι μαθητές σε κόλλες χαρτί. Στο πάνω μισό, οι μαθητές σημειώνουν ποιες επιλογές έχουν κάνει οι ίδιοι στη διάρκεια της ζωής τους, ενώ στο κάτω μισό σημειώνουν ποιες επιλογές έχουν γίνει από άλλους. Το χρονοδιάγραμμα, ξεκινώντας από τα αριστερά προς τα δεξιά, καλύπτει τη διάρκεια ζωής τους από τη γέννηση μέχρι το παρόν.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός μοιράζει μαρκαδόρους και μία κόλλη χαρτί Α6 σε κάθε μαθητή. Κάθε μαθητής πρέπει να επιλέξει μία από τις επιλογές που έχει σημειώσει στο προσωπικό του χρονοδιάγραμμα, με βάση τα ακόλουθα δύο κριτήρια:

1. Ποια επιλογή είχε ιδιαίτερα έντονη επίδραση στη διαμόρφωση της ταυτότητάς μου;
2. Ποια επιλογή θέλω να μοιραστώ με τους υπόλοιπους μαθητές στην τάξη.

Κάθε μαθητής θα πρέπει να σημειώσει ποιος έκανε την επιλογή (π.χ. «εγώ», «ο πατέρας μου», «η μητέρα μου», κ.λπ.), χωρίς όμως να φανερώσει το όνομά του. Μια ομάδα μαθητών μαζεύει τα χαρτιά. Ένας από αυτούς διαβάζει δυνατά τις επιλογές που έχουν σημειώσει οι μαθητές στις κόλλες χαρτί και όλη η τάξη μαζί συζητά πού θα τοποθετήσει την επιλογή στον πίνακα. Ένας άλλος μαθητής κολλάει τις κόλλες χαρτί στον πίνακα.

Στη συνέχεια, όλοι οι μαθητές συζητούν τα συμπεράσματα που προκύπτουν από το σχέδιο που θα έχει προκύψει. Συνήθως, προκύπτουν παρόμοια συμπεράσματα, όπως ότι σε πολύ νεαρή ηλικία είναι οι άλλοι που αποφασίζουν για εμάς, ενώ όσο μεγαλώνουμε, τις αποφάσεις που μας αφορούν τις παίρνουμε οι ίδιοι.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Πίνακας, μεγάλες κόλλες χαρτί, μαρκαδόροι, κόλλη ή σελοποιοιού, πίνακας στο παράρτημα.

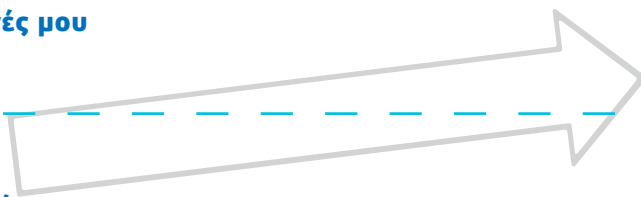
Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να ξεκαθαρίσει στους μαθητές ότι, λόγω του προσωπικού χαρακτήρα των θεμάτων, οι μαθητές μπορούν να παρουσιάσουν στην τάξη όποια θέματα οι ίδιοι επιλέξουν.

Οι επιλογές μου

Οι επιλογές των άλλων

Η ταυτότητα μου

Χρονοδιάγραμμα

Τρίτη άσκηση

ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΦΕΡΩ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της δραστηριότητας αυτής είναι να αναλύσουν οι μαθητές τα παραδείγματα 4 νέων ατόμων που έφεραν μια σημαντική αλλαγή στην κοινωνία και να συζητήσουν τις προϋποθέσεις, τις δυσκολίες και τα βήματα που κάνουν έναν άνθρωπο πρωταγωνιστή μιας αλλαγής.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός έχει φωτοτυπήσει και κόψει τις 4 κάρτες. Χωρίζει τα παιδιά σε 4 ομάδες και δίνει από μία κάρτα στην κάθε ομάδα. Αφήνει 20 λεπτά στους μαθητές για να συζητήσουν τις εμπειρίες αυτές με την καθοδήγηση των παρακάτω ερωτήσεων:

1. Πόσο σημαντική είναι για σένα αυτή η πρωτοβουλία και γιατί;
2. Εάν ήσουν στη θέση της/του, τι θα σε ώθούσε στο να προχωρήσεις και τι θα σε εμπόδιζε;
3. Υπήρχαν στιγμές στη ζωή σου που ήθελες να αλλάξεις κάτι και προσπάθησες να το αλλάξεις; Αν όχι, γιατί;
4. Έχεις ακουστά άλλα τέτοια παραδείγματα είτε από τα μέσα ενημέρωσης είτε από τον κοινωνικό σου περίγυρο;
5. Εάν ήσουν ο πρωταγωνιστής αυτής της ιστορίας, ποιο θα ήταν το επόμενο βήμα σου;

Όταν περάσουν τα 20 λεπτά, ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα θα παρουσιάσει για 5 λεπτά στην τάξη την ιστορία της κάρτας της ομάδας και το αποτέλεσμα της συζήτησής. Στον υπόλοιπο χρόνο οι μαθητές συζητούν ανοιχτά τις εντυπώσεις τους.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Κάρτες ασκήσεων, χαρτιά, μαρκαδόροι

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Μοιραστείτε με τους μαθητές ταινίες που είναι βασισμένες σε ιστορίες ατόμων που άλλαξαν ένα άδικο καθεστώς, π.χ. A long way home, In the name of the father, Milk, Pay it forward, No.
2. Συνεχίστε την εργασία στο σπίτι ζητώντας στους μαθητές να γράψουν στους πρωταγωνιστές των 4 ιστοριών ένα γράμμα στα αγγλικά δηλώνοντας τη συμπαράστασή τους στο σκοπό τους.

Τέταρτη άσκηση

ΚΑΝΕ ΕΝΑ ΒΗΜΑ ΜΠΡΟΣΤΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να ενημερωθούν οι μαθητές για τους διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους και να κατανοήσουν ότι η κοινωνική ανισότητα αποτελεί συχνά πηγή διάκρισης και αποκλεισμού. Επίσης, να κατανοήσουν τις συνέπειες που συνεπάγεται σε προσωπικό επίπεδο το να ανήκει κάποιος σε μια μειονοτική ομάδα.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Κάρτες ρόλων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός μοιράζει τις κάρτες ρόλων στους μαθητές, τις οποίες πρέπει να τις δουν μόνο οι ίδιοι. Στη συνέχεια, τους ζητά να προσπαθήσουν να μπουν στο ρόλο, κάνοντας τους ορισμένες ερωτήσεις για να τους διευκολύνει, όπως:

- «Πώς ήταν η παιδική σου ηλικία;», «πώς ήταν το σπίτι που ζούσες;», «με τι παιχνίδια έπαιζες;», «τι δουλειά έκαναν οι γονείς σου;»
- «Πώς είναι τώρα η καθημερινότητά σου;», «τι κάνεις το πρωί, το μεσημέρι, το βράδυ;»
- «Που κατοικείς;», «πόσα χρήματα βγάζεις το μήνα;», «τι κάνεις τον ελεύθερό σου χρόνο;»
- «Τι σε κάνει να χαίρεσαι και τι να φοβάσαι;»

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σηκωθούν και να σταθούν σε μια ευθεία γραμμή. Οι μαθητές πρέπει να παραμείνουν ακίνητοι. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει στους μαθητές μια λίστα με γεγονότα ή/και καταστάσεις (βλ. στο τέλος της άσκησης). Ανάλογο με τον ρόλο που υποδύονται, αν οι μαθητές μπορούν να απαντήσουν «ναι» σε αυτό που τους διαβάζει ο εκπαιδευτικός, τότε κάνουν ένα βήμα μπροστά. Διαφορετικά, πρέπει να παραμείνουν ακίνητοι. Στο τέλος, ζητείται από τους μαθητές να σημειώσουν την τελική τους θέση.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ξεκινάει να κάνει ερωτήσεις στους μαθητές σχετικά με αυτό που μόλις έχουν βιώσει και το πώς νιώθουν σχετικά με την άσκηση αυτή. Πώς νιώθουν οι μαθητές που έκαναν ένα βήμα μπροστά; Πότε άρχισαν να συνειδητοποιούν ότι προχωρούσαν πολύ μπροστά σε σχέση με κάποιους άλλους; Ένωσαν κατά τη διάρκεια της άσκησης ότι υπήρχαν φορές που αγνοούνταν τα βασικά τους ανθρώπινα δικαιώματα; Μπορούν οι μαθητές να μαντέψουν τους ρόλους τους; Πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να υποδυθούν τους ρόλους; Μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι δεν σεβάστηκαν τα δικαιώματά του ή ότι δεν είχε πρόσβαση σε αυτά; Ποια πρώτα βήματα μπορούν να γίνουν για να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές ανισότητες;

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Είναι πιθανό στην αρχή της άσκησης οι μαθητές να ισχυριστούν ότι δεν έχουν πολλές πληροφορίες για τον ρόλο τους και να ζητήσουν περισσότερες. Πείτε τους ότι αυτό δεν έχει ιδιαίτερη σημασία και ότι πρέπει να χρησιμοποιήσουν όσο περισσότερο μπορούν τη φαντασία τους.
2. Η δύναμη της άσκησης αυτής έγκειται στο να δουν οι μαθητές πόσο μπορεί να μεγαλώνει η απόσταση μεταξύ τους, κυρίως στο τέλος της άσκησης. Οι ρόλοι, επομένως, πρέπει να προσαρμόζονται κατάλληλα.
3. Είναι σημαντικό στο τέλος της άσκησης να διερευνηθεί πώς οι μαθητές απαντούσαν για τον ρόλο τους. Απαντούσαν με βάση την προσωπική τους εμπειρία ή με βάση άλλες πηγές πληροφόρησης (τηλεόραση, εφημερίδες, βιβλία, κ.λπ.); Είναι σίγουροι πως οι πληροφορίες και οι εικόνες που έχουν είναι αξιόπιστες; Με τον τρόπο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει μια εισαγωγή στα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.
4. Η άσκηση αυτή επιτρέπει να γίνουν συνδέσεις μεταξύ των διαφόρων δικαιωμάτων (κοινωνικά, πολιτικά, οικονομικά, πολιτισμικά, κ.λπ.) και της πρόσβαση σε αυτά. Τα προβλήματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού δεν αποτελούν μόνο προβλήματα τυπικών δικαιωμάτων, αλλά και αποτελεσματικής πρόσβασης σε αυτά.

Λίστα με γεγονότα και καταστάσεις

- Δεν έχεις αντιμετωπίσει ποτέ καμία σοβαρή οικονομική δυσκολία.
- Έχεις ένα αξιοπρεπές σπίτι με τηλέφωνο και τηλεόραση.
- Νιώθεις ότι η γλώσσα, η θρησκεία και η κουλτούρα σου είναι σεβαστές στην κοινωνία που ζεις.
- Νιώθεις ότι η άποψή σου σχετικά με κοινωνικά και πολιτικά θέματα μετράει και ότι η γνώμη σου εισακούεται.
- Άλλοι άνθρωποι σε συμβουλεύονται για διάφορα θέματα.
- Δεν φοβάσαι να σε σταματήσει η αστυνομία.
- Ξέρεις πού να απευθυνθείς για συμβουλή και βοήθεια, αν τη χρειαστείς.
- Δεν έχεις νιώσει ποτέ διάκριση εξαιτίας της καταγωγής σου.
- Έχεις επαρκή κοινωνική και ιατρική περίθαλψη.
- Μπορείς να πηγαίνεις διακοπές μία φορά το χρόνο.
- Μπορείς να καλείς φίλους σου στο σπίτι για δείπνο.
- Έχεις μια ενδιαφέρουσα ζωή και είσαι θετικός για το μέλλον σου.
- Ξέρεις ότι μπορείς να σπουδάσεις και να ακολουθήσεις το επάγγελμα της επιλογής σου.
- Δεν φοβάσαι μήπως γίνεις αντικείμενο παρενόχλησης ή επίθεσης είτε στο δρόμο είτε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Μπορείς να ψηφίζεις στις τοπικές και εθνικές εκλογές.
- Μπορείς να γιορτάζεις τις πιο σημαντικές θρησκευτικές γιορτές μαζί με τους συγγενείς σου και στενούς σου φίλους.
- Μπορείς να συμμετέχεις σε ένα διεθνές συνέδριο στο εξωτερικό.
- Μπορείς να πηγαίνεις θέατρο ή σινεμά τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα.
- Δεν φοβάσαι για το μέλλον των παιδιών σου.
- Μπορείς να αγοράζεις καινούργια ρούχα τουλάχιστον κάθε τρεις μήνες.
- Μπορείς να ερωτευτείς το άτομο της επιλογής σου.
- Νιώθεις ότι οι ικανότητές σου εκτιμώνται και γίνονται σεβαστές στην κοινωνία που ζεις.
- Μπορείς να κάνεις χρήση του διαδικτύου και να επωφεληθείς από αυτό.

Υπευθυνότητα

Να συμμετέχεις, να παίρνεις ευθύνες. Η ελευθερία έχει ευθύνες.

«Τι θα φάμε σήμερα; Να πάρουμε αυτοκίνητο ή λεωφορείο; Ποιο κόμμα να ψηφίσω; Τι θέλω να κάνω όταν τελειώσω το σχολείο;». Διαρκώς παίρνουμε αποφάσεις, περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές. Με κάθε μας απόφαση κάνουμε ορισμένες επιλογές, προτιμούμε κάποιες λύσεις, άλλες τις απορρίπτουμε. Και είτε το συνειδητοποιούμε είτε όχι, οι αποφάσεις μας επηρεάζουν και τους άλλους. Κάθε απόφαση, κάθε μας πράξη, μπορεί να αμφισβητηθεί, αφού υπάρχουν κι άλλες εναλλακτικές λύσεις που θα μπορούσαμε να έχουμε επιλέξει. Όταν αναλαμβάνουμε κάποια ευθύνη, ζυγίζουμε αυτές τις εναλλακτικές και τις συνέπειες των πράξεών μας. Η ανάληψη ευθύνης είναι μια διαδικασία που επηρεάζει όλα όσα κάνουμε στη ζωή –σε προσωπικό επίπεδο, στις διαπροσωπικές μας σχέσεις, σε σχέση με το σύνολο της κοινότητας στην οποία ζούμε.

Υπάρχουν δύο παγίδες στον τρόπο με τον οποίον διδάσκεται η υπευθυνότητα – η ηθικολογία και η κατήκηση. Όταν λέμε ότι κάποιος είναι «καλός πολίτης» χωρίς να αναφερόμαστε σε κάποιο συγκεκριμένο λόγο, χωρίς να λαμβάνουμε υπόψη μας συγκεκριμένες συνθήκες, αυτό είναι **ηθικολογία**. Οι μαθητές παίρνουν το μήνυμα ότι η ανάληψη ευθύνης είναι απλή υπόθεση, ότι εξαρτάται μόνο από ένα θέλω ή δεν θέλω. Δεν μαθαίνουν πόσο δύσκολη μπορεί να είναι αυτή η διαδικασία και πόσο σημαντικό είναι να εκφράζουν τους λόγους για τους οποίους κάνουν τη μία ή την άλλη επιλογή. Η **κατήκηση** αποτελεί εργαλείο του εκπαιδευτικού που προσπαθεί να επιβάλει ένα συγκεκριμένο σύστημα αξιών. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να κάνει κάτι τέτοιο, ενώ όποιο σύστημα αξιών κι αν επιλέξει, αυτό μπορεί να αμφισβητηθεί. Για να αποφευχθούν αυτές οι παγίδες, η συγκεκριμένη ενότητα θα δώσει στους μαθητές την ευκαιρία να πάρουν τις δικές τους αποφάσεις. Ο εκπαιδευτικός θα είναι σύμβουλος και συντονιστής τους. Οι μαθητές θα είναι οι «ειδικοί», που θα προσπαθήσουν να λύσουν συγκεκριμένα διλήμματα, τα οποία αντιμετωπίζουν πραγματικά στην καθημερινότητά τους.

Αξίες

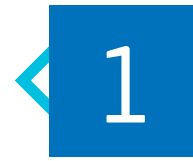
Στη σύγχρονη κοινωνία μπορούμε να επιλέγουμε τις αξίες που εμείς θεωρούμε σημαντικές. Είμαστε υποχρεωμένοι να το κάνουμε για να ξέρουμε τι έχει σημασία στη ζωή. Η επιλογή αξιών είναι μια βασική διαδικασία στην προσπάθειά μας να απαντήσουμε στο ερώτημα «Ποιος είμαι; Ποια είναι η ταυτότητά μου;». Είναι μια διαδικασία κατά την οποία ασκούμε την ελευθερία της σκέψης και των πεποιθήσεων, ενώ όταν διατυπώνουμε τις απόψεις μας δημόσια, τότε ασκούμε την ελευθερία της έκφρασης. Όλες αυτές οι αρχές συνιστούν τη βασική αρχή της προσωπικής ελευθερίας. Κανείς δεν μπορεί, ή δεν πρέπει, να μας πει ποιες αξίες να επιλέξουμε. Από μια διαφορετική οπτική γωνία, αυτή του συνόλου, βλέπουμε ότι η προσωπική ελευθερία οδηγεί σε μια πλουραλιστική κοινωνία, τα μέλη της οποίας έχουν διαφορετικές αξίες και πεποιθήσεις. Ο πλουραλισμός όμως μπορεί να είναι πηγή συγκρούσεων. Για να λειτουργεί, λοιπόν, η κοινότητα και η δημοκρατία πρέπει να έχουμε συναποφασίσει κάποιες αρχές, τις οποίες θα αποδεχόμαστε όλοι, όπως είναι η μη-βία, η αποδοχή του συμβιβασμού, η ενσωμάτωση των μειονοτήτων. Γενικά, αν συμφωνήσουμε ορισμένους κανόνες, βάσει των οποίων θα διαφωνούμε και θα αποφασίζουμε ειρηνικά, χωρίς τη χρήση βίας, τότε θα μπορούμε να αντιμετωπίζουμε μεγάλο εύρος αντιπαράθεσεων και διαφορών στις απόψεις μας.

Όλα αυτά τα ζητήματα είναι εξίσου σημαντικά τόσο στη μικρο-κοινωνία μιας τάξης όσο και στην κοινωνία συνολικά. Σε μια δημοκρατική κοινότητα, κανένα άτομο ή καμία αρχή δεν έχει το δικαίωμα να ορίζει τις αξίες των άλλων. Αντίστοιχα στην τάξη, ο εκπαιδευτικός δεν έχει καμία δικαιοδοσία να ορίζει αξίες με βάση το τι θεωρεί αυτός πολιτικά ορθό, ή με βάση τις αρχές μιας συγκεκριμένης ομάδας, άποψης ή ιδεολογίας. Οι μαθητές πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν την ελευθερία της σκέψης τους, να μοιράζονται και να εξηγούν τις επιλογές τους στους άλλους.

Με τις ακόλουθες ασκήσεις, οι μαθητές θα αναπτύξουν την ικανότητά τους να διαπραγματεύονται. Θα συνειδητοποιήσουν τη θεμελιώδη αρχή της αναστρεψιμότητας. Θα κατανοήσουν ότι οι αξίες που επιλέγουμε έχουν να κάνουν με την κοινωνική κατάσταση και τα συμφέροντά μας. Και φυσικά θα μάθουν ότι ο τρόπος με τον οποίον συζητάμε, διαφωνούμε και διαπραγματευόμαστε – ειρηνικά, με αμοιβαίο σεβασμό – είναι εξίσου σημαντικός, όσο και το ίδιο το αντικείμενο της συζήτησης.

Πρώτη άσκηση

ΗΘΙΚΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπό της άσκησης αυτής είναι να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές να δισσαφηνίσουν τις δικές τους αξίες, να προβληματιστούν ακούγοντας τις απόψεις και τις αξίες των άλλων και να εκφράσουν ελεύθερα τις απόψεις τους αναφορικά με ένα πρόβλημα. Οι μαθητές θα κατανοήσουν πώς οι προσωπικές αξίες οδηγούν στη λήψη συγκεκριμένων αποφάσεων, ακόμα και αν στις αποφάσεις αυτές υπάρχουν εσωτερικές αντιφάσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει μια προβληματική κατάσταση (βλ. σενάρια παρακάτω), την οποία οι μαθητές καλούνται να επιλύσουν. Δίνει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για το ηθικό δίλημμα, ώστε να γίνει κατανοητό και θέτει ερωτήματα, έτσι ώστε οι μαθητές να αντιληφθούν τις διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν σε σχέση με αυτό. Κάθε ένα παιδί ξεχωριστά καλείται να τοποθετηθεί στο ζήτημα βάση των δικών του αξιών.

Στη συνέχεια οι μαθητές χωρίζονται σε μικρές ομάδες. Οι ομάδες μπορούν να σπαρτίζονται από άτομα που έχουν την ίδια άποψη ή από μαθητές που υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις.

Κάθε ομάδα πρέπει να πάρει μια απόφαση και να δικαιολογήσει τη θέση της αναλύοντας ποιες αξίες αναδύονται από την επιλογή της απόφασης. Κάθε ομάδα καταγράφει τη θέση ή τις θέσεις της και την αιτιολόγησή τους και ορίζει ένα εκπρόσωπο ή δύο αν υπάρχουν αντικρουόμενες απόψεις, για να παρουσιάσουν τις θέσεις τους στην ολομέλεια της τάξης.

Ακολουθεί συζήτηση στην τάξη σε σχέση με τις αντικρουόμενες θέσεις που μπορεί να οδηγήσει σε ανασθεώρηση των απόψεων κάποιων μαθητών.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: μεγάλες κόλλες χαρτί, σενάρια στο παράρτημα.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Κατά την παρουσίαση του προβλήματος από τον εκπαιδευτικό καλό θα ήταν οι μαθητές να καταγράψουν τη θέση τους σε ένα χαρτί και να τη συγκρίνουν με την άποψή τους στο τέλος της συζήτησης.
2. Ο εκπαιδευτικός δεν θα πρέπει να παρουσιάσει τις προσωπικές του απόψεις σε κανένα στάδιο αλλά να αφήσει τον κάθε μαθητή να κατασταλάξει στις δικές του απόψεις και να μην προσπαθήσει να τον «διορθώσει».
3. Ως εναλλακτική, ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει την συζήτηση σε μορφή debate.
4. Με βάση τη συζήτηση στην τάξη μπορεί να ακολουθήσει νέος γύρος συζήτησης μεταξύ των μελών των ομάδων για να διαμορφωθεί η τελική της (να φύγει) άποψη της ομάδας, η οποία μπορεί να είναι διαφοροποιημένη από την αρχική. Τέλος, ανακεφαλαιώνονται όλες οι απόψεις και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν, όπως επίσης και οι ενυπάρχουσες αξίες κάθε άποψης.

Σενάριο 1

«Επιτέλους. Το αγόρι/κορίτσι που σε ενδιαφέρει δέχτηκε να βγείτε! Πας να αγοράσεις μια καινούργια μπλουζα που έχεις δει σε ένα κατάστημα. Ελπίζεις η μπλουζα να είναι ακόμη εκεί και να υπάρχει στο χρώμα και μέγεθος που σου ταιριάζει. Ευτυχώς! Η μπλουζα είναι εκεί. Τη δοκιμάζεις. Έρχεται τέλεια απάνω σου. Ετοιμάζεσαι

να ζητήσεις να σου την τυλίξουν όταν βλέπεις στην ετικέτα: Made in China, 30% βαμβάκι. Το ξανασκέφτεσαι.

Ξέρεις καλά ότι στην Κίνα οι συνθήκες εργασίες είναι συχνά πάρα πολύ άσχημες. Καταπατώνται όχι μόνο τα εργασιακά αλλά και τα στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Η μπλούζα αυτή μπορεί να έχει ραφτεί σε ένα εργοστάσιο-στρατόπεδο συγκέντρωσης! Και μάλιστα από παιδιά. Είχες διαβάσει εκείνο το βιβλίο που λέγεται «Το κόκκινο γιλέκο που έκανε τον γύρο του κόσμου» και ξέρεις! Πίσω από τις φτηνές τιμές κρύβονται και περιβαλλοντικά προβλήματα. Το βαμβάκι αυτό μπορεί να είναι μεταλλαγμένο. Η καλλιέργειά του κόστισε πολύ στο περιβάλλον σε φυτοφάρμακα και λιπάσματα. Και σε νερό. Κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας του νήματος και της βαφής του, χρησιμοποιήθηκαν τοξικά που βλάπτουν και τους εργάτες που έρχονται σε επαφή με αυτά και το περιβάλλον.

Χαζεύεις παραδίπλα, στα ρούχα, διστακτικός. Βλέπεις μια παρόμοια μπλούζα από οργανικό βαμβάκι (δεν χρησιμοποιούνται φυτοφάρμακα και λιπάσματα ενώ γίνεται και προσπάθεια εξοικονόμησης νερού σε αυτή την πολύ υδροβόρα καλλιέργεια). Η ετικέτα σε πληροφορεί ότι είναι προϊόν που «σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα» και εξασφαλίζει στους εργάτες σωστές συνθήκες εργασίας και αξιοπρεπή μισθό. Είναι όμως 30% πιο ακριβή! Θα είναι ένα πλήγμα στις οικονομίες σου! Τι κάνεις;».

Ηθικό Δίλημμα:

Να αγοράσω τη φτηνή ή την ακριβή μπλούζα;

A. Θα προστατεύσω την τσέπη μου! Θα δώσω, τελικά, δουλειά στους φτωχούς εργάτες της Κίνας, γιατί αν δεν αγοράζει κανείς αυτά τα προϊόντα θα μείνουν χωρίς δουλειά! Θα είμαι ρεαλιστής, γιατί οι περισσότεροι αγοράζουν τα φτηνά προϊόντα και δε νοιάζονται για τις ηθικές και περιβαλλοντικές συνέπειες. Εγώ θα σώσω τον κόσμο; Ας πάρουν τις κατάλληλες αποφάσεις οι κυβερνήσεις και ο Οργανισμός Παγκόσμιου Εμπορίου!

B. Θα προτιμήσω την ακριβή και ας στερνωθώ λίγο ακόμη το αγαπημένο μου κινητό. Οι καταναλωτικές επιλογές του καθενός μας μετράνε. Κάποτε οι καταναλωτές είχανμπούκοτάρει τα προϊόντα της Nike γιατί «περιείχαν» παιδική εργασία. Και η εταιρεία άλλαξε πρακτική. Παράλληλα θα προσπαθήσω να βρω αν υπάρχει κίνηση καταναλωτών κατά της παιδικής εργασίας, υπέρ του δίκαιου εμπορίου και των περιβαλλοντικά σωστών προϊόντων. Και θα το υποστηρίξω. Αυτή η μπλούζα μπορεί να κάνει και ένα «statement» για μένα, να δηλώσει τις πεποιθήσεις μου. Μπορεί να με εκτιμήσει περισσότερο «το πρόσωπο». Μπορεί και να λανσάρω μόδα. Μάλιστα θα ζητήσω να μη μου τυλίξουν τη μπλούζα, για λιγότερη συσκευασία και λιγότερα σκουπίδια στο περιβάλλον! Θα τη βάλω στην τσάντα που είχα μαζί μου έτσι κι αλλιώς σήμερα.

Ηθικές Αξίες:

Που εμπλέκονται στο δίλημμα:

- σεβασμός και δικαίωμα στα ανθρώπινα δικαιώματα
- σεβασμός στα δικαιώματα του παιδιού και του εργάτη
- σεβασμός στην ανθρώπινη υγεία
- σεβασμός στο περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα και τους φυσικούς πόρους
- σεβασμός στην επιθυμία μου να αρέσω
- οικονομία-αποταμίευση
- αντίσταση στον καταναλωτισμό
- υπεύθυνη κατανάλωση
- πίστη στο κίνημα των καταναλωτών
- πίστη στον ρόλο του ενεργού καταναλωτή

Αναπτύξτε πιο κάτω τα κυριότερα επιχειρήματα σας για να στηρίξετε την μια ή την άλλη σας επιλογή και αιτιολογήστε τα με αναφορές σε πιθανές αξίες που ηρεσβεύουν.

Σενάριο 2

Είναι Σάββατο βράδυ και η παρέα σου έχετε κανονίσει να βγείτε. Ένας φίλος σου, σου λέει ότι θα περάσει να σε πάρει εκείνος με το αυτοκίνητό του. Κατά την επιστροφή, κάποια στιγμή δεν προσέχει ένα φανάρι που έχει ανάψει κόκκινο και χτυπάει ένα μηχανάκι, το οποίο περνάει. Ευτυχώς, ο άνθρωπος που οδηγεί το μηχανάκι δεν παθαίνει τίποτα, ωστόσο έχει πάθει ζημιά το μηχανάκι και το αυτοκίνητο και πρέπει να περιμένετε να έρθει η αστυνομία.

Όσο περιμένετε, συνειδητοποιείτε ότι ο κύριος που οδηγούσε το μηχανάκι έχει πει. Ο φίλος σου, σου προτείνει να πείτε ψέματα στην αστυνομία ότι περάσατε με πράσινο και ότι φταίει ο κύριος με το μηχανάκι. Ισχυρίζεται ότι δεν είναι σωστό, αλλά εκείνος επιμένει λέγοντάς σου ότι πρέπει να τον βοηθήσεις γιατί δεν έχει το αυτοκίνητο ασφαλισμένο και θα πρέπει να πληρώσει ο ίδιος τη ζημιά.

Ηθικό Δίλημμα:

Θα πεις την αλήθεια στην αστυνομία κινδυνεύοντας να χάσεις το φίλο σου ή θα υπερασπιστείς τον φίλο σου λέγοντας ψέματα στην αστυνομία;

A. Θα πω την αλήθεια! Δεν είναι σωστό να πω ψέματα στην αστυνομία και να ισχυριστώ ότι φταίει ένας αθώος. Πάντα πρέπει να λέμε την αλήθεια. Ακόμα και αν δεν το εκτιμήσει τώρα ο φίλος μου, θα το εκτιμήσει κάποια στιγμή στο μέλλον.

B. Θα προτιμήσω να βοηθήσω το φίλο μου λέγοντας κάποιο ψέμα. Οι καλοί φίλοι βοηθούν πάντα ο ένας τον άλλο. Κάποια στιγμή στο μέλλον μπορεί να χρειαστώ και εγώ τη βοήθειά του. Πρέπει οι φίλοι να βοηθούν ο ένας τον άλλο.

Ηθικές Αξίες:

Έστω ότι λέτε την αλήθεια στην αστυνομία:

Με αυτόν τον τρόπο **προσβάλλετε τις παρακάτω ηθικές αξίες:**

- Φιλία
- Αλληλοβοήθεια

όμως, **υπάρχουν και αξίες τις οποίες υπερασπίζεστε:**

- Παράβαση του νόμου (παρανομία)
- Δικαιοσύνη
- Ηθική υποχρέωση

Αναπτύξτε πιο κάτω τα κυριότερα επιχειρήματά σας για να στηρίξετε την μία ή την άλλη σας επιλογή και αιτιολογήστε τα με αναφορές σε πιθανές αξίες που πρεσβεύουν.

Δεύτερη άσκηση

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι το θέμα της δικαιοσύνης μπορούμε να το προσεγγίσουμε από διαφορετικές σκοπιές. Επίσης, ότι πρέπει να υπάρχει μια ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Επιλέγουμε ποιο δικαίωμα θέλουμε να εξετάσουμε. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των τεσσάρων ή έξι ατόμων, ενώ κάθε ομάδα χωρίζεται σε δύο υπο-ομάδες. Η μία υπο-ομάδα παίρνει το φυλλάδιο Α, η άλλη το φυλλάδιο Β. Κάθε υπο-ομάδα βρίσκει όσο το δυνατόν περισσότερα επιχειρήματα υπέρ της δήλωσης που αναγράφεται στο φυλλάδιό της. Οι ομάδες ενώνονται ξανά. Η υπο-ομάδα Α παρουσιάζει τη δική της προσέγγιση στην υπο-ομάδα Β, η οποία ακούει προσεκτικά κρατώντας σημειώσεις. Μετά είναι η σειρά της υπο-ομάδας Β. Αφού παρουσιάσουν όλα τα επιχειρήματα, κάθε υπο-ομάδα μπορεί να κάνει ερωτήσεις στην άλλη. Οι υπο-ομάδες Α και Β αλλάζουν ρόλους (αυτό δεν πρέπει να το γνωρίζουν από πριν). Έχουν στη διάθεσή τους λίγα λεπτά για να ξανασκεφτούν τα επιχειρήματά τους. Οι ομάδες παρουσιάζουν γραπτώς το υπό συζήτηση θέμα προσπαθώντας να υιοθετήσουν μια κοινή θέση. Πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα ακόλουθα ερωτήματα: Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε προσπαθώντας να καταλήξετε σε μια κοινή θέση; Η αλλαγή ρόλων σας διευκόλυνε ή σας δυσκόλεψε;

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα και 30 λεπτά

ΥΛΙΚΑ: φύλλα εργασία με τις προσεγγίσεις Α ή Β.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Προαιρετικά, ο εκπαιδευτικός (ή οι μαθητές) βρίσκουν πραγματικές υποθέσεις, στις οποίες η ελευθερία της έκφρασης είναι αμφιλεγόμενο ζήτημα. Πώς μπορούν να ισορροπήσουν υποχρεώσεις και δικαιώματα; Υπάρχουν υποχρεώσεις που επιβάλλουν όρια σε κάποια δικαιώματα; Για τη μελέτη αυτών των υποθέσεων πρέπει να χρησιμοποιηθούν πληροφορίες που μεταδόθηκαν από τα ΜΜΕ. Η έρευνα μπορεί να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει και άλλα ανθρώπινα δικαιώματα, π.χ. την ελεύθερη κυκλοφορία ή το δικαίωμα στην ιδιοκτησία.

Τρίτη άσκηση

ΑΛΗΘΕΙΑ Ή ΨΕΜΑ / ΣΩΣΤΟ Ή ΛΑΘΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τα στερεότυπα που έχουν στο μυαλό τους και να τα εξετάσουν με κριτική σκέψη. Θα κατανοήσουν ότι οι απλουστεύσεις και τα στερεότυπα μας βοηθούν να διαχειριστούμε την πολυπλοκότητα του κόσμου στον οποίο ζούμε. Θα αναπτύξουν την ικανότητα να διατυπώνουν κρίσεις και να παίρνουν αποφάσεις.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 30 λεπτά

ΥΛΙΚΑ: Δύο κόλλες χαρτί

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Η τάξη πρέπει να αδειάσει από θρανία και καρέκλες. Στη μία πλευρά της τάξης ορίζεται ένας χώρος με την ονομασία «αλήθεια/σωστό», στην απέναντι πλευρά ένας χώρος με την ονομασία «ψέμα/λάθος». Οι μαθητές στέκονται στο κέντρο της τάξης. Ο εκπαιδευτικός διαβάζει μια σειρά από αληθείς ή ψευδείς δηλώσεις για τις γυναίκες, τους άντρες, διάφορες εθνικότητες κ.ά. Κάθε φορά που διατυπώνεται μια δήλωση, οι μαθητές πηγαίνουν στον αντίστοιχο χώρο στην τάξη, ανάλογα με το τι πιστεύουν ότι ισχύει. Οι μαθητές που δεν έχουν άποψη στέκονται στο κέντρο. Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να εξηγήσουν την επιλογή τους και στη συνέχεια τους δίνει τη σωστή απάντηση. Οι μαθητές μπορούν να αντιδράσουν στην απάντηση του εκπαιδευτικού, ο οποίος τους ενθαρρύνει να εξηγήσουν τις αντιλήψεις τους για τους άλλους, ειδικά αν αυτές αποδείχτηκαν λανθασμένες.

Δηλώσεις

1. Το να χρησιμοποιείς βία για να διεκδικήσεις αυτά που πιστεύεις ή για να προστατεύσεις τις ιδέες σου μερικές φορές είναι θεμιτό
2. Ισότητα σημαίνει να μεταχειριζόμαστε όλους τους ανθρώπους με τον ίδιο τρόπο
3. Όλοι οι μετανάστες πρέπει να γυρίσουν πίσω στις χώρες τους
4. Όλοι οι άντρες πρέπει να καταφέρνουν να κάνουν τα πάντα μόνοι τους και να είναι πρώτοι σε ό,τι κάνουν
5. Οι γυναίκες είναι πολύ καλύτερες από τους άντρες σε πολλά πράγματα
6. Όσοι κατεβαίνουν σε διαδηλώσεις υπέρ ή κατά ενός σκοπού, βρίσκονται εκεί για να δημιουργήσουν φασαρίες.
7. Όλοι οι νέοι από 16 χρονών και πάνω θα έπρεπε να έχουν δικαίωμα ψήφου.
8. Οι Ρομά δε θα έπρεπε να διεκδικούν τα δικαιώματά τους απέναντι στο ελληνικό κράτος παρ' ότι είναι Έλληνες πολίτες.
9. Αφού η επίσημη θρησκεία του κράτους είναι η Ορθοδοξία, δε θα έπρεπε να υπάρχουν στην Ελλάδα άλλοι χώροι για τη λατρεία διαφορετικών θρησκειμάτων.
10. Ενεργός συμμετοχή στα κοινά σημαίνει να πηγαίνεις να ψηφίζεις στις βουλευτικές και δημοτικές εκλογές.
11. Μόνο μέσω των κυβερνήσεων μπορεί να έρθει η αλλαγή.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Οι μαθητές αναλύουν τον τρόπο με τον οποίον τα ΜΜΕ διαχειρίζονται ζητήματα που αφορούν μειονότητες, διαφορετικά φύλα, τη χρήση βίας κ.ά. Εντοπίζουν παραδείγματα που αναπαρήγαγαν στερεότυπα, προκαταλήψεις ή που αντιμετώπιστηκαν με επιπολαιότητα, καθώς και άλλα παραδείγματα ερευνητικής, αμερόληπτης και αντικειμενικής δημοσιογραφίας. Οι μαθητές προσπαθούν να διορθώσουν την πληροφόρηση που θεωρούν λανθασμένη ή ελλιπή.

Τέταρτη άσκηση Η ΣΩΣΙΒΙΑ ΛΕΜΒΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να μνηθούν οι μαθητές στην έννοια των αξιών και να μάθουν να αναγνωρίζουν τις προκαταλήψεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Εννέα άτομα βρίσκονται σε μια βάρκα που πλέει ακυβέρνητη στα ανοιχτά. Η βάρκα είναι πολύ μικρή για όλους. Πρέπει να ρίξουν τέσσερις στη θάλασσα. Ποιους και γιατί;

Κάθε μαθητής παίρνει μια κάρτα με πληροφορίες για έναν χαρακτήρα που θα εκπροσωπήσει. Πρέπει να ταυτιστεί μαζί του και να σκεφτεί λόγους για τους οποίους αξίζει να σωθεί περισσότερο από τους άλλους. Ο μαθητής καταγράφει τους λόγους στο πρώτο πρόσωπο – «Εγώ». Σ' αυτή την πρώτη φάση, που διαρκεί δέκα λεπτά, πρέπει να επικρατεί απόλυτη ησυχία.

Στη δεύτερη φάση, οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες των τεσσάρων ή έξι ατόμων. Κάθε ομάδα αποφασίζει ποιοι θα σωθούν, σύμφωνα με τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν. Για να υπάρχει μεγαλύτερη αλληλεπίδραση, κάθε μαθητής πρέπει, εκτός από το να υπερασπιστεί τον δικό του χαρακτήρα, να επιτεθεί και σε κάποιον άλλον. Μέσα σε είκοσι λεπτά, η ομάδα πρέπει να καταλήξει σε μια συλλογική απόφαση. Κάθε ομάδα αναφέρει τις επιλογές της και τις συγκρίνει με τις επιλογές των άλλων ομάδων. Όλη η τάξη εντοπίζει τις αξίες και τις προκαταλήψεις που αποκαλύφθηκαν.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Κάρτες με πληροφορίες για διάφορους χαρακτήρες.

Πέμπτη άσκηση

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΑΞΙΩΝ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να ανακαλύψουν οι μαθητές ότι η ύπαρξη διαφορετικών αξιών μπορεί να οδηγήσει σε συγκρούσεις.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Κάθε μαθητής παίρνει μια λίστα με 20 αξίες, γραμμένες με τυχαία σειρά: κοινωνική καταξίωση, αγάπη, υπακοή, ασφάλεια, ειρήνη, τάξη, ανθρωπινή αξιοπρέπεια, αυτοεκτίμηση, ισότητα, σεβασμός των άλλων, ειλικρίνεια, οικογένεια, αλληλεγγύη, υπευθυνότητα, δικαιοσύνη, ανοχή, ελευθερία, ανταγωνισμός, άμιλλα, υγεία, φιλοπατρία. Οι μαθητές δουλεύουν σε ζευγάρια. Ο εκπαιδευτικός τους ζητά να ομαδοποιήσουν τις αξίες της λίστας σε τρεις κατηγορίες: στην πρώτη κατηγορία, τις αξίες που έχουν γι' αυτούς μεγαλύτερη σημασία· στη δεύτερη, τις αξίες που θεωρούν λιγότερο σημαντικές· στην τρίτη, όσες δεν μπορούν να κατατάξουν σε άλλη κατηγορία. Οι μαθητές πρέπει να δουλέψουν συγκεντρωμένοι, χωρίς βιασύνη. Ακολουθεί συζήτηση, στην οποία τα ζευγάρια των μαθητών σχολιάζουν τη διαδικασία και τις επιλογές τους.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί, μολύβια, φύλλο εργασίας με λίστα διαφορετικών αξιών.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Δεν γίνεται αξιολόγηση, δεν δίνονται βαθμοί και δεν προκρίνεται κάποια ιεράρχηση έναντι κάποιας άλλης. Ωστόσο, ο δάσκαλος πρέπει να επισημάνει τη διαφορά ανάμεσα στις απλές ιδανικές αξίες και στις ρεαλιστικές αξίες. Συστήνουμε οι μαθητές να κρατήσουν τη λίστα με τις πρώτες επιλογές τους.
2. Μπορείτε να συνεχίσετε την άσκηση με τον ακόλουθο τρόπο: Οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τριών ατόμων και συγκρίνουν τις λίστες τους (την πρώτη κατηγορία) απαντώντας στα ακόλουθα ερωτήματα: *Γιατί επέλεξα αυτή την αξία ως πιο σημαντική; Αυτή η αξία επηρεάζει πρακτικά τη συμπεριφορά μου; Τι με εμποδίζει να την κάνω πράξη; Έχω να λύσω κάποια σύγκρουση; Πώς μπορώ να τη λύσω; Ποιες είναι οι ατομικιστικές συμπεριφορές σε αντίθεση με τις συλλογικές δεσμεύσεις;*

Οι μαθητές ταξινομούν τις αξίες σε υποκατηγορίες όπως: γενική ηθική ή ανθρωπίνια δικαιώματα, πρακτική χρήση, γενική ή κοινωνική καταξίωση. *Ποια ομαδοποίηση είναι η πιο σημαντική;* Όταν πρέπει να κάνουμε μια επιλογή, μπορούμε είτε να λειτουργήσουμε μηχανικά, από συνήθεια, είτε να σκεφτούμε πραγματικά τους λόγους που υπαγορεύουν τις πράξεις μας. Λαμβάνουμε υπόψη τις αξίες μας όταν αναρωτιόμαστε όχι ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να φτάσουμε σε κάποιο στόχο αλλά ποιον στόχο θα επιλέξουμε.

Αυτή η διαδικασία αποτελεί μια καλή λύση όταν δύο ομάδες προβάλλουν αντιθετικά επιχειρήματα σε μια σύγκρουση συμφερόντων. Αν και συχνά μπαίνουμε στον πειρασμό να χρησιμοποιήσουμε ηθικούς όρους για να υπερασπιστούμε τα προσωπικά μας συμφέροντα, υπάρχουν κάποιες βασικές αρχές, που ισχύουν σε κάθε περίπτωση. Ο σεβασμός του στόμου, για παράδειγμα, είναι μια αρχή, ένας κανόνας που μας καθοδηγεί στο να αποδεχτούμε ή να απορρίψουμε μια κατηγορία πράξεων. Το πιο αξιόπιστο κριτήριο για να μάθουμε αν ένας κανόνας συμπεριφοράς συνάδει με αυτή την αρχή είναι η αναστρεψιμότητα. Μας βοηθά να δώσουμε την ίδια σημασία στα συμφέροντα των άλλων όσο και στα δικά μας.

Σε ομάδες, οι μαθητές διατυπώνουν ορισμένες αρχές όπως: *Οι νόμοι πρέπει πάντα να εφαρμόζονται. Όλοι έχουν το δικαίωμα να ζουν όπως επιθυμούν.* Μετά μπορούν να εντοπίσουν τις απόψεις και τις αρχές που διατυπώθηκαν.

Έκτη άσκηση

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να εξετάσουν οι μαθητές το πώς άλλες χώρες και γεγονότα που συμβαίνουν μακριά επηρεάζουν τη δική τους κοινωνία. Θα κατανοήσουν την έννοια της αλληλεξάρτησης στον κόσμο. Η άνιση ανάπτυξη και κατανομή ισχύος μεταξύ των χωρών απαιτούν την κατανόηση και τη συνεργασία της διεθνούς κοινότητας, σύμφωνα με το πνεύμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων, οι μαθητές κόβουν άρθρα που δείχνουν ότι μια άλλη περιοχή στον κόσμο επηρεάζει την κοινότητά τους, καθώς και ότι υπάρχει μια αλληλεπίδραση ανάμεσα στη δική τους χώρα και σε άλλες. Τα άρθρα μπορούν να αφορούν διάφορα θέματα: προβλήματα οικονομικά, πολιτικά, μεταναστευτικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικές ανταλλαγές, τουρισμός, στρατιωτικές επεμβάσεις κ.ά. Οι μαθητές επιλέγουν ορισμένες λέξεις-κλειδιά που δείχνουν συγκεκριμένο είδος επίδρασης, τους δίνουν συγκεκριμένο χρώμα και ταξινομούν τα άρθρα σύμφωνα με αυτές. Μετά επιλέγουν τα πιο σημαντικά άρθρα και τα κολλούν στην αντίστοιχη περιοχή του χάρτη στον τοίχο. Με κλωστή και βελόνα σχεδιάζουν γραμμές, που συνδέουν το κάθε άρθρο με τη χώρα τους. Ακολουθεί συζήτηση με όλη την τάξη: *Με ποιο μέρος του κόσμου συνδέεστε περισσότερο; Ποιου είδους σχέσεις/συνδέσεις είναι οι πιο συνηθισμένες; Γιατί; Υπάρχει κάποιο μέρος του κόσμου με το οποίο δεν συνδέεστε καθόλου; Γιατί;*

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 ώρες

ΥΛΙΚΑ: Πρόσφατες τοπικές εφημερίδες, παγκόσμιος χάρτης, σελοτέιπ, χρωματιστοί μαρκαδόροι, κλωστή, βελόνες.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Οι μαθητές μπορούν να βρουν πληροφορίες για τα ισχύοντα πολιτικά και/ή οικονομικά συστήματα στις χώρες με τις οποίες συνδέονται. Επίσης, μπορούν να ερευνήσουν αν υπήρχαν άλλοι σύνδεσμοι στο παρελθόν.
2. Στη διδασκαλία ξένων γλωσσών μπορεί να χρησιμοποιηθεί υλικό από ξένες εφημερίδες ή από το διαδίκτυο.
3. Η άσκηση αυτή μπορεί να λειτουργήσει ως εισαγωγή στο πρόβλημα της άνισης ανάπτυξης και κατανομής ισχύος στον κόσμο.
4. Η αντίληψη που έχουμε για τον κόσμο τροφοδοτείται από πληροφορίες που λαμβάνουμε έμμεσα από τα ΜΜΕ. Σκεφτείτε πόσο μακριά θα φτάναμε, αν γνωρίζαμε μόνο τις περιοχές που βρίσκονται γύρω μας και τις οποίες έχουμε επισκεφτεί. *Ποιες πληροφορίες μας μεταδίδουν τα ΜΜΕ και ποιες δεν μας μεταδίδουν; Θα έπρεπε κάποιος να ελέγχει τα ΜΜΕ; Θα έπρεπε να υπάρχει κάποιος υπεύθυνος λογοκρισίας; Ή αρκεί ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις διαφορετικές εφημερίδες; Πόση δύναμη έχουν τα ΜΜΕ; Θα μπορούσαμε να ζήσουμε χωρίς αυτά; Ίσως προκύψουν και άλλα ερωτήματα, αυτά όμως πρέπει να προκύψουν από τους μαθητές, όχι από τον εκπαιδευτικό. Αν οι μαθητές συνειδητοποιήσουν πόσα λίγα πράγματα θα μπορούσαν να μάθουν άμεσα, από μόνοι τους, ίσως αρχίσουν να θέτουν οι ίδιοι ερωτήματα για το ρόλο των ΜΜΕ.*

Έβδομη άσκηση

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΕΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές το πώς μπορούν να συνεισφέρουν οι ίδιοι στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να συνειδητοποιήσουν ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι άμεσα συνδεδεμένα και με ευθύνες.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Οι μαθητές σχηματίζουν ζευγάρια. Σε κάθε ζευγάρι δίνεται μία λευκή κόλλη χαρτί και ένα στυλό και ζητείται από τον εκπαιδευτικό να καταγράψει τρία ανθρώπινα δικαιώματα που θεωρεί σημαντικά για το σχολικό περιβάλλον και τρία που θεωρεί σημαντικά για το οικογενειακό περιβάλλον, για παράδειγμα το δικαίωμα να μην είναι οι μαθητές υπερ-φορτωμένοι με εργασία για τα σπίτι και το δικαίωμα να έχουν ένα χαρτζιλίκι.

Μόλις έχουν ολοκληρώσει οι μαθητές την καταγραφή, ο εκπαιδευτικός τους μοιράζει μια φωτοτυπία της λίστας δικαιωμάτων και μια φωτοτυπία του πίνακα με τα δικαιώματα και τις ευθύνες και τους ζητά να διερευνήσουν ποια από τα ανθρώπινα δικαιώματα της λίστας αντιστοιχούν στα έξι δικαιώματα που οι ίδιοι έχουν καταγράψει και να καταγράψουν τα δικαιώματα αυτά στην πρώτη στήλη του πίνακα. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι το κάθε δικαίωμα φέρει και αντίστοιχες ευθύνες. Για παράδειγμα, υπάρχει ελευθερία του λόγου, ωστόσο αυτή η ελευθερία περιορίζεται από την ευθύνη να μην ισχυριζόμαστε αναλήθειες, οι οποίες μπορούν να βλάψουν την αξιοπιστία ενός ατόμου. Επίσης, ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων μας και της ευθύνης που έχουμε να σεβόμαστε τα δικαιώματα των άλλων ανθρώπων σημαίνει ότι πρέπει να εξασκούμε τα δικαιώματά μας με κάποιους περιορισμούς.

Ο εκπαιδευτικός ζητά τότε κάθε ζευγάρι μαθητών να ανταλλάξει τη λίστα του με ένα άλλο ζευγάρι. Το κάθε ζευγάρι, βασιζόμενο στη λίστα που έχει στα χέρια του, πρέπει να καταγράψει δύο ειδών ευθύνες στις αντίστοιχες στήλες του πίνακα:

1. Τις ευθύνες που τα άτομα πρέπει να διασφαλίσουν για να μπορούν οι άλλοι να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους (δεύτερη στήλη),
2. Τις ευθύνες (όπου υπάρχουν) των διαφόρων αρχών (π.χ. του σχολείου, των τοπικών αρχών, κ.λπ.) για τη διασφάλιση του δικαιώματος αυτού (τρίτη στήλη).

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ζευγάρι να παρουσιάζει ένα δικαίωμα από τη λίστα του και τις ευθύνες που αυτό επιφέρει και ακολουθεί συζήτηση.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Καθώς η έμφαση που πρέπει να δοθεί στην άσκηση αυτή είναι στις ευθύνες, ο εκπαιδευτικός μπορεί να σημειώνει στον πίνακα τις προτάσεις των μαθητών αναφορικά με τις προσωπικές ευθύνες και τις ευθύνες των αρχών.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Λευκές κόλλες χαρτί, στυλό, λίστα δικαιωμάτων, πίνακας με δικαιώματα και ευθύνες

Διαφορετικότητα και πλουραλισμός

Συμφωνία μέσα από τη διαφωνία; Πώς αποφασίζουμε για το καλό όλων;

Ως τώρα είδαμε πώς με τη λήψη αποφάσεων διαμορφώνουμε την ταυτότητά μας επηρεάζοντας και τη ζωή των ανθρώπων με τους οποίους σχετιζόμαστε, εκτός από τη δική μας. Οι μαθητές πρέπει να έχουν κατανοήσει τι ευθύνες έχουν όταν παίρνουν αποφάσεις και να γνωρίζουν ποιες αξίες τους κατευθύνουν. Εδώ θα αναλύσουμε τις έννοιες της διαφορετικότητας και του πλουραλισμού.

Η **διαφορετικότητα** αφορά στους τρόπους με τους οποίους διαφέρουν οι άνθρωποι και αυξάνει, καθώς οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες μεταβάλλονται. Δεν αποτελεί πρόβλημα σύμφωνα με τις θεωρίες του πλουραλισμού. Στα δημοκρατικά συστήματα, όποιος προωθεί ατομικά ή ομαδικά συμφέροντα ασκεί τα ανθρώπινα δικαιώματα, π.χ. όταν διαμαρτύρεται δημόσια ασκεί την ελευθερία της έκφρασης. Η διαφορετικότητα είναι κάτι το φυσιολογικό αλλά αποτελεί πρόκληση. Πώς θα συνυπάρξουν τόσα διαφορετικά συμφέροντα; Ποια είναι η καλύτερη λύση στις διαφωνίες και τα προβλήματα που δημιουργούν; Ποιο είναι το κοινό καλό; Κανείς δεν ξέρει, πριν διεξαχθεί μια δημόσια συζήτηση για κάθε επίμαχο θέμα. Το κοινό καλό πρέπει να το διαπραγματευτούμε, πρέπει να συμφωνήσουμε τι μας εξυπηρετεί καλύτερα. Η λύση πρέπει να βρεθεί με το διάλογο και τη διαπραγμάτευση, ενώ το αποτέλεσμα είναι συνήθως ο συμβιβασμός. Οι εμπλεκόμενοι εκφράζουν τα συμφέροντά τους και αναζητούν μια λύση γενικώς αποδεκτή. Δεν υπάρχει τίποτα το εγωιστικό στο να διατυπώνει κανείς το συμφέρον του, είναι μέρος της διαδικασίας. Ωστόσο κανείς δεν πρέπει να περιμένει ότι τα δικά του συμφέροντα θα εξυπηρετηθούν πλήρως. Σ' αυτή τη διαδικασία ενυπάρχει κι ένα στοιχείο μάθησης, βασισμένο στο μοντέλο «δοκιμή-σφάλμα». Μια λύση θα αποδειχτεί καλή ή κακή όταν εφαρμοστεί. Ίσως δε χρειαστεί να αλλάξει ή να βελτιωθεί με ένα νέο κύκλο συζητήσεων και διαπραγματεύσεων.

Ο **πλουραλισμός** είναι μια μορφή ανταγωνισμού. Οι εμπλεκόμενοι προσπαθούν να προάγουν τα συμφέροντά τους χρησιμοποιώντας την ισχύ και τη συλλογιστική τους. Αυτή η μορφή αναμέτρησης εξασφαλίζει ότι κανείς δεν θα είναι ο απόλυτος νικητής. Η δύναμη βρίσκεται στα χέρια των πολλών.

Πώς επιλύει ο πλουραλισμός τις διενέξεις ειρηνικά; Διαφορετικότητα και πλουραλισμός δημιουργούν ένα περιβάλλον αντιπαράθεσης, που λειτουργεί μόνο αν υπάρχει κι ένα περιβάλλον συγκατάθεσης. Οι πολίτες πρέπει να συμφωνούν τουλάχιστον σ' αυτές τις βασικές αρχές: **Αμοιβαία αναγνώριση:** οι άλλοι εμπλεκόμενοι είναι αντίπαλοι, όχι εχθροί. **Μη-βία:** οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται ειρηνικά, με λόγια, χωρίς τη χρήση σωματικής δύναμης. **Αποδοχή συμβιβασμού:** όλοι αποδέχονται ότι για να καταλήξουν σε μια απόφαση πρέπει να συμβιβαστούν. **Κανόνες της πλειοψηφίας:** αν διεξαχθεί ψηφοφορία, αποφασίζει η πλειοψηφία. **Δοκιμή και σφάλμα:** αν μια απόφαση αποδειχθεί λανθασμένη ή οι συνθήκες αλλάξουν, ξεκινούν νέες διαπραγματεύσεις. **Δικαιοσύνη:** οι αποφάσεις πρέπει να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κριτική του πλουραλισμού Οι επικριτές τονίζουν ότι στο πλουραλιστικό μοντέλο η δύναμη είναι στα χέρια των πολλών, λόγω όμως της διαφορετικότητας είναι άνισα κατανομημένη. Υπάρχει δηλαδή μια εγγενής αντιπαλότητα ανάμεσα στην ελευθερία και την ισότητα, που δεν μπορεί να εξλειφθεί. Στο πλουραλιστι-

κό μοντέλο, αυτή η αντιπαλότητα είναι ο πυρήνας του ερωτήματος περί κοινού καλού. Ελευθερία σημαίνει ανταγωνισμός και ο ανταγωνισμός παράγει νικητές και ηττημένους, δηλαδή ανισότητα. Έτσι όταν αποφασίζουν για το κοινό καλό, οι εμπλεκόμενοι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους και τις ανάγκες των ασθενέστερων. **Υπάρχει εναλλακτική στον πλουραλισμό;** Η εναλλακτική πρόταση είναι μια μορφή δικτατορίας. Το κοινό καλό ορίζεται από μια συγκεκριμένη αρχή και όποιος διαφωνεί δυναστεύεται ως εχθρός. Η πλουραλιστική δημοκρατία έχει ρίσκα, είναι όμως η καλύτερη μορφή διακυβέρνησης γιατί διαχειρίζεται ειρηνικά τη διαφορετικότητα των μελών της.

Οι μαθητές μαθαίνουν ότι συμμετέχουν σε μια **πλουραλιστική δημοκρατία** κι αυτό σημαίνει ότι:

- Αν θέλουν να ληφθούν υπόψη τα συμφέροντα και οι ιδέες τους, πρέπει να ακουστούν.
- Πρέπει να διαπραγματεύονται για το κοινό καλό.
- Πρέπει όλοι οι εμπλεκόμενοι να αποδέχονται κάποιες βασικές αξίες: την αμοιβαία αναγνώριση, τη μη βία, την προθυμία για συμβιβασμό και τον κανόνα της πλειοψηφίας.

Επίλυση συγκρούσεων

Πώς επιλύουμε τις συγκρούσεις με ειρηνικό τρόπο;

Η έννοια της ειρήνης έχει σημαντική πολιτισμική διάσταση. Παραδοσιακά, στους πολιτισμούς των χωρών της Άπω Ανατολής, η έννοια της ειρήνης αναφέρεται περισσότερο στην εσωτερική ειρήνη (την εσωτερική γαλήνη στην καρδιά και στο μυαλό μας), ενώ αντίθετα, στο δυτικό κόσμο, αντιλαμβανόμαστε την ειρήνη σαν κάτι που υπάρχει έξω από τα άτομα (κυρίως η απουσία πολέμου ή βίαιης σύγκρουσης). Στην Ινδία, για παράδειγμα, η λέξη "shanti", που σημαίνει ειρήνη, αναφέρεται στη γαλήνη/ηρεμία του νου.

Ωστόσο, η λέξη ειρήνη επιδέχεται και μια άλλη ερμηνείας. Ειρήνη μπορεί να σημαίνει να μην προσβάλλεις κάποιον, να μην κάνεις δόλιες σκέψεις, ακόμα και για εκείνους που θεωρείς εχθρούς σου. Στην παράδοση των Μάγια, η ειρήνη αναφέρεται στην έννοια της κοινωνικής πρόνοιας και συνδέεται με την ιδέα μιας τέλει ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων πτυχών της ζωής μας.

Ο όρος «θετική ειρήνη» περιγράφει μια κατάσταση κατά την οποία η συλλογική θέληση κατευθύνεται προς την προαγωγή της ειρήνης και την άρση των φραγμών για την ειρήνη. Περιλαμβάνει τη δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη, και επομένως κινείται πέρα από την ιδέα ότι η ειρήνη είναι η απουσία του φόβου, της βίας και του πολέμου. Περιλαμβάνει τη δέσμευση για τη μη-βίατη επίλυση των διαφορών και επιδιώκει να ενθαρρύνει τις ικανότητες των ατόμων και των ομάδων, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν τα κοινωνικά προβλήματα με εποικοδομητικό τρόπο.

Για τους εκπαιδευτικούς σημαίνει την προώθηση των δημοκρατικών διαδικασιών στην αίθουσα διδασκαλίας, την αντιμετώπιση θεμάτων εξουσίας ή κατάχρησης της εξουσίας, καθώς και τη συνεχή επιδίωξη της ενθάρρυνσης των δεξιοτήτων των μαθητών για προσεκτική ακρόαση των άλλων και εποικοδομητικό διάλογο με στόχο την επίλυση της σύγκρουσης.

Είναι η βία φυσική; Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι ανθρώπινα όντα είναι εκ φύσεως βίαια και ότι, κατά συνέπεια, δεν μπορούμε να αποφύγουμε τους πολέμους, τις συγκρούσεις και γενικότερα τη βία στις ζωές μας και στις κοινωνίες μας. Ωστόσο, άλλοι ειδικοί με το θέμα αυτό ισχυρίζονται ότι μπορούμε να αποφύγουμε να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να δρούμε βίαια.

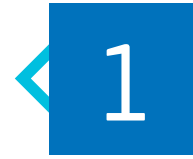
Για πολλούς από εμάς το περιβάλλον μας καθορίζει το αν θα αντιδρούμε επιθετικά και βίαια. Μαθαίνουμε να σκεφτόμαστε, να αισθανόμαστε και να ενεργούμε επιθετικά και σε ορισμένες περιπτώσεις βίαια. Όπου κι αν ζούμε, υποβαλλόμαστε σε μια κοινωνική και πολιτισμική πίεση που μας αναγκάζει να διαβάζουμε για τη βία, να

παρακολουθούμε τη βία και να ακούμε για τη βία σχεδόν συνέχεια. Τα τηλεοπτικά προγράμματα, οι διαφημίσεις, οι εφημερίδες, τα βιντεοπαιχνίδια και η κινηματογραφική και μουσική βιομηχανία συμβάλλουν σημαντικά στην κατάσταση αυτή. Πριν φτάσει στην εφηβεία, το παιδί έχει δει χιλιάδες δολοφονίες και βίαιες πράξεις, απλώς παρακολουθώντας τηλεόραση. Οι σύγχρονες κοινωνίες μας, είτε συνειδητά είτε όχι, δεν απολογούνται για τη βία. Η βία θεωρείται ως θετική αξία. Στις περισσότερες κουλτούρες, η άρνηση της βίας ή η αποφυγή της σωματικής βίας μπορεί να εκληφθεί ως σημάδι αδυναμίας, ιδιαίτερα για τους άνδρες, οι οποίοι δέχονται αρκετή πίεση από τους συνομηλικούς τους από πολύ νεαρή ηλικία. Μέσα από την εκπαίδευση για την ενεργό δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα επιδιώκεται οι μαθητές:

- να έρθουν σε επαφή με τρόπους μη βίαιης επίλυσης των συγκρούσεων,
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν ειρηνικά τις συγκρούσεις στο δικό τους περιβάλλον,
- να βελτιώσουν την ικανότητά τους να λαμβάνουν υπόψη τις απόψεις και τις ανάγκες όλων των μερών που εμπλέκονται σε μια σύγκρουση,
- να λαμβάνουν υπόψη τα ανθρώπινα δικαιώματα σε περιπτώσεις συγκρούσεων,
- να αυξήσουν την κριτική τους σκέψη σχετικά με τη χρήση βίας,
- να σκεφτούν τρόπους για την αντιμετώπιση της βίας,
- να προσεγγίζουν την επίλυση των συγκρούσεων με μη-βίαιο τρόπο.

Πρώτη άσκηση

ΑΝ ΗΜΟΥΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Στη μικρο-κοινωνία της τάξης, οι μαθητές θα διατυπώσουν μια ποικιλία από προσωπικές απόψεις και πολιτικές προτιμήσεις, αναζητώντας τη δική τους θέση ανάμεσα σε τέσσερις βασικές πολιτικές ιδεολογίες: τη φιλελεύθερη, τη σοσιαλδημοκρατική, τη συντηρητική και αυτή των οικολόγων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

1. Οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός κάθονται σε κύκλο, έχοντας αφήσει αρκετό χώρο στο κέντρο. Τα θρανία έχουν μετακινηθεί στην άκρη, αλλά τουλάχιστον ένα σε κάθε γωνιά της τάξης είναι έτοιμο προς χρήση. Κάθε μαθητής έχει στα χέρια του μια λωρίδα χαρτί κι έναν μαρκαδόρο. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει το θέμα της άσκησης, που αναγράφεται στο χαρτί Α3: Φανταστείτε ότι μόλις γίνετε πρωθυπουργός της χώρας, και αναρωτηθείτε: «Αν ήμουν πρωθυπουργός της χώρας, η πρώτη μου προτεραιότητα θα ήταν...». Ο εκπαιδευτικός αφήνει το χαρτί Α3 στο κέντρο του κύκλου. Οι μαθητές σκέφτονται και γράφουν τη δική τους προτεραιότητα στη λωρίδα τους. Πρέπει να γράψουν μόνο μία – αν έχουν περισσότερες ιδέες μπορούν να τις σημειώσουν αλλού. Στη συνέχεια, κάθε μαθητής παρουσιάζει την ιδέα του, συμπληρώνοντας τη δήλωση «Η πρώτη μου προτεραιότητα θα ήταν...» και διατυπώνοντας κάποια βασικά επιχειρήματα. Μόλις τελειώνει, τοποθετεί τη λωρίδα του στο πάτωμα, στο κέντρο του κύκλου. Αν κάποιοι μαθητές έχουν παρόμοιες ιδέες, αυτές μπορούν να ομαδοποιηθούν σε μια στοίβα μ' έναν γενικό τίτλο, π.χ. «καταπολέμηση της φτώχειας».

2. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να περιγράψουν το «πολιτικό τοπίο» που δημιούργησαν και να σκεφτούν: Ποια είναι η βασική ιδέα που συνδέει τις παρόμοιες ιδέες μιας στοίβας; Για ποιους λόγους άλλοι μαθητές επέλεξαν να τοποθετηθούν διαφορετικά; Ο πλούτος των ιδεών οφείλεται στο γεγονός ότι στη συζήτηση συμμετέχει μεγάλος αριθμός «πολιτών», οι οποίοι ασκούν την ελευθερία της σκέψης, της γνώμης και της έκφρασης.

3. Ο εκπαιδευτικός τοποθετεί τις κάρτες με περιγραφή διαφορετικών ιδεολογιών στο παράρτημα 13 στα θρανία που βρίσκονται στις τέσσερις γωνιές της τάξης – κάθε γωνιά αντιστοιχεί σε μία ιδεολογία. Μετά παρουσιάζει τις ιδεολογίες κι ένας μαθητής διαβάζει δυνατά τις προτεραιότητες της τάξης. Οι μαθητές καθούνται να σκεφτούν με ποια ιδεολογία ταυτίζεται κάθε προτεραιότητα ή στοίβα. Μπορούν όλες να ταυτιστούν με κάποια ιδεολογία ή βρίσκονται κάπου ανάμεσα; Μήπως πρέπει να δημιουργηθεί μια νέα ιδεολογία; Η πρόκληση για τους μαθητές είναι να ορίσουν τη θέση τους στο πολιτικό τοπίο και ανάλογα να σχηματίσουν παρατάξεις προκειμένου να προωθήσουν τους στόχους τους. Ο εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές ασκούν το δικαίωμα της πολιτικής συμμετοχής. Είναι ελεύθεροι να προσχωρήσουν ή να αποχωρήσουν από μια παράταξη, να ιδρύσουν μια καινούρια ή να μείνουν εκτός παρατάξεων.

4. Οι μαθητές συγκεντρώνονται στις παρατάξεις τους. Ο εκπαιδευτικός κουβεντιάζει με όσους επέλεξαν να μην συμμετάσχουν σε κάποια παράταξη και να μην σχηματίσουν μία καινούρια. Πρέπει να καταλάβουν ότι στο συγκεκριμένο πλαίσιο, όπως και στην πραγματικότητα, οι παρατάξεις είναι σημαντικοί μεσάζοντες ανάμεσα σε διαφορετικά συμφέροντα, αξίες και προτιμήσεις. Είναι οι ισχυροί παίκτες, ένας παράγοντας εξουσίας απαραίτητος για την υλοποίηση των στόχων μας. Οι συγκεκριμένοι μαθητές έχουν τώρα τις εξής δυνατότητες: Αν έχουν άλλες επιλογές, που ίσως να τις σημείωσαν νωρίτερα, μπορούν να επιλέξουν κάποια παράταξη με βάση αυτές και όχι την πρώτη τους προτεραιότητα. Μπορούν να συζητήσουν μεταξύ τους για να δουν αν μπορούν να σχηματίσουν μια νέα παράταξη.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Χαρτί Α3 όπου αναγράφεται το θέμα της άσκησης, υλικό για τους εκπαιδευτικούς (βλ. παράρτημα Χ), μια λωρίδα χαρτί κι ένας μαρκαδόρος για κάθε μαθητή.

Δεύτερη άσκηση

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να κατανοήσουν οι μαθητές την πολυπλοκότητα μίας πολιτικής εκστρατείας.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες. Η κάθε ομάδα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον 4 μαθητές, οι οποίοι θα αναλάβουν τους ακόλουθους ρόλους (οι μαθητές μπορούν να αποφασίσουν μόνοι τους ποιο ρόλο θα αναλάβουν):

ΥΛΙΚΑ: Μεγάλες κόλλες χαρτί, μαρκαδόροι

1. Ένας υποψήφιος πολιτικός
2. Ένας (ή περισσότεροι) επικοινωνιακοί σύμβουλοι
3. Ένας (ή περισσότεροι) πολιτικοί αναλυτές
4. Ένας ή περισσότεροι πολιτικοί σύμβουλοι

Οι μαθητές έχουν στη διάθεσή τους 20 λεπτά για να προετοιμάσουν την προεκλογική εκστρατεία του υποψηφίου. Οι επικοινωνιακοί σύμβουλοι πρέπει να προτείνουν ορισμένες επικοινωνιακές δράσεις για την προεκλογική καμπάνια. Οι πολιτικοί σύμβουλοι πρέπει να περιγράψουν την πολιτική κατάσταση και τι πρέπει να προσέξει ο υποψήφιος. Οι πολιτικοί σύμβουλοι με τον υποψήφιο αποφασίζουν ποιες προτάσεις των επικοινωνιακών συμβούλων θα επιλέξουν και διαμορφώνεται η προεκλογική καμπάνια με βάση και τις συμβουλές των πολιτικών αναλυτών. Τέλος, όλοι μαζί προετοιμάζουν μια ερώτηση που θα θέσουν στους άλλους υποψηφίους.

Η κάθε ομάδα έχει, στη συνέχεια, 10 λεπτά για να παρουσιάσει τη δική της εκστρατεία και να απαντήσει στις ερωτήσεις που θα της θέσουν οι άλλες ομάδες.

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Προτείνεται οι εκπαιδευτικοί να δουν την ταινία "NO" πριν την εφαρμογή της άσκησης και να έχουν ήδη κάνει μια σχετική συζήτηση με τους μαθητές.
2. Προτείνεται, επίσης, σε μια επόμενη σχολική ώρα να συζητήσουν με τους μαθητές παραδείγματα πολιτικών εκστρατειών που τους έχουν κάνει εντύπωση και να ζητήσουν από τους μαθητές να κάνουν μια έρευνα στο διαδίκτυο αναφορικά με ανατρεπτικές εκστρατείες πολιτικών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
3. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ξεκινήσει μια συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με το τι περιμένουν οι ίδιοι από έναν υποψήφιο πολιτικό κατά τη διάρκεια μιας προεκλογικής εκστρατείας.

Τρίτη άσκηση

ΤΑ 6 ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΥΣΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Λευκές κόλλες χαρτί

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να εισαγάγει τους μαθητές σε μια προσέγγιση επίλυσης συγκρούσεων, η οποία περιλαμβάνει έξι βήματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός ξεκινάει την άσκηση γράφοντας τη λέξη «ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ» στην αριστερή πλευρά του πίνακα. Στη συνέχεια, ζητάει από τους μαθητές να καταγράψουν σε μια κόλλη χαρτί λέξεις και εκφράσεις που τους έρχονται στο μυαλό σχετικά με τη λέξη «σύγκρουση».

Στη συνέχεια, κάνουν το ίδιο με τη λέξη «ΕΙΡΗΝΗ», την οποία ο εκπαιδευτικός καταγράφει στη δεξιά πλευρά του πίνακα.

Ο εκπαιδευτικός ζητά από 10 μαθητές να διαβάσουν τις λέξεις που έχουν σημειώσει. Ο εκπαιδευτικός καταγράφει τις λέξεις στον πίνακα και ζητά από τους μαθητές να απαντήσουν στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Ξαφνιάστηκαν από τις λέξεις που επέλεξαν οι συμμαθητές τους;
- Οι λέξεις που σημειώθηκαν για τη «σύγκρουση» φαίνεται να έχουν αρνητικό συνειρμό, ενώ αυτές που σημειώθηκαν για την «ειρήνη» έχουν θετικό συνειρμό;

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να δώσουν παραδείγματα συγκρούσεων που οι ίδιοι έχουν βιώσει ή που έχουν συμβεί στο κοντινό τους περιβάλλον. Στη συνέχεια, ρωτά τους μαθητές αν οι συγκρούσεις αυτές ανήκουν στην κατηγορία των συγκρούσεων που μπορούν να επιλυθούν με συμβιβασμό, ή στην κατηγορία αυτή που δεν μπορούν να επιλυθούν.

Έπειτα, ο εκπαιδευτικός εισαγάγει τους μαθητές στην ιδέα ότι οι συγκρούσεις δεν οδηγούν απαραίτητα στη βία και ότι υπάρχουν και πιο εποικοδομητικές απόψεις για τη σύγκρουση. Ο εκπαιδευτικός περιγράφει στους μαθητές ένα συγκεκριμένο παράδειγμα σύγκρουσης που μπορεί να συμβεί σε μια οικογένεια:

«Η Κάτια, η δεκαοχτάχρονη κόρη, θέλει να δει ένα βίντεο, το οποίο έλαβε πρόσφατα από ένα φίλο. Ο αδερφός της, ο Μάριος, δεκαπέντε χρονών, θέλει να δει το αγαπημένο του τηλεοπτικό πρόγραμμα».

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μαθητή ένα αντίγραφο του φυλλαδίου στο παράρτημα 14 και ξεκινάει να αναλύει αυτή τη σύγκρουση χρησιμοποιώντας τα έξι βήματα που περιγράφονται παρακάτω.

Βήμα 1: Ο εκπαιδευτικός ξεκινάει συζήτηση με τους μαθητές, ώστε να εντοπιστούν οι πραγματικές «ανάγκες» των δύο μερών. Οι μαθητές πρέπει να σκεφτούν ποιες είναι οι πραγματικές ανάγκες πίσω από το πρόβλημα, καθώς αυτές μπορεί να διαφέρουν από τις ανάγκες που εκφράζονται από τα δύο παιδιά.

Βήμα 2: Οι μαθητές πρέπει να συμφωνήσουν σε μια κοινά αποδεκτή διατύπωση της σύγκρουσης.

Βήμα 3: Οι μαθητές συζητούν πιθανές λύσεις. Στο βήμα αυτό οι λύσεις δεν πρέπει να σχολιάζονται ή να κρίνονται, αλλά να επικροτούνται. Στο βήμα αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χωρίσει τους μαθητές σε ζευγάρια, τα οποία θα ανταλλάσσουν απόψεις και θα προσπαθούν να βρουν λύση στο πρόβλημά τους.

Βήμα 4: Ο εκπαιδευτικός εισαγάγει τους μαθητές στις προσεγγίσεις επίλυσης των συγκρούσεων, οι οποίες συγκεκριμένα είναι: “lose-lose” («χάνω – χάνει»), “win-lose” («κερδίζω – χάνει»), “lose-win” («χάνω – κερδίζει») ή “win-win” («κερδίζω – κερδίζει»). Στη συνέχεια, ζητά από τα ζεύγη των μαθητών να αξιολογήσουν τη λύση που έδωσαν με βάση τις παραπάνω προσεγγίσεις.

Βήμα 5: Αφού συζητήσουν τις λύσεις που έδωσαν, ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να αποφασίσουν ποια ήταν η καλύτερη λύση. Σε κάθε περίπτωση, τα μέρη που εμπλέκονται πρέπει να έχουν αποδεχθεί αμφότερα τη λύση.

Βήμα 6: Μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα (αρκετά λεπτά, ώρες, ημέρες ή εβδομάδες, ανάλογα με την φύση της σύγκρουσης) η λύση πρέπει να αξιολογείται, και, εφόσον είναι αναγκαίο, να αναπροσαρμόζεται. Τέλος, ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές κατά πόσο μία μέθοδος σαν αυτή (τα 6 βήματα) μπορεί να λειτουργήσει, σε ποιες καταστάσεις και ποια είναι τα οφέλη της. Αυτό θα πρέπει να συζητηθεί σε σχέση με διαφορετικές ομάδες και περιβάλλοντα, όπως τα ακόλουθα:

- Ομάδες συνομηθίκων
- Οικογένεια
- Τάξη
- Σχολείο
- Κράτος
- Πόλεμος
- Αθλητισμός

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει διαβάσει τις ακόλουθες μεθόδους επίλυσης των συγκρούσεων και να έχει κατανοήσει το νόημά τους πριν την εφαρμογή της άσκησης αυτής:

Win-win: η μέθοδος αυτή περιγράφει την κατάσταση στην οποία τα δύο μέρη μπορούν να επωφεληθούν με τον ίδιο τρόπο από τη συμφωνηθείσα επίλυση της σύγκρουσης και να αισθάνονται ότι έχουν πετύχει αυτό που ήθελαν. Αυτό θεωρείται ως η πλέον ιδανική λύση σε μια κατάσταση σύγκρουσης, δεδομένου ότι διασφαλίζει ότι δεν θα επανεμφανιστεί η σύγκρουση.

Win-lose ή lose-win: η μέθοδος αυτή περιγράφει την κατάσταση όπου η επίλυση της σύγκρουσης σημαίνει ότι το ένα μέρος έχει χάσει και το άλλο έχει κερδίσει. Αυτή η κατάσταση συχνά σημαίνει ότι θα εμφανιστεί εκ νέου η σύγκρουση, δεδομένου ότι δεν υπάρχει ουσιαστικό όφελος για τον ηττημένο.

Lose-lose: η μέθοδος αυτή περιγράφει την κατάσταση στην οποία κανένα μέρος δεν κερδίζει τίποτα από την έκβαση της σύγκρουσης. Η κατάσταση αυτή συχνά σημαίνει ότι η σύγκρουση έχει μόνο προσωρινά εξαφανιστεί και είναι περισσότερο πιθανό ότι θα επανεμφανιστεί.

Τέταρτη άσκηση

ΠΡΕΠΕΙ ΠΑΝΤΑ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ Η ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ;

ΣΚΟΠΟΣ: Οι μαθητές θα γνωρίσουν το πρόβλημα της «σταθερής πλειοψηφίας». Θα συνειδητοποιήσουν ότι όταν τα αιτήματα της μειοψηφίας καταψηφίζονται διαρκώς, τότε μπορούν να προκληθούν συγκρούσεις. Θα κατανοήσουν ότι η λύση είναι η ανεύρεση ισορροπίας ανάμεσα στα δικαιώματα της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές την παράγραφο 1 από το φυλλάδιο στο παράρτημα 15 και ένας μαθητής διαβάζει την ιστορία δυνατά. Ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα: «Ποιο είναι το πρόβλημα;» και ζητά από τους μαθητές να σκεφτούν για λίγα λεπτά και να καταγράψουν τις απαντήσεις τους μαζί με κάποιες προτεινόμενες λύσεις. Στη συζήτηση που ακολουθεί, οι μαθητές περιγράφουν τις ιδέες τους με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια, χρησιμοποιώντας τις σημειώσεις τους. Αφού μιλήσουν δέκα περίπου μαθητές, ο εκπαιδευτικός γράφει στον πίνακα τις βασικές προτάσεις που διατυπώθηκαν (προβλήματα και λύσεις). Είναι αναμενόμενο ότι στη συζήτηση οι μαθητές θα αναφερθούν σε δύο συγκρουόμενες αρχές: στην αρχή της πλειοψηφίας, που λειτουργεί προς όφελος της μεγαλύτερης ομάδας, και στην αρχή της μη-διάκρισης, της ισονομίας, που αφορά τη μικρότερη ομάδα. Οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι η σύγκρουση αυτή απαιτεί κάποιου είδους συμβιβασμό.

Με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, οι μαθητές εντοπίζουν τη σχέση ανάμεσα σ' αυτή την υποθετική ιστορία και την πραγματικότητα. Συνειδητοποιούν ότι το πρόβλημα της πλειοψηφίας/μειοψηφίας είναι ένα πρόβλημα της ευρύτερης κοινωνίας, με πολιτικές διαστάσεις. Από τη μια πλευρά, η μειοψηφία δεν θα ανεχτεί να παραγκωνίζεται διαρκώς. Από την άλλη, στη δημοκρατία οι αποφάσεις λαμβάνονται όντως από την πλειοψηφία. Κατά την αναζήτηση της ιδανικής λύσης πρέπει να τηρηθούν δύο βασικές αρχές: η δικαιοσύνη και η δημοκρατία. Οι μαθητές πρέπει να συντάξουν ένα πρόχειρο καταστατικό, που με κάποιο τρόπο θα συνδυάζει αυτές τις αρχές.

Ο εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές την παράγραφο 2 από το φυλλάδιο στο παράρτημα 15. Οι μαθητές διαβάζουν σιωπηλά το φυλλάδιο. Ακολουθεί μια σύντομη συζήτηση στην οποία οι μαθητές συγκρίνουν τις βασικές προσεγγίσεις που περιγράφονται στο φυλλάδιο με τις δικές τους ιδέες στον πίνακα. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός αντιγράφει στον πίνακα τη λίστα με τις ερωτήσεις-κλειδιά από την παράγραφο 3 από το φυλλάδιο στο παράρτημα 15.

Σε μικρές ομάδες και με οδηγό τα ερωτήματα αυτά, οι μαθητές θα συντάξουν ένα πρόχειρο καταστατικό με κανόνες, οι οποίοι θα αντιμετωπίζουν το σενάριο της μειοψηφίας που διαρκώς παραγκωνίζεται. Οι μαθητές θα συνειδητοποιήσουν ότι ο όμιλος είναι μια μικρή κοινωνία, ότι το καταστατικό τους αντιστοιχεί στο σύνταγμα του κράτους. Ο εκπαιδευτικός καλό είναι να μην παρεμβαίνει όταν οι μαθητές κάνουν λάθη ή βρίσκουν λύσεις που δεν είναι πολιτικά ορθές. Στη συνέχεια εκπρόσωποι των ομάδων παρουσιάζουν τα καταστατικά τους, αναφερόμενοι στις ερωτήσεις-κλειδιά που αναγράφονται στον πίνακα και εξηγώντας την επιχειρηματολογία τους. Οι προτάσεις των ομάδων γράφονται στον πίνακα εν συντομία, ενώ οι μαθητές κρατούν σημειώσεις. Όταν παρουσιαστούν όλα τα καταστατικά, οι μαθητές τα συγκρίνουν μεταξύ τους.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Φυλλάδια στο παράρτημα (ένα αντίγραφο για κάθε μαθητή), μαρκαδόροι, πίνακας (flipchart)

Συμμετοχή στη Δημοκρατία

Το πρόγραμμα Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα επικεντρώνεται σε τρόπους ενεργούς, άμεσης συμμετοχής. Η συμμετοχή στην πολιτική δεν είναι μόνο δικαίωμα των ενηλίκων αλλά και των παιδιών, και απαιτεί κατανόηση και προσεκτική εκτίμηση και κρίση. Η ενεργός συμμετοχή στη δημοκρατία πρέπει να διδάσκεται στα σχολεία, τα οποία πρέπει να λειτουργούν ως μικροκοινωνίες, που δίνουν στους μαθητές τη δυνατότητα να συμμετέχουν στη διαχείριση των σχολικών υποθέσεων. Τόσο στα δημοκρατικά σχολεία όσο και στη δημοκρατική κοινωνία, η διαφωνία, η αντιπαράθεση, ακόμα και η σύγκρουση, δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται με φόβο αλλά ως κάτι το φυσιολογικό και χρήσιμο στη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η διευθέτηση των συγκρούσεων είναι μια διαδικασία απαραίτητη για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων. Αν δεν διατυπωθούν τα συμφέροντα και οι αντιρρήσεις, τότε δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη. Σε μια ανοιχτή κοινωνία, η αρμονία –το κοινό καλό– δεν μπορεί να επιτευχθεί με την επιβολή αλλά με τη διαπραγμάτευση. Η αντιπαράθεση και η σύγκρουση δεν είναι επιζήμιες, αν υποστηρίζονται από μια κουλτούρα δημιουργικής διαφωνίας, διαλόγου και συμβιβασμού.

Οι ασκήσεις αυτού του κεφαλαίου θα βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν τις δυνατότητές τους για συμμετοχή στα κοινά.

Πρώτη άσκηση ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να σκεφτούν οι μαθητές και να περιγράψουν τη στάση που τηρούν απέναντι στην κοινωνία. Επίσης, θα μάθουν να ακούν και τους άλλους μαθητές, είτε συμφωνούν μαζί τους είτε όχι.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Οι μαθητές παίρνουν στα χέρια τους έναν κατάλογο με είκοσι δηλώσεις. Δίπλα σε κάθε δήλωση σημειώνουν έναν αριθμό με βάση τον ακόλουθο κώδικα:

- 5 = Συμφωνώ απόλυτα με τη δήλωση
- 4 = Σε γενικές γραμμές συμφωνώ με τη δήλωση
- 3 = Τηρώ μάλλον ουδέτερη στάση
- 2 = Σε γενικές γραμμές διαφωνώ με τη δήλωση
- 1 = Διαφωνώ κάθετα με τη δήλωση

Ακολουθεί συζήτηση στην τάξη με βάση τις βαθμολογίες των μαθητών.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Φυλλάδιο με τίτλο «Αλλάζοντας νοοτροπία»

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

1. Πληροφορίες για τις βασικές πολιτικές νοοτροπίες

Νοοτροπία είναι η τάση να εκφράζουμε συγκεκριμένες απόψεις, να υιοθετούμε συγκεκριμένη συμπεριφορά. Απορρέει από την κοινωνική ενσωμάτωση και την προσωπική ιστορία του καθενός μας, γι' αυτό και είναι λιγότερο συνειδητή από την ιδεολογία. Καθοδηγεί τις αντιλήψεις, τις κρίσεις, τις πράξεις μας. Στόχος της άσκησης είναι να εκφραστούν οι απόψεις των μαθητών, και να αποκαλυφθεί σε ποιο βαθμό τάσσονται υπέρ ή κατά των κοινωνικών αλλαγών. Η αλλαγή από μόνη της δεν είναι ούτε καλή ούτε κακή. Σκοπός δεν είναι να κρίνουμε τους μαθητές, ενώ δεν πρέπει να λάβουμε υπόψη τα αποτελέσματα του «τεστ», ιδίως αν οι μαθητές δεν έχουν πλήρη επίγνωση των προεκτάσεων που συνεπάγονται κάποιες δηλώσεις στο ερωτηματολόγιο. Το πραγματικό ερώτημα είναι: γιατί, τι, πότε και πώς πρέπει να αλλάξουμε. Η προοδευτική νοοτροπία θεωρεί τις αλλαγές επιθυμητές. Μπορεί να είναι *επαναστατική* ή *μεταρρυθμιστική*, ανάλογα με το επείγον της κατάστασης και τη μέθοδο που χρησιμοποιείται. Ο επαναστάτης θα δεχτεί ακόμα και τη βία, αν χρειαστεί. Ο μεταρρυθμιστής θέλει την αλλαγή, αλλά χωρίς ριζοσπαστική ρήξη με το παρελθόν. Από την άλλη πλευρά, μια συντηρητική νοοτροπία δίνει μεγάλη αξία στην παράδοση και προτιμά την εμπειρία από τη θεωρία. Μπορεί να αποδέχεται την κατεστημένη τάξη, παρόλο που γνωρίζει ότι δεν είναι τέλεια ή είναι *οπισθοδρομική*, να απορρίπτει την υπάρχουσα κατάσταση θεωρώντας ότι όποιες αλλαγές έγιναν ήταν λανθασμένες και να εύχεται την επιστροφή σε προγενέστερη φάση. Ο *επαναστατικός* και ο *οπισθοδρομικός* τύπος τείνουν να είναι δογματικοί, υπερασπίζονται μια θέση βάσει συγκεκριμένης ιδεολογίας, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους την τρέχουσα πραγματικότητα. Οι άλλοι τύποι είναι πιο πραγματιστές και ενεργούν με βάση την πραγματικότητα, εξετάζοντας τις άμεσες συνέπειες των πράξεών τους. Αυτή η άσκηση μπορεί να λειτούργησει ως ένας πρόχειρος οδηγός, που θα βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν ότι υπάρχουν διαφορετικά μοντέλα πολιτικής σκέψης και να συνειδητοποιήσουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις και τάσεις.

Το άθροισμα που συγκεντρώνουν οι μαθητές δείχνει την πολιτική τους νοοτροπία.

80-100: επαναστατική
60-80: μεταρρυθμιστική
40-60: υπέρ της κατεστημένης τάξης
20-40: οπισθοδρομική

Στη συνέχεια συζητούν όλοι μαζί τις απαντήσεις του και ακολουθεί συζήτηση στην τάξη.

2. Πριν ή μετά την άσκηση μπορείτε να διαβάσετε και να αναλύσετε σχετικά κείμενα. Σε προχωρημένες τάξεις, μπορείτε να επιλέξετε αποσπάσματα από έργα των Λοκ, Μπερκ ή Μαρξ. Σε μικρότερες τάξεις, επιλέξτε δηλώσεις πολιτικών ή εκπροσώπων παρατάξεων.

Δεύτερη άσκηση

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ;

ΣΚΟΠΟΣ: Οι μαθητές διατυπώνουν τις απόψεις τους για το αν είναι σημαντικό να συμμετέχει κανείς στη διακυβέρνηση μιας χώρας. Η συμμετοχή μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους και ορίζεται ως η συμμετοχή στη δημόσια ζωή μιας κοινότητας και μιας κοινωνίας. Κάποιοι πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να συμμετέχουν, άλλοι πως δεν είναι. Οι μαθητές θα κατανοήσουν ότι οι πολιτικές αποφάσεις τους επηρεάζουν, ανεξάρτητα από το αν οι ίδιοι συμμετέχουν ή όχι στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα και 30 λεπτά

ΥΛΙΚΑ: Κάρτες ρόλων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Τέσσερις μαθητές υποδύονται κάποιους άρτι αφιχθέντες πολίτες σ' ένα νέο κράτος και αναπαριστούν τους διαλόγους τους. Στη συνέχεια η τάξη συζητά, με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, αν είναι απαραίτητο, διάφορα ερωτήματα που προέκυψαν, όπως:

- Ποιες είναι οι τέσσερις βασικές απόψεις που διατύπωσαν οι πολίτες για το αν πρέπει να συμμετάσχουν στη διαμόρφωση του κράτους; Συμφωνείτε ή διαφωνείτε; Γιατί;
- Τι θα χάσουν οι τέσσερις πολίτες αν δεν συμμετάσχουν; Τι θα κερδίσουν αν συμμετάσχουν;
- Ποια θα είναι τα οφέλη για το νέο κράτος αν οι πολίτες συμμετάσχουν στη διαμόρφωσή του;
- Ποιοι είναι οι πιθανοί κίνδυνοι ή απώλειες, αν μόνο ένας αποφασίσει να συμμετάσχει;
- Ζυγίζοντας τα οφέλη και τους κινδύνους, νομίζετε ότι η συμμετοχή αξίζει τον κόπο;

Οι μαθητές μπορούν να φτάσουν στο εξής συμπέρασμα: Η διακυβέρνηση ενός κράτους επηρεάζει τη ζωή των ανθρώπων με πολλούς τρόπους. Με τη συμμετοχή τους, οι πολίτες έχουν λόγο στις αποφάσεις που λαμβάνονται. Σε κάθε κοινωνία κάποιος παίρνει τις αποφάσεις. Αν οι πολίτες επιλέξουν να μη συμμετάσχουν, δεν θα έχουν λόγο στις αποφάσεις αυτές. Αυτές οι αποφάσεις μπορεί να αφορούν ζητήματα όπως η φορολόγηση των πολιτών, η εμπλοκή ή όχι μιας κοινωνίας σε πόλεμο, ο έλεγχος των φυσικών πόρων του κράτους. Ανάλογα με τη δομή του κράτους, οι αποφάσεις λαμβάνονται σε διαφορετικά επίπεδα –εθνικό, περιφερειακό, τοπικό. Κάποιες αποφάσεις, π.χ. όσες αφορούν στρατιωτικά ζητήματα, λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο· άλλες, π.χ. όσες αφορούν τα οδικά δίκτυα και τα δίκτυα μεταφορών, λαμβάνονται συχνά σε περιφερειακό επίπεδο. Αποφάσεις όπως η συλλογή απορριμμάτων, λαμβάνονται συνήθως σε τοπικό επίπεδο.

Τρίτη άσκηση

ΤΡΟΠΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης είναι να συσχετίσουν οι μαθητές διάφορους τρόπους πολιτικής συμμετοχής με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Κάθε μαθητής καταγράφει όλους τους τρόπους με τους οποίους πιστεύει ότι μπορεί κανείς να συμμετέχει στις δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Στη συνέχεια, οι μαθητές σχηματίζουν ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Συγκρίνουν τις λίστες τους, τις συζητούν και προσπαθούν να συμφωνήσουν σε μία λίστα με διάφορους τρόπους συμμετοχής.

Τέλος, οι ομάδες συγκρίνουν τις λίστες τους με αυτή στη λίστα στο παράρτημα.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα

ΥΛΙΚΑ: Λίστα με πιθανούς τρόπους πολιτικής συμμετοχής

Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Πιστεύετε ότι κάποιοι ή όλοι από τους προαναφερθέντες τρόπους πολιτικής συμμετοχής αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα; Θα έπρεπε όλοι να προστατεύονται από το νόμο; Γιατί; Γιατί όχι;
- Με ποιον τρόπο συμμετέχετε στη δημοκρατία στην πατρίδα σας; Υπάρχουν τρόποι συμμετοχής στους οποίους δεν έχετε πρόσβαση; Εξηγήστε.
- Θα έπρεπε η νομοθεσία να προστατεύει και το δικαίωμα της μη συμμετοχής; Εξηγήστε.

Τέταρτη άσκηση

ΠΙΑΣΕ ΜΕ ΑΝ ΜΠΟΡΕΙΣ

ΣΚΟΠΟΣ: Σκοπός της άσκησης αυτής είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πώς η δραστηριοποίηση μέσα από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών είναι μια πράξη δημοκρατικής συμμετοχής και έκφρασης αξιών.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Ο εκπαιδευτικός μοιράζει την τάξη σε 5 ομάδες και οι μαθητές σε κάθε ομάδα θα πρέπει να δουλέψουν μαζί για να ετοιμάσουν μια παρουσίαση αναφορικά με τις δραστηριότητες μιας οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα, την οποία στη συνέχεια θα παρουσιάσουν στην τάξη. Η παρουσίαση μπορεί να γίνει είτε με τη χρήση power point είτε με το εργαλείο prezí (prezi.com). Οι ομάδες είναι ελεύθερες να επιλέξουν όποια οργάνωση θέλουν. Ενθαρρύνονται οι μαθητές να επικοινωνήσουν οι ίδιοι με τα γραφεία των οργανώσεων.

Οι μαθητές θα πρέπει να αποτυπώσουν στην παρουσίαση δύο βασικά πράγματα:

1. Το αντίκτυπο των δράσεων της οργάνωσης στην κοινωνία.
2. Τον τρόπο συμμετοχής των πολιτών στις οργανώσεις (πώς μπορεί ο καθένας να συμμετέχει και να προσφέρει).

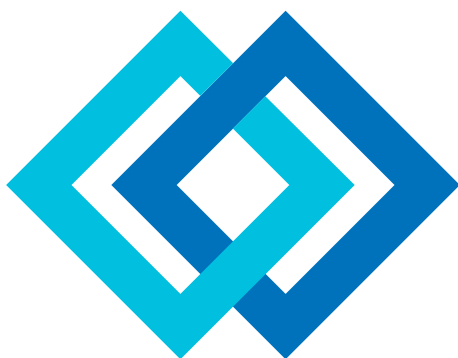
Σημειώσεις προς τους εκπαιδευτικούς:

Στο τέλος κάθε παρουσίασης ο εκπαιδευτικός μπορεί να ρωτήσει γιατί θεωρούν ότι η συμμετοχή των πολιτών σε μια τέτοια οργάνωση ή η υποστήριξη της αποτελεί ένα τρόπο δημοκρατικής συμμετοχής.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 1 ώρα και εργασία στο σπίτι

ΥΛΙΚΑ: Υπολογιστής και προτζέκτορας

<p>«Ελευθερία, με την ακριβή σημασία της λέξης, είναι η δυνατότητα της επιλογής». Simone Weil</p>	<p>«Η απόφαση αποτελεί ένα κίνδυνο ριζωμένο στο θάρρος του να είναι κανείς ελεύθερος». Paul Tillich</p>
<p>«Πρέπει να εκπαιδεύεις τη διαίσθησή σου – πρέπει να εμπιστεύεσαι αυτή τη μικρή φωνή μέσα σου, η οποία σου λέει ακριβώς τι πρέπει να πεις και τι να αποφασίσεις». Ingrid Bergman</p>	<p>«Πιστεύω ότι είμαστε αποκλειστικά υπεύθυνοι για τις επιλογές μας, και εμείς οι ίδιοι πρέπει να αποδεχθούμε τις συνέπειες της κάθε πράξης, λέξης, και σκέψης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής μας». Elisabeth Kubler-Ross</p>
<p>«Αν θέλετε κάτι να ειπωθεί, ζητήστε από έναν άντρα να το κάνει. Αν θέλετε κάτι να γίνει, βάλτε μία γυναίκα». Margaret Thatcher</p>	<p>«Όταν επιλέγω μεταξύ δύο κακών, προσπαθώ πάντα να διαλέγω αυτό το οποίο δεν έχω δοκιμάσει ποτέ στο παρελθόν». Mae West</p>
<p>«Οι μεγαλύτερες ψυχές είναι ικανές για τις μεγαλύτερες κακίες, όσο και για τις μεγαλύτερες αρετές». Rene Descartes</p>	<p>«Ένα πράγμα που δεν έχουν μάθει ακόμα οι γυναίκες είναι ότι κανένας δεν σου δίνει δύναμη. Απλά την παίρνεις». Roseanne Barr</p>
<p>«Το καλό και το κακό είναι ζήτημα επιλογής, που ο άνθρωπος μπορεί να την κάνει ελεύθερα.». Ωριγένης</p>	<p>«Με τις επιλογές και τις πράξεις μας, δημιουργούμε το άτομο που είμαστε και τα πρόσωπα που φοράμε». Kenneth Patton</p>
<p>«Οι γυναίκες και οι γάτες θα κάνουν αυτό που τις ευχαριστεί, οι άντρες και οι σκύλοι θα πρέπει να χαλαρώσουν και να το συνηθίσουν». Robert A. Henlein</p>	<p>«Ο εαυτός μας δεν είναι κάτι έτοιμο, αλλά κάτι σε συνεχή διαμόρφωση μέσω της επιλογής της δράσης». John Dewey</p>
<p>«Το πιο βασικό που μας διδάσκει η ιστορία είναι ότι οι ανθρώπινες πράξεις έχουν συνέπειες και ότι ορισμένες επιλογές, αφού έχουν γίνει, δεν μπορούν να αναιρεθούν. Αποκλείουν τη δυνατότητα να κάνουμε άλλες επιλογές και, επομένως, καθορίζουν τα μελλοντικά γεγονότα». Gerda Lerner</p>	<p>«Ό,τι κάνεις τώρα, είναι κάτι που έχεις επιλέξει να κάνεις. Μερικοί άνθρωποι δεν θέλουν να το πιστεύουν αυτό. Ωστόσο, αν είσαι πάνω από είκοσι-ένα χρονών, η ζωή σου είναι ό,τι κάνεις. Για να αλλάξεις τη ζωή σου, πρέπει να αλλάξεις τις προτεραιότητές σου». John C. Maxwell</p>

Οι επιλογές μου

Οι επιλογές των άλλων

Γέννηση Χρονοδιάγραμμα
Παρόν

Iacopo Melio

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 28/04/1992

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ: Ιταλική

B.Λ.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 1998

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ: Ελληνική

Το πρόβλημα: Ο Ιάκοβο, εκ γενετής παραπληγικός, είναι καθηλωμένος σε αναπηρικό καροτσάκι. Γι' αυτό, το να κυκλοφορήσει ελεύθερα στην υπέροχη περιοχή του, την Τοσκάνη, είναι ανέφικτο λόγω των αναρίθμητων εμποδίων που συναντά παντού, κυρίως στα δημόσια μέσα μεταφοράς. Ο Ιάκοβο είναι αυτόνομος και με πολλούς φίλους, αλλά δεν μπορεί να κυκλοφορήσει όπως, όποτε και όπου θέλει, γεγονός που περιορίζει την κοινωνικοποίησή του και την κοινωνική του ένταξη.

Η ευρύτερη διάσταση του προβλήματος: Όπως ο Ιάκοβο, ο οποιοσδήποτε με κινητικά προβλήματα (π.χ. μπητές με καροτσάκια, ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ, τραυματίες) έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί ελεύθερα χωρίς εμπόδια που να περιορίζουν τις δυνατότητες του και τις προσωπικές του επιλογές ζωής.

Η πρωτοβουλία του: Από το προσωπικό του μηλόγκ, ο Ιάκοβο λανσάρει το hashtag “#” και γράφει: #vorgreprendereiltreno (#θαθήθελαναπαρωτοτρένο). Η εκστρατεία του γίνεται viral και υποστηρίζεται όχι μόνο από τα ΑΜΕΑ, αλλά από οποιονδήποτε θεωρεί ότι αξίζει να παλεύουμε για μια χώρα στα μέτρα όλων. Την εβδομάδα των Ιταλικών προεδρικών εκλογών το #vorgreprendereiltreno ήταν το πιο δημοφιλέστερο hashtag στην Ιταλία.

Η αλλαγή: Σε λιγότερο από ένα χρόνο πολλοί φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν στηρίξει την προσπάθεια του Ιάκοβο. Η περιφέρεια της Τοσκάνης έχει επενδύσει 4 εκατ. ευρώ για τη διόρθωση των εμποδίων, με στόχο να είναι το 75% των σταθμών προσβάσιμο στους ανθρώπους με κινητικά προβλήματα ως το 2017. Ο εθνικός οργανισμός τρένων της Ιταλίας έχει υποσχεθεί να αρχίσουν άμεσα οι εργασίες ανάπλασης σε πάνω από 250 σταθμούς.

Το πρόβλημα: «Θέλω να γίνω μαθηματικός, αλλά όλοι με αποθαρρύνουν και μου αντιπροτείνουν να συμπληρώσω το μηχανογραφικό μόνο με φιλολογικές σχολές». Η Β.Λ., μαθήτρια με προβλήματα όρασης ωθούνταν προς το θεωρητικό πεδίο, ανεξαρτήτως της κλίσης της, καθώς η έλλειψη υποδομών καθιστά αδύνατη τη φοίτησή της σε σχολές, όπως το μαθηματικό ή το φυσικό.

Η ευρύτερη διάσταση του προβλήματος: Παιδιά με ειδικές ανάγκες αποκλείονται από πολλά πεδία μόρφωσης λόγω έλλειψης υποδομών ή/και από αδιαφορία κάποιων διδασκόντων να βοηθήσουν. «Αφενός τα συγγράμματα δεν μπορούν να μετατραπούν στη γραφή Braille, αφετέρου, πλάι στους καθηγητές που προθυμοποιούνται να τη βοηθήσουν, υπάρχουν άλλοι που της απαγορεύουν ακόμα και τη... μαγνητοφώνηση των διαλέξεών τους στο αμφιθέατρο», αναφέρει η καθηγήτρια της Β.Λ.

Η πρωτοβουλία: Παρ' όλες τις αποθαρρύνσεις η Β.Λ. δεν κάμπτεται και δηλώνει στο μηχανογραφικό της το μαθηματικό. Η επιλογή της δικαιώνεται, καθώς περνάει εκεί δεύτερη, βρίσκοντας μπροστά της πολλά εμπόδια, κυρίως το ότι δεν υπάρχουν συγγράμματα στη γραφή Braille και δεν μπορεί να διαβάσει για να περάσει τα μαθήματα. Τότε, με τη βοήθεια μιας παλιάς της καθηγήτριας, ξεκινά έναν «αγώνα δρόμου». «Της διάβαζα τη διδακτέα ύλη και εκείνη τη δακτυλογραφούσε σε Braille», περιγράφει η καθηγήτρια. «Στην ουσία, της δάνειζα τα μάτια μου». Η όλη διαδικασία είναι εξαιρετικά κοπιαστική και χρονοβόρα, καθώς απαιτεί μεγάλη ένταση και δύναμη κατά την πληκτρολόγηση, ώστε να γίνει η διάτρηση του χαρτιού. Ωστόσο, η προσπάθεια της ανταμείβεται, καθώς μέχρι σήμερα οι βαθμοί της Β.Λ. δεν έχουν πέσει κάτω από το οκτώ.

Η αλλαγή: Η υπερπροσπάθεια της Β.Λ. συγκίνησε και κινητοποίησε 2 καθηγητές από το μαθηματικό του Πανεπιστημίου Αιγαίου να φτιάξουν το πρώτο λογισμικό που θα μετατρέπει τη “γλώσσα των μαθηματικών” σε Braille. Πρόσφατα τελειοποιήθηκε η μορφή του λογισμικού που θα μπορεί στο εξής να κάνει την πολυπόθητη μετατροπή, ανοίγοντας τις «πύλες» των θετικών επιστημών σε άτομα με προβλήματα όρασης. «Επόμενο στοιχείο θα είναι», σύμφωνα με τον έναν εκ των δύο καθηγητών, «να κατορθώσουμε να βρούμε κι έναν αντίστροφο κώδικα, που να μετατρέπει όσα οι φοιτητές γράφουν στην ειδική γραφομηχανή Braille στη δική μας “γλώσσα”, κάτι που θα διευκολύνει τη διεξαγωγή εξετάσεων», εξηγεί ο ίδιος. «Είναι ζήτημα ισότητας, το οποίο πρέπει να αποκατασταθεί», δηλώνει αφοπλιστικά.

Emma Sulkowicz

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 1992

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ: Αμερικάνικη

Malala Yousafzai

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 12/07/1997

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ: Πακιστανή

Το πρόβλημα: Η Έμμα Σούλκοβιτς έπεσε θύμα βιασμού όταν ήταν πρωτοετής στο Πανεπιστήμιο Columbia. Η καταγγελία της στις αρχές του Πανεπιστημίου δεν λήφθηκε ποτέ σοβαρά υπόψη, ενώ δεν ακολουθήθηκε και η προβλεπόμενη διαδικασία.

Η ευρύτερη διάσταση: Πάνω από το 25% των φοιτητριών στην Αμερική έχουν πέσει θύματα βιασμού κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και 9 στις 10 κοπέλες γνώριζε τον θύτη της από το πανεπιστήμιο. Η συνήθης πολιτική των πανεπιστημίων είναι να συγκαλύπτουν το θέμα. Καθότι η λειτουργία τους στηρίζεται σε ιδιωτικές χορηγίες, προσπαθούν να σιωπήσουν οτιδήποτε θα ήταν ζημιογόνο για το πανεπιστήμιο. Έτσι, τα περιστατικά αποσιωπούνται, οι δράστες δεν τιμωρούνται και το φαινόμενο παρουσιάζεται όλο και συχνότερα.

Η πρωτοβουλία: Από τη στιγμή που οι επανειλημμένες καταγγελίες και εφέσεις της Έμμα έπεσαν στο κενό, αποφάσισε να γνωστοποιήσει το φαινόμενο και να διαμαρτυρηθεί με το δικό της τρόπο για την άδικη και παράνομη μεταχείρισή της από τις αρχές. Από τον Σεπτέμβριο του 2014 κουβαλάει όπου πάει μέσα στο πανεπιστήμιο το στρώμα της, το στρώμα όπου βιάστηκε. Θα το κουβαλάει ώσπου ο βιαστής της να αποβληθεί από το πανεπιστήμιο.

Η αλλαγή: Η ιδιόμορφη αυτή δράση τράβηξε την προσοχή των μέσων και έφερε το θέμα της σεξουαλικής επίθεσης στα πανεπιστήμια στο προσκήνιο. Η έκταση που πήρε το δρώμενο και το θέμα έφτασε μέχρι τη Γερουσία. Ήδη θεσπίστηκε αυστηρότερος νόμος για την ασφάλεια των φοιτητών και αυστηρότερος έλεγχος για την τήρηση των διαδικασιών και την επιβολή τιμωριών.

Το πρόβλημα: Η Μαλάλα μεγάλωσε σε μια περιοχή του Πακιστάν, όπου οι Ταλιμπάν έχουν τον πλήρη έλεγχο. Τον Ιανουάριο του 2009, όταν η ίδια ήταν μόλις 12 χρονών, ξεκίνησαν στρατιωτικές επιδρομές στην περιοχή, με αποτέλεσμα όλο και λιγότερα κορίτσια να πηγαίνουν στο σχολείο και τελικά το σχολείο της να κλείσει. Λίγες μέρες μετά, και με επίσημο διάταγμα, οι Ταλιμπάν απαγόρευσαν την εκπαίδευση σε όλα τα κορίτσια και αντίνανξαν τα περισσότερα από τα σχολικά κτίρια.

Η ευρύτερη διάσταση: Γενικότερα οι γυναίκες στο Πακιστάν στερούνται βασικών τους δικαιωμάτων, όπως είναι το δικαίωμα στη μόρφωση ή στην ελεύθερη μετακίνηση. Απαγορεύεται να πηγαίνουν για ψώνια ή βόλτα, όπως και απαγορεύεται να βλέπουν τηλεόραση ή να ακούνε μουσική.

Η πρωτοβουλία: Ήδη από τα 11 της χρόνια η Μαλάλα είχε ακτιβιστική δράση γράφοντας ανώνυμα σε blog του BBC για την καθημερινή ζωή παιδιών και απλών ανθρώπων στις περιοχές των Ταλιμπάν. Μετά από την απαγόρευση μόρφωσης, η Μαλάλα εμφανίστηκε σε διάφορες εκπομπές και εφημερίδες καταδικάζοντας το καθεστώς των Ταλιμπάν και διεκδικώντας δικαιώματα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά και τις γυναίκες.

Συμμετείχε σε ένα ντοκιμαντέρ για την κατάσταση στην περιοχή της (όταν είχε ήδη αρχίσει δεύτερος γύρος βομβαρδισμών), ενώ δεν έπαψε να εμφανίζεται σε διεθνή και τοπικά μέσα ενημέρωσης και να μάχεται για το δικαίωμα των κοριτσιών στην εκπαίδευση. Αποκορύφωμα της δράσης της αποτέλεσε μια δολοφονική απόπειρα εναντίον της, που παραλίγο να της κοστίσει τη ζωή.

Η αλλαγή: Η απόπειρα δολοφονίας της Μαλάλα προκάλεσε τη διεθνή κατακραυγή και έστρεψε την προσοχή στο θέμα των γυναικείων δικαιωμάτων στα αραβικά κυρίως έθνη. Έγιναν πολλές διαδηλώσεις και καμπάνιες υπέρ του δικαιώματος στην εκπαίδευση με συμμετοχή πάνω από 2.000.000 άτομα, γεγονός που οδήγησε στον πρώτο πακιστανικό νόμο για το δικαίωμα όλων στην εκπαίδευση. Επίσης τα Ηνωμένα Έθνη δεσμεύτηκαν ότι ως το 2015 δεν θα υπάρχει ούτε ένα παιδί εκτός σχολείου. Επώνυμοι υποστηρικτές όπως η Angelina Jolie, ο Gordon Brown, κ.ά. Βοήθησαν και χρηματοδότησαν το φιλανθρωπικό ίδρυμα της Μαλάλα (έργο του οποίου είναι η ανάπλαση σχολείων στη Γάζα, η στήριξη άπορων παιδιών κ.ά). Το 2014 η Μαλάλα κέρδισε το Βραβείο Νομπελ Ειρήνης.

<p>✂</p> <p>Είσαι μια άνεργη ανύπαντρη μητέρα</p>	<p>Είσαι ένας παράνομος μετανάστης από το Μάλι.</p>
<p>Είσαι μία Μουσουλμάνα που ζεις με τους γονείς σου, οι οποίοι είναι βαθιά θρησκευόμενοι.</p>	<p>Είσαι ο Πρόεδρος του οργανισμού νεολαίας ενός πολιτικού κόμματος, το οποίο είναι στην εξουσία.</p>
<p>Είσαι η κόρη ενός διευθυντή τράπεζας. Σπουδάζεις οικονομικά στο Πανεπιστήμιο.</p>	<p>Είσαι ο γιος ενός Κινέζου μετανάστη, ο οποίος διαχειρίζεται με μεγάλη επιτυχία μια επιχείρηση γρήγορου φαγητού.</p>
<p>Είσαι ο 19χρονος γιος ενός αγρότη που κατοικεί σε ένα απομακρυσμένο χωριό στο βουνό.</p>	<p>Είσαι η κόρη ενός αμερικανού Πρέσβη στη χώρα όπου ζεις.</p>
<p>Είσαι στρατιώτης και ασκείς την υποχρεωτική στρατιωτική σου θητεία.</p>	<p>Είσαι ο ιδιοκτήτης μιας εταιρείας εισαγωγών – εξαγωγών.</p>
<p>Είσαι ένα ανάπηρος νέος που μπορείς να μετακινείσαι μόνο σε αναπηρικό καροτσάκι.</p>	<p>Είσαι συνταξιούχος εργάτης από ένα εργοστάσιο που κατασκευάζει παπούτσια.</p>
<p>Είσαι μια δεκαεπτάχρονη Ρομά που δεν θα ολοκληρώσει ποτέ το δημοτικό.</p>	<p>Είσαι το κορίτσι ενός νέου καλλιτέχνη, ο οποίος είναι εθισμένος στην ηρωίνη.</p>
<p>Είσαι μια ιερόδουλη θετική στον ιό του HIV.</p>	<p>Είσαι μια 22χρονη λεσβία.</p>
<p>Είσαι μια άνεργη δασκάλα σε μια χώρα, που δεν γνωρίζεις καλά την επίσημη γλώσσα.</p>	<p>Είσαι ένα μοντέλο με αφρικανική καταγωγή.</p>
<p>Είσαι ένας 24χρονος πρόσφυγας από το Αφγανιστάν.</p>	<p>Είσαι ένας 27χρονος άστεγος.</p>

Προσέγγιση Α: Η ελευθερία της έκφρασης

Σε μια δίκαιη κοινωνία, η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, που δεν πρέπει να περιορίζεται. Σκεφτείτε τα παρακάτω:

- τις αρνητικές συνέπειες της λογοκρισίας
- τις πολιτικές συνέπειες που έχει ο περιορισμός της και η διάσταση απόψεων
- τις περιστάσεις κατά τις οποίες άλλες χώρες την περιορίζουν
- τη σημασία που έχει η ελευθερία της έκφρασης για τις δημοκρατίες
- κάθε άλλο σχετικό πρόβλημα

Προσέγγιση Α: Παιδική εργασία

Η νομοθεσία για την παιδική εργασία πρέπει να εφαρμόζεται αυστηρά, ώστε να προστατεύεται το δικαίωμα των παιδιών να παίζουν, να μορφώνονται και να γίνουν υγιείς ενήλικες. Σκεφτείτε:

- την έλλειψη παιδείας των παιδιών που είναι υποχρεωμένα να δουλέψουν
- ότι τα παιδιά δουλεύουν συνθήκες σε ανθυγιεινές συνθήκες
- ότι τα παιδιά γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης, επειδή δεν μπορούν να διαμαρτυρηθούν ενάντια στην άδικη μεταχείρισή τους
- κάθε άλλο σχετικό πρόβλημα

Προσέγγιση Β: Η ελευθερία της έκφρασης

Σε μια δίκαιη κοινωνία πρέπει μερικές φορές να περιορίζεται η ελευθερία της έκφρασης, προκειμένου να προστατευτούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σκεφτείτε:

- τις επιπτώσεις που έχουν τα ρατσιστικά σχόλια στις μειονότητες
- τους τρόπους με τους οποίους ο λόγος μπορεί να ενθαρρύνει τη βία
- ότι σε μερικές χώρες η ελευθερία της έκφρασης δεν υπόκειται σε κανέναν περιορισμό, με αποτέλεσμα να οδηγεί σε παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων
- την ανάγκη να προωθούνται τόσο οι υποχρεώσεις όσο και τα δικαιώματα
- κάθε άλλο σχετικό πρόβλημα

Προσέγγιση Β: Παιδική εργασία

Προκειμένου να βοηθήσουν τις οικογένειές τους να επιβιώσουν σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες και να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία, τα παιδιά πρέπει να μπορούν να εργάζονται και να στηρίζουν οικονομικά τις οικογένειές τους. Σκεφτείτε:

- ότι σε ορισμένες κοινωνίες, όπου οι ευκαιρίες για απασχόληση είναι ελάχιστες, τα παιδιά ίσως να είναι η μοναδική πηγή εισοδήματος για μια οικογένεια
- ότι σε πολλές κοινωνίες τα παιδιά στο παρελθόν δούλευαν περισσότερο από τους ενήλικες
- την άποψη ότι ο αποκλεισμός των παιδιών από την παραγωγική εργασία οδηγεί σε μια ανώφελη απομόνωση των παιδιών από τον κόσμο των ενηλίκων
- ότι η εργασία μπορεί να είναι μια εκπαιδευτική εμπειρία για τα παιδιά
- κάθε άλλο σχετικό πρόβλημα

 Διακοσμητής 35 ετών, εργένης, με ενεργό πολιτική δράση	Οροθετική ιερόδουλη
Ρώσος πιανίστας, πατέρας δύο παιδιών	Νεαρός 15 ετών, που έχει κερδίσει ένα σημαντικό βραβείο λογοτεχνίας
Στρατιώτης που επιστρέφει από άδεια	Εκπρόσωπος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών
Άγγλος σκίνχεντ, μεθυσμένος	Ρομά / τσιγγάνος που έχει μόλις αποφυλακιστεί
Διάσημος Αμερικανός παίκτης του μπέιζμπολ, ηλικιωμένος	Νεαρή μητέρα με σπασμένο πόδι
Ηλικιωμένη γυναίκα, χήρα, που πηγαίνει στην πατρίδα της μαζί με τις οικονομίες της για να ξαναδεί το γιο της	

1. Κοινωνική καταξίωση	8. Αυτοεκτίμηση	15. Δικαιοσύνη
2. Αγάπη	9. Ισότητα	16. Ανοχή
3. Υπακοή	10. Σεβασμός των άλλων	17. Ελευθερία
4. Ασφάλεια	11. Ειλικρίνεια	18. Ανταγωνισμός
5. Ειρήνη	12. Οικογένεια	19. Άμιλλα
6. Τάξη	13. Αλληλεγγύη	20. Υγεία
7. Ανθρώπινη αξιοπρέπεια	14. Υπευθυνότητα	21. Φιλοπατρία

Λίστα δικαιωμάτων

Τα παρακάτω δικαιώματα περιέχονται στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά δικαιώματα, το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τον αναθεωρημένος Ευρωπαϊκό Κοινωνικός Χάρτη.

1. Δικαίωμα στη ζωή
2. Κανείς δεν υποβάλλεται βασανιστήρια
3. Κανείς δεν υπόκειται σε δουλεία
4. Δικαίωμα στην ελευθερία και στην ασφάλεια
5. Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη
6. Δικαίωμα στην προσφυγή, αν κάποιο δικαίωμα παραβιάζεται
7. Καμία διάκριση, δικαίωμα στην ίση μεταχείριση
8. Δικαίωμα να αναγνωρίζεται κανείς σαν άτομο, δικαίωμα στην εθνικότητα
9. Δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και στην οικογενειακή ζωή
10. Δικαίωμα στο γάμο
11. Δικαίωμα στην ιδιοκτησία
12. Δικαίωμα στην μετακίνηση
13. Δικαίωμα ασύλου
14. Ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας
15. Ελευθερία έκφρασης
16. Ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι
17. Δικαίωμα στο φαγητό, στο νερό και στην κατοικία
18. Δικαίωμα σε υγιεινομική περίθαλψη
19. Δικαίωμα στην εκπαίδευση
20. Δικαίωμα στην εργασία
21. Δικαίωμα στην ξεκούραση και στον ελεύθερο χρόνο
22. Δικαίωμα κοινωνικής προστασίας
23. Δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή
24. Δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή
25. Απαγόρευση της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
26. Δικαίωμα σε μια κοινωνική τάξη που αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα
27. Καθήκοντα και υποχρεώσεις του κάθε ατόμου

Συνοπτική παρουσίαση των τεσσάρων βασικών πολιτικών ιδεολογιών:

Η φιλελεύθερη ιδεολογία: πρώτα η ατομική ελευθερία

Βασικές αρχές: προσωπική ελευθερία και υπευθυνότητα.

Προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

Ελεύθερο εμπόριο και ανταγωνισμός: η κινητήρια δύναμη της προόδου, του εκσυγχρονισμού και της ευημερίας.

Ο καπιταλισμός είναι πιο αποτελεσματικός όταν δεν συνδυάζεται με άλλα οικονομικά συστήματα.

Ισχυρό κράτος – που όμως περιορίζεται από τους κανόνες δικαίου.

Η γενναιοδωρη κοινωνική ασφάλιση κάνει τους ανθρώπους σκληρούς.

Η προσωπική προσπάθεια και επιτυχία κοστίζουν – όχι βαριά φορολογία στο εισόδημα και τα κέρδη.

Σύνθημα: «Δεν υπάρχει ελευθερία χωρίς ρίσκο».

Η σοσιαλδημοκρατική ιδεολογία: προτεραιότητα η ισότητα/ισονομία

Βασικές αρχές: ισότητα/ισονομία, αλληλεγγύη, κοινωνική ασφάλιση.

Προστασία των αδύναμων, των φτωχών, των λιγότερο προνομιούχων.

Χωρίς έλεγχο, ο καπιταλισμός βαθαίνει το κοινωνικό χάσμα. Δεν υπάρχει εναλλακτική στον καπιταλισμό, αλλά τα αποτελέσματά του πρέπει να ελέγχονται και να διορθώνονται με πολιτικά μέσα.

Χρειαζόμαστε ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που θα φροντίζει την οικογένεια, τους ανάπηρους, τους ασθενείς, τους ηλικιωμένους, τους άνεργους και τους φτωχούς.

Αλληλεγγύη σημαίνει ότι οι ισχυροί στηρίζουν όσους έχουν ανάγκη.

Σύνθημα: «Η ισχύς εν τη ενώσει / Είμαστε ισχυροί όταν είμαστε ενωμένοι».

Η συντηρητική ιδεολογία: προτεραιότητα η ασφάλεια

Βασικές αρχές: ασφάλεια και σταθερότητα.

Ένα ισχυρό κράτος είναι απαραίτητο για την προστασία της χώρας από κινδύνους και απειλές.

Ένα ισχυρό κράτος βασίζεται σε ένα σύγχρονο, αποτελεσματικό οικονομικό σύστημα.

Η επιδείνωση του κοινωνικού χάσματος πρέπει να αποφεύγεται.

Η οικογένεια χρειάζεται ειδική προστασία.

Οι πολίτες θα πρέπει να ζητούν υποστήριξη μόνο όταν δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν μόνοι τους στα προβλήματά τους.

Σύνθημα: «Ισχυρό κράτος σε μια υγιή οικονομία»

Η ιδεολογία των οικολόγων: προτεραιότητα το φυσικό περιβάλλον

Βασικές αρχές: προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, ευθύνη για τις επόμενες γενιές.

Ο τρόπος που ζούμε σήμερα, εξαρτημένος από την οικονομική ανάπτυξη και την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων, αποτελεί σοβαρή απειλή για το μέλλον μας.

Οι διεθνείς συμφωνίες είναι απαραίτητες για την προστασία του περιβάλλοντος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έχουμε ευθύνη για τις επόμενες γενιές, και για ολόκληρο τον πλανήτη.

Οι μικρές αλλαγές στην καθημερινότητά μας μπορούν να κάνουν τη διαφορά.

Σύνθημα: «Το χρήμα δεν τρώγεται»

Ανάγκες της πλευράς Α	Ανάγκες της πλευράς Β
Καθορισμός του προβλήματος	
Ιδέες για λύσεις	
<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4.
Αξιολόγηση των λύσεων για την πλευρά Α	Αξιολόγηση των λύσεων για την πλευρά Β
<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 4.
Ποιά λύση είναι η καλύτερη;	
Αποφασίστε πώς και πότε θα αξιολογηθεί η λύση	

1. Case study: Είναι ο κανόνας της πλειοψηφίας άδικος για τη μειοψηφία;

Ένας αθλητικός όμιλος έχει έναν μεγάλο αριθμό από ενθουσιώδεις παίκτες του βόλλει (70%) κι έναν μικρότερο αριθμό από εξίσου ενθουσιώδεις σκακιστές (30%). Και οι δύο ομάδες συμμετέχουν σε πρωταθλήματα, έχοντας καταφέρει να προσελκύσουν αρκετά νέα μέλη. Κάθε μέλος πληρώνει στον όμιλο την ίδια ετήσια συνδρομή. Μια φορά το χρόνο, διοργανώνεται συνέλευση όπου όλα τα μέλη αποφασίζουν δια της πλειοψηφίας πώς θα ξοδέψουν τα χρήματα αυτά. Οι παίκτες του βόλλει έχουν μια μεγάλη λίστα αιτημάτων, που περιλαμβάνει την αγορά νέου εξοπλισμού και την αναβάθμιση του γηπέδου τους. Οι σκακιστές χρειάζονται εκπαιδευτικό υλικό για τους αρχάριους, μεγαλύτερη αίθουσα και περισσότερα σκάκια, τραπέζια και καρέκλες για τα νέα μέλη. Κάθε χρόνο, τα αιτήματα των σκακιστών καταψηφίζονται. Όλα τα χρήματα δίνονται στην ομάδα του βόλλει και οι σκακιστές πρέπει να τα βγάλουν πέρα με τον υπάρχοντα εξοπλισμό τους. Κάποια στιγμή οι σκακιστές αρχίζουν να εκνευρίζονται κι η ομάδα του βόλλει χρηματοδοτείται και από τις δικές τους συνδρομές. Νιώθουν παρακατιανοί ενώ ορισμένοι έχουν ήδη εκφράσει κάποιες σκέψεις περί διάσπασης σε δύο διαφορετικούς όμιλους. Οι περισσότεροι παίκτες του βόλλει κουνούν το κεφάλι τους. Η πλειοψηφία αποφασίζει – αυτό θα πει δημοκρατία. Ορισμένοι όμως θεωρούν αυτή την αντιμετώπιση απλουστευτική και πιστεύουν ότι το δίκαιο θα ήταν να εξυπηρετηθούν και τα συμφέροντα των σκακιστών. Αλλά πώς; Αυτό είναι ένα απλό παράδειγμα πλουραλισμού. Στις πραγματικές πλουραλιστικές κοινωνίες τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Όσο πιο σύνθετη είναι μια κοινωνία, τόσο περισσότερες πιθανότητες υπάρχουν για σύγκρουση συμφερόντων. Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα προσφέρουν εργαλεία για τη δίκαιη επίλυση αυτών των συγκρούσεων, και αυτό σημαίνει ειρηνικά.

2. Πώς προστατεύουν τις μειοψηφίες οι δημοκρατίες;

Η αναζήτηση ισορροπίας ανάμεσα στα δικαιώματα της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας αποτελεί βασικό ζήτημα σε όλα τα επίπεδα μιας κοινωνίας, από τους μικρούς όμιλους ως το επίπεδο του κράτους. Σε μια δημοκρατία, η επιθυμία της πλειοψηφίας πρέπει να γίνεται σεβαστή. Πρέπει όμως να εξυπηρετούνται και τα συμφέροντα της μειοψηφίας. Αν υπάρχει μια ομάδα που χάνει διαρκώς και νιώθει ότι γίνονται διακρίσεις εις βάρος της, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρές συγκρούσεις.

Στα δημοκρατικά συντάγματα συνήθως εφαρμόζονται δύο λύσεις, που βάζουν όρια στα όσα μπορεί να αποφασίσει η πλειοψηφία. Η μία λύση είναι να περιοριστεί η εξουσία της πλειοψηφίας με το να δοθεί ένα ποσοστό αυτονομίας στις μικρότερες οντότητες. Αυτό είναι το ομοσπονδιακό μοντέλο, κατά το οποίο οι μειοψηφίες σχηματίζουν περιφερειακές οντότητες εντός του κράτους (π.χ. πολιτείες). Τα δημοκρατικά συντάγματα παρέχουν διαφορετικό βαθμό αυτονομίας σε αυτές τις υπο-οντότητες. Αυτή η λύση μπορεί να προχωρήσει περισσότερο αλλιάζοντας τον ορισμό της πλειοψηφίας. Αν κάποιες αποφάσεις απαιτούν απαρτία της πλειοψηφίας μεγαλύτερη του 50-75%, ή και 100%, τότε η μειοψηφία μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις πολιτικές αποφάσεις ή να έχει ακόμα και δικαίωμα βέτο. Η άλλη λύση είναι να ενσωματωθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα στα πολιτικά δικαιώματα· να περιληφθούν δηλαδή στο σύνταγμα του κράτους. Έτσι είναι πιο προστατευμένα γιατί αποτελούν μέρος του νομικού συστήματος. Η πλειοψηφία οφείλει να τα σέβεται κι έτσι θα προστατεύονται και τα άτομα και οι μειοψηφίες.

3. Στόχος: να συνταχθεί ένα πρόχειρο καταστατικό για τον αθλητικό όμιλο.

3Α. Οι κανόνες του καταστατικού θα πρέπει να απαντούν στα ακόλουθα ερωτήματα:

- Πώς θα κατανέμονται οι χρηματικοί πόροι μεταξύ των ομάδων;
- Ποιος αποφασίζει πώς θα κατανεμηθούν οι χρηματικοί πόροι;
- Πρέπει να δοθεί κάποιο ποσοστό αυτονομίας στις ομάδες;
- Πώς μπορεί να εφαρμοστεί η αρχή της μη διάκρισης, ώστε να προστατεύονται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα τόσο της πλειοψηφίας όσο και της μειοψηφίας;
- (Αν θέλετε, προσθέστε και άλλα ερωτήματα που θεωρείτε σημαντικά)

3Β. Κατά τη σύνταξη των κανόνων και τη σύγκριση των καταστατικών πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες ερωτήσεις-κλειδιά:

- Δικαιοσύνη: Αυτό το καταστατικό λύνει με δίκαιο τρόπο το πρόβλημα της πλειοψηφίας/μειοψηφίας;
- Δημοκρατία: Τηρεί την αρχή της πλειοψηφίας;
- Αποτελεσματικότητα: Οι κανόνες λήψης αποφάσεων θα εφαρμόζονται χωρίς εμπόδια;
- Ισορροπίες και/ή προτεραιότητες: Το καταστατικό αυτό καταφέρνει να συμβιβάσει τα διαφορετικά συμφέροντα, ή δίνει προτεραιότητα σε κάποια έναντι κάποιων άλλων;

Αλλάζοντας νοοτροπία

Δίπλα σε κάθε δήλωση σημειώνουν έναν αριθμό με βάση τον ακόλουθο κώδικα:

- 5 = Συμφωνώ απόλυτα με τη δήλωση
- 4 = Σε γενικές γραμμές συμφωνώ με τη δήλωση
- 3 = Τηρώ μάλλον ουδέτερη στάση
- 2 = Σε γενικές γραμμές διαφωνώ με τη δήλωση
- 1 = Διαφωνώ κάθετα με τη δήλωση

	Μια γυναίκα πρέπει να μπορεί να κάνει στείρωση χωρίς την άδεια του συζύγου της.
	Όλα τα κορίτσια 14 ετών και άνω πρέπει να έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση για την αντισύλληψη.
	Τα μαλακά ναρκωτικά πρέπει να αποποινικοποιηθούν.
	Στις δημοκρατίες πρέπει να είναι εφικτή η διενέργεια δημοψηφίσματος όταν υπάρχει λαϊκή απαίτηση.
	Οι εγκληματίες χρειάζονται περισσότερο ιατροφαρμακευτική περίθαλψη παρά τιμωρία
	Η θανατική ποινή πρέπει να καταργηθεί πλήρως.
	Οι μεγάλες εταιρείες πρέπει να κρατικοποιηθούν.
	Ο γάμος ανάμεσα σε άτομα του ίδιου φύλου πρέπει να νομιμοποιηθεί.
	Στις προσφορές εργασίας δεν πρέπει να γίνεται διάκριση φύλων.
	Οι φιλανθρωπικές οργανώσεις και ιδρύματα πρέπει να καταργηθούν. Είναι καθήκον του κράτους να βοηθά τους μη προνομιούχους.
	Ο μέσος άνθρωπος έχει δικαίωμα να αποφασίζει ο ίδιος για τον εαυτό του (δεν χρειάζεται να τίθεται υπό έλεγχο ή καθοδήγηση).
	Οι μαθητές πρέπει να συμμετέχουν στη λειτουργία του σχολείου.
	Οι βαθμοί και τα πτυχία πρέπει να καταργηθούν.
	Πρέπει να υπάρχει ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα για όλους τους πολίτες ανεξάρτητα από το φύλο, την ηλικία ή το επάγγελμά τους, ακόμα κι αν έχουν αποφασίσει να μην εργάζονται.
	Τα παιδιά πρέπει να μεγαλώνουν γνωρίζοντας παράλληλα διάφορα θρησκευόμενα όταν ενηλικιωθούν, θα κάνουν την επιλογή τους.
	Οι πολιτικοί ηγέτες πρέπει να ακολουθούν τις συμβουλές των επιστημόνων σχετικά με την εφαρμογή των επιστημονικών ανακαλύψεων.
	Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται έχοντας ίσες ευκαιρίες.
	Η ατομική ιδιοκτησία πρέπει να απαγορευτεί και να αντικατασταθεί από την κρατική.
	Κανείς δεν έχει δικαίωμα να επιβάλλει τις απόψεις του στους άλλους.
	Η παραγωγή προϊόντων που ρυπαίνουν το περιβάλλον πρέπει να απαγορευτεί, όποιες και αν είναι οι άμεσες οικονομικές συνέπειες.
	Σύνοδο

Οι τέσσερις πολίτες φτάνετε σε ένα νέο κράτος. Ανυπομονείτε να αρχίσετε να οικοδομείτε μια νέα κοινωνία. Σας έχουν πει ότι είναι δυνατόν να διαμορφώσετε ένα καλό σύστημα διακυβέρνησης. Μετά ακούτε την ακόλουθη συζήτηση ανάμεσα σε τέσσερις από τους νέους σας συμπολίτες:

Πολίτης 1:

«Στη χώρα μου κανείς δεν νοιαζόταν για την πολιτική και τη διακυβέρνηση. Ήμασταν πολύ απασχολημένοι με την καθημερινότητά μας. Γι' αυτό μάλλον ούτε κι εδώ θα ενδιαφερθώ».

Πολίτης 2:

«Έτσι είναι στην πατρίδα μου... ποτέ δεν κατάλαβα πραγματικά τι έτρεχε με τους ηγέτες μας. Έκαναν την κατάσταση να φαίνεται πολύ πολύπλοκη κι έτσι δεν μπαίναμε καν στον κόπο να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε».

Πολίτης 3:

«Στη δική μου πατρίδα ήταν διαφορετικά. Εμείς αρχικά προσπαθούσαμε αλλά εκείνοι που είχαν την εξουσία δεν μας άφηναν να εμπλακούμε και μας απειλούσαν. Τελικά παραδώσαμε τα όπλα και σταματήσαμε κάθε προσπάθεια για συμμετοχή».

Πολίτης 4:

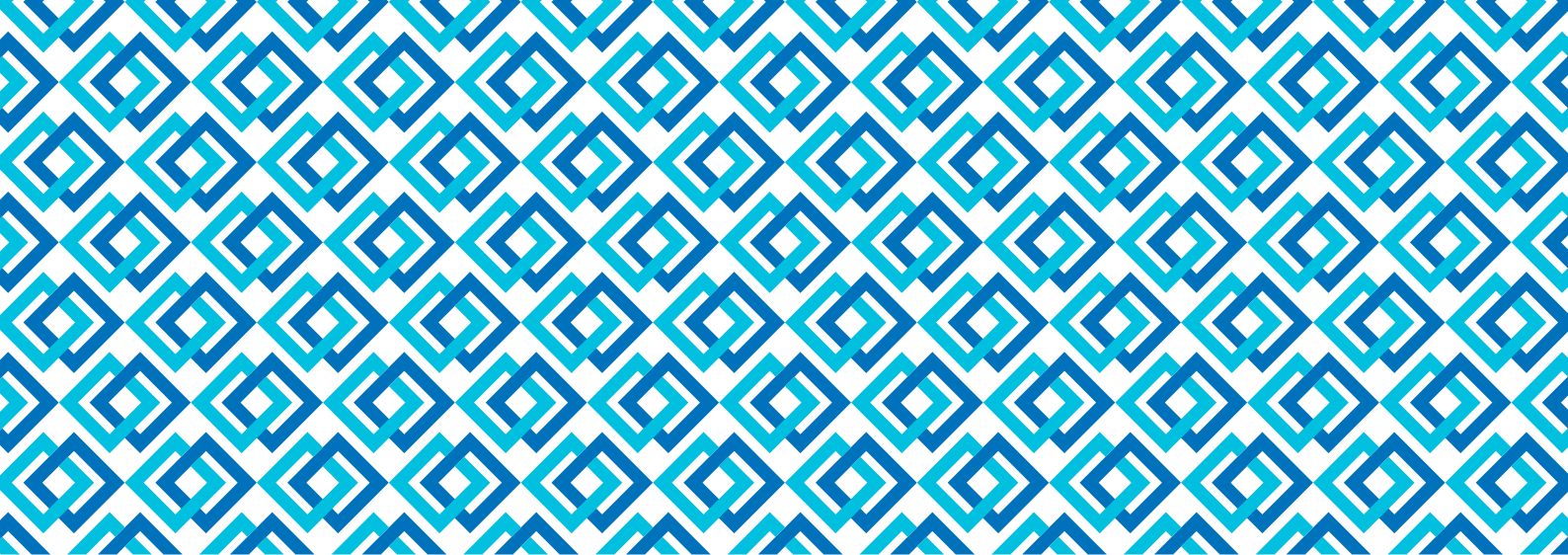
«Εμείς στην πατρίδα μου κάναμε εκλογές και οι ηγέτες μας υποσχέθηκαν ένα καλό σύστημα διακυβέρνησης. Αλλά δεν το είδαμε ποτέ. Οι ηγέτες χρησιμοποιούσαν τη θέση τους για να πλουτίσουν. Όλοι οι ηγέτες είναι διεφθαρμένοι».

Λίστα με πιθανούς τρόπους πολιτικής συμμετοχής

Η συμμετοχή στη δημοκρατία μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους. Για παράδειγμα, ένας πολίτης μπορεί:

- Να ενημερώνεται για διάφορα ζητήματα και ηγετικά στελέχη.
- Να γράφει για διάφορα ζητήματα και ηγετικά στελέχη.
- Να συζητά και να διαφωνεί δημόσια για θέματα που τον απασχολούν.
- Να δραστηριοποιείται υπέρ κάποιου συγκεκριμένου σκοπού ή ενάντια σε κάποια κυβερνητική ενέργεια.
- Να ιδρύει ή να συμμετέχει ενεργά σε πολιτικές παρατάξεις, οργανισμούς ή κινήσεις πολιτών.
- Να συμμετέχει σε συνελεύσεις πολιτικών φορέων και σε συναντήσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Να ηγείται μιας πολιτικής παράταξης, εργατικής οργάνωσης ή δημοτικού οργανισμού.
- Να ψηφίζει στις εκλογές.
- Να συμμετέχει σε προεκλογικές εκστρατείες υποψηφίων.
- Να βάζει υποψηφιότητα και, αν εκλέγεται, να υπηρετεί τη θητεία του.
- Να πληρώνει φόρους.
- Να ασκεί πολιτική πίεση.
- Να υπηρετεί στο στρατό.
- Να χρησιμοποιεί τις δυνατότητες που προβλέπει ο νόμος, όπως να έρχεται σε επαφή με κυβερνητικούς αξιωματούχους, να προσφεύγει στα δικαστήρια κ.ά.
- Να διαμαρτύρεται με διαδηλώσεις, πορείες, μποϊκοτάζ, απεργίες κ.ά.

Hellenic Platform
for Development

Development
& Democracy

